

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

ΔΔΠΜΣ «Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και
Αυτοδιοίκηση»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία

Η δια βίου μάθηση και η επαγγελματική κατάρτιση ως μέτρο
πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας ‘

Μελέτη περίπτωσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης

της

Μεταπτυχιακής Φοιτήτριας

Θεοδώρας Τσεμπέρη

Επιβλέπων καθηγητής : Δρ. Σήφης Πλυμάκης

Κόρινθος – Νοέμβριος 2018

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in

DDPMS « Local and regional development and self-government »

Postgraduate dissertation

Life long learning and vocational training as a measure to prevent juvenile delinquency.

Research in the Municipality of Thessaloniki

by

Graduate Student

Theodora Tsemperi

Supervisor Professor: Sifis Plimakis

Corinth - November 2018

ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ

*Στη μνήμη του αγαπημένου μου πατέρα Βασίλειο
& στη μητέρα μου Αναστασία ,
στην οικογένειά μου*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σήφη Πλυμάκη για την καθοδήγηση στην εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας μου.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διαπραγματεύεται το θέμα της πρόληψης της νεανικής παραβατικότητας μέσω της δια βίου μάθησης και της επαγγελματικής κατάρτισης.

Αναλύονται η έννοια της δια βίου μάθησης και οι ευκαιρίες που έχει ένα άτομο στην Ελλάδα να μπορέσει να εκπαιδευτεί συνέχεια. Η δια βίου μάθηση έχει αναβαθμιστεί τα τελευταία χρόνια και τα αποτελέσματα φαίνονται στην πράξη. Τα προγράμματα δια βίου μάθησης που μπορεί να συμμετέχει ένα άτομο είναι αρκετά και αφορούν ένα πλατύ εύρος δεξιοτήτων που καλύπτουν ερευνητικές, επιχειρηματικές και πολιτιστικές περιοχές. Η συμμετοχή στα προγράμματα δια βίου μάθησης, αν και στην Ελλάδα είναι ακόμα αρκετά μικρή σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι αυξητική. Οι περισσότεροι που συμμετέχουν σε αυτά τα προγράμματα είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας ή μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και εργάζονται ήδη στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Δεν υπάρχουν διαφορές μεταξύ των φύλων σε ότι αφορά τη συμμετοχή στα προγράμματα. Το σχολείο αποτελεί το πρώτο φορέα μέσα από τον οποίο το άτομο έρχεται σε επαφή με την μάθηση. Στόχος του σχολείου είναι να εμπνεύσει το άτομο να συνεχίσει να μαθαίνει σε όλη του τη ζωή, αποκτώντας νέες δεξιότητες. Πέρα από τα σχολεία, υπάρχουν και τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας όπου άτομα που δεν έχουν τελειώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση ή θέλουν να εισέλθουν στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση μέσω της λυκειακής εκπαίδευσης. Στην κορυφή της δια βίου μάθησης είναι οι οργανωτικές δομές που υπάρχουν στη τοπική αυτοδιοίκηση

Στη συνέχεια, αναλύεται το πλαίσιο της επαγγελματικής κατάρτισης που υπάρχει στην Ελλάδα και πως μπορεί να αξιοποιηθεί σε μελλοντικά σχέδια. Γίνεται παρουσίαση των δομών επαγγελματικής κατάρτισης που υπάρχουν στην Ελλάδα και που μπορούν να οδηγήσουν το άτομο μετά την αποφοίτηση του από εκεί. Η επαγγελματική κατάρτιση έχει άμεση σχέση με την απασχόληση και το ποσοστό ανεργίας που υπάρχει σε μια χώρα. Είναι ενδεικτικό ότι χώρες με πιο πλήρεις και οργανωμένες δομές απασχόλησης έχουν μικρότερα ποσοστά ανεργίας και μπορούν να εξελίξουν με καλύτερο και γρηγορότερο τρόπο τους πολίτες τους. Στην Ελλάδα, η κατοχύρωση των πτυχίων και των δεξιοτήτων που έχει κάθε άτομο διασφαλίζεται από το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων.

Γίνεται λόγος για την νεανική παραβατικότητα και τι μορφές έχει πάρει στην σημερινή κοινωνία. Γίνεται παράθεση των χαρακτηριστικών της νεανικής παραβατικότητας, δηλαδή τι είδους αδικήματα πράττουν οι ανήλικοι δράστες, ποιοι είναι οι παράγοντες που ωθούν τους νέους σε παραβατική συμπεριφορά και σκιαγραφείται το προφίλ του ανήλικου παραβάτη.

Παράλληλα, γίνεται αναφορά σε όλους τους τρόπους που υπάρχουν για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας, με ιδιαίτερη έμφαση στην δια βίου μάθηση. Η πρόληψη της νεανικής παραβατικότητας γίνεται με προγράμματα κοινωνικής συμπεριφοράς και κοινωνικής αντίληψης. Η αντιμετώπιση γίνεται μέσα από το δικαστικό σύστημα, από ειδικούς νομικούς και ομάδες επιστημόνων που εξειδικεύονται στην αντιμετώπιση περιστατικών με ανήλικους και μπορούν να τους βοηθήσουν στην επανένταξη τους στο κοινωνικό σύνολο. Το πλαίσιο που ισχύει στην Ελλάδα δίνει αρκετή έμφαση στους επιμελητές ανηλίκων, που είναι ειδικά άτομα που μπορούν να αναλάβουν ανήλικους παραβάτες και να τους ενσωματώσουν ομαλά στη κοινωνία.

Τέλος, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία από ανήλικους παραβάτες από το Δήμο Θεσσαλονίκης που δείχνουν πως επηρεάστηκαν στην συμπεριφορά τους κατά τη διάρκεια της προηγούμενης 10ετίας. Τα αποτελέσματα που φαίνονται στην έρευνα δείχνουν ότι η αύξηση των δράσεων στα πλαίσια της δια βίου μάθησης έχουν επιφέρει θετικά αποτελέσματα και υπάρχει ανάγκη για συνέχιση τέτοιων δράσεων.

Η εργασία κλείνει με τα συμπεράσματα – προτάσεις της έρευνας μέσα από το βιβλιογραφικό πλαίσιο.

Abstract

The assignment is presenting the case of prevention of young criminality through lifelong learning and vocational training.

There is analysis of life-long learning and the opportunities that are given to a person in Greece in order to be trained through the time. Life-long learning has been upgraded over the last years and the results are obvious. Life-long learning programs that someone can participate are plenty and a wide variety of skills are covered. Those skills might be from business, culture and research interest. The participation in life-long learning programs, even if in Greece is rather small compared to EU standards, is rising. The majority of the participants on these programs are graduates from high school or technical high school and are already working on the public or private sector. There are no differences between the gender participation in those programs. The school is the first institution where a person can participate in common actions with other people and learn new things. The goal of school is to inspire the person to continue to learn new things and skills throughout his life. , Apart from schools, there are also second chance schools where people that don't have completed the obligatory educational level can do it and people that want to go to the university. In the top of life-long learning, there are organizations that are under the supervision of regional governance.

After that, there is analysis of the vocational training framework that exists in Greece and how it can be implemented on future plans. The assignment presents the infrastructure that supports vocational training in Greece and what opportunities it has after its graduation from these institutions. Vocational training is directly correlated with employment and unemployment rates. It is remarkable that countries and societies with more complete and organized infrastructures have lower unemployment rates and can develop with better and faster ways their citizens. In Greece, the recording of degrees and skills is held from the National Skills Framework.

The young criminality has many forms in the modern society. All the characteristics of young criminality are being displayed, regarding what offenses the teen criminals have done. Also, there are displayed what are the factors that led teenagers to commit criminal acts and what are the characteristics of a teenage criminal.

In parallel, there is a display of the ways that young criminality can be prevented or counteracted, with special reference to life-long learning. The prevention of young criminality are contacted with social behavior and social responsibility programs. The counteract from the legal system, from specialized judges, attorneys and social scientists that are specialized in young criminal cases and can help them in their reintegration on the society. The framework in Greece is focused on curators, that are special scientists that can take young criminals and integrate them fluently back to the society.

In the end, there are statistical evidence from young criminals in the municipality of Thessaloniki that shows how their behavior has changed during the last 10 years. The results from the research shows the rise of life-long learning actions can affect in a positive way and there is need for more actions like them. The drop of young criminal cases is impressive and shows that all the efforts have impact on the young part of the society.

The assignment closes with the conclusions from the research, the case study and the literature that had been contacted through the last years.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	5-8
Περιεχόμενα.....	9-10
Πίνακες	11
Περιεχόμενα διαγραμάτων	12-13

Εισαγωγή 14-15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Η δια βίου μάθηση και η σημαντικότητα της

Ενότητα 1.1 : Οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί της Δια Βίου Μάθησης	16-18
Ενότητα 1.2 Συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου μάθησης	19-22
Ενότητα 1.3 Προγράμματα διά βίου μάθησης	23-29
Ενότητα 1.4 Η συμβολή του σχολείου στη Δια Βίου Μάθηση	30-32
Ενότητα 1.5 Τα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας	33-37
Ενότητα 1.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση και Δια Βίου Μάθηση	38-40
Ενότητα 1.7 Η θέση της Ελλάδος σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου σε σχέση με την Δια Βίου Μάθηση.....	41-42
Ενότητα 1.8 Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο	43-44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η επαγγελματική κατάρτιση στην Ελλάδα

Ενότητα 2.1 Ορισμοί και σημασία της επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα	45-46
Ενότητα 2.2 Δομές επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα	47-49

Ενότητα 2.3	Εθνική πολιτική για την Επαγγελματική κατάρτιση	50-52
Ενότητα 2.4	Επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση	53-55
Ενότητα 2.5	Εθνικό πλαίσιο προσόντων	56-57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η νεανική παραβατικότητα		
Ενότητα 3.1	Ορισμοί	58-59
Ενότητα 3.2	Χαρακτηριστικά ανήλικης προβατικής συμπεριφοράς	60-61
Ενότητα 3.3	Παράγοντες που επηρεάζουν την νεανική παραβατικότητα	62-67
Ενότητα 3.4	Χαρακτηριστικά του ανήλικου παραβάτη	68-69
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Τρόποι αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας		
Ενότητα 4.1	Το θεσμικό πλαίσιο	70
Ενότητα 4.2	Συστήματα ελέγχου και απονομής δικαιοσύνης	71-75
Ενότητα 4.3	Μέτρα αντιμετώπισης της παραβατικής συμπεριφοράς	76-78
Ενότητα 4.4	Μέτρα πρόληψης της παραβατικής συμπεριφοράς	79- 80
Ενότητα 4.5	Προγράμματα δια βίου μάθησης και κοινωνικής ανάπτυξης	81-84
Ενότητα 4.6	Η Πρόληψη της παραβατικότητας στην Ελλάδα	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Μελέτη περίπτωσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης		86-96
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 Συμπεράσματα – Προτάσεις		97-100
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	.....	101
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	....	102- 105

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1. Ποσοστά Ελλάδας και ΕΕ για συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου μάθησης σελ.20

Πίνακας 2. Ποσοστά εγκατάλειψης υποχρεωτικής εκπαίδευσης σελ.32

Πίνακας 3. Ειδικότητες στα ΚΕΚ του ΟΑΕΔ σελ .55

Πίνακας 4. Ηλικιακά όρια οδήγησης σελ 90

Πίνακας 5. Όρια αλκοόλ στην οδήγηση σελ 90

Περιεχόμενα διαγραμμάτων

<u>Εικόνα 1: Ποσοστό συμμετοχής σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης κατά φύλο .....</u>	<u>17</u>
<u>Εικόνα 2: Ποσοστό συμμετοχής σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης .....</u>	<u>18</u>
<u>Εικόνα 3: Ποσοστό συμμετοχής ανδρών και γυναικών σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης.....</u>	<u>19</u>
<u>Εικόνα 4 :Ποσοστά συμμετοχής ανάλογα με την ηλικία .....</u>	<u>20</u>
<u>Εικόνα 5 : Ποσοστό συμμετοχής ανάλογα με την εκπαιδευτική βαθμίδα .....</u>	<u>21</u>
<u>Εικόνα 6: Ποσοστό συμμετοχής ανάλογα με τους απασχολούμενους και ανέργους.....</u>	<u>22</u>
<u>Εικόνα 7: Ποσοστό συμμετοχής με βάση την οικογενειακή κατάσταση .....</u>	<u>34</u>
<u>Εικόνα 8. Λόγοι εισαγωγής σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.....</u>	<u>35</u>
<u>Εικόνα 9 Επιλογή κατευθύνσεων σε ΕΠΑΛ .....</u>	<u>47</u>
<u>Εικόνα 10: Ποσοστό εργαζόμενων που ακολουθούν επαγγελματική κατάρτιση.....</u>	<u>54</u>
<u>Εικόνα 11. Ποσοστά ευρέσεως εργασίας μετά την αποφοίτηση από ΚΕΚ και ΙΕΚ .....</u>	<u>56</u>
<u>Εικόνα 12 Παραβάσεις για Ναρκωτικά στην Ελλάδα .....</u>	<u>59</u>
<u>Εικόνα 13 Καταδικασθέντες ανήλικοι στην Ελλάδα .....</u>	<u>61</u>
<u>Εικόνα 14 Ανήλικοι Καταδικασθέντες ΣΔ.....</u>	<u>86</u>
<u>Εικόνα 15: Κατηγορίες παραβιάσεων.....</u>	<u>87</u>
<u>Εικόνα 16: Καταδικασθέντες ΠΔ και ΣΔ.....</u>	<u>88</u>
<u>Εικόνα 17: Χάρτης της Θεσσαλονίκης με τις ζώνες ατυχημάτων .....</u>	<u>89</u>

<u>Εικόνα 18: Υποθέσεις ΚΟΚ.....</u>	<u>91</u>
<u>Εικόνα 19: Περιπτώσεις οπλοκατοχής και οπλορησίας.....</u>	<u>92</u>
<u>Εικόνα 20: Συμμετέχοντες σε συμβουλευτικά κέντρα.....</u>	<u>93</u>
<u>Εικόνα 21: Σοβαρές υπόθεσεις κατοχής ναρκωτικών.....</u>	<u>95</u>

Εισαγωγή

Η νεανική παραβατικότητα αποτελεί ένα ανησυχητικό φαινόμενο στις σύγχρονες μορφές που έχει λάβει στη κοινωνία. Οι τρόποι καταστολής και αντιμετώπισης του φαινομένου διαφέρουν από κοινωνία σε κοινωνία και από χώρα σε χώρα ανάλογα με το καθεστώς που επικρατεί στην πολιτική τάξη. Η ελληνική κοινωνία αν και μπορεί να χαρακτηριστεί ως ευρωπαϊκή, έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που την κάνουν να ξεχωρίζει στους τρόπους αντιμετώπισης τέτοιων φαινομένων. Το πιο χαρακτηριστικό σημείο που ξεχωρίζει είναι η εσωτερική αντιμετώπιση τέτοιων κρίσεων μέσω της οικογένειας σαν θεσμού μέσω των σχέσεων που υπάρχουν σε αυτήν και των δεσμών που έχουν αναπτυχθεί ανάμεσα στα μέλη της. Σε αντίθεση με αυτό, η ευρωπαϊκή οικογένεια τυγχάνει αντιμετώπισης και βοήθειας από το κράτος μέσω των κοινωνικών δομών που έχει προς όλη την οικογένεια και όχι μόνο προς το άτομο με παραβατική συμπεριφορά. Η συνέχιση του παρόντος συστήματος που στηρίζεται στην οικογένεια μπορεί να συνεχιστεί με την προϋπόθεση ότι οι οικογενειακοί δεσμοί παραμένουν αναλλοίωτοι. Η οικογένεια βέβαια σαν θεσμός βρίσκεται σε καθοδική τάση καθώς δημογραφικά στοιχεία μας δείχνουν ότι υπάρχει αυξητική τάση στα διαζύγια, αύξηση στην αλλοίωση της ομοιογένειας του πληθυσμού (έλευση μεταναστών) καθώς και γήρανση του συνολικού πληθυσμού.

Η νεανική παραβατικότητα ασφαλώς δεν αποτελεί στοιχείο που συνδέεται με την οικονομική κατάσταση της οικογένειας καθώς υπάρχουν πολλές περιπτώσεις νέα άτομα από οικονομικά ευκατάστατες οικογένειες στρέφονται σε παραβατικές συμπεριφορές, χωρίς να μπορούν να προστατευτούν από την κοινωνική τους θέση ή την οικογενειακή συνοχή. Το σύστημα που υπάρχει στην Ελλάδα έχει αδύναμες δομές και δεν μπορεί να υποστηρίξει προληπτικές ενέργειες που άμα τεθούν σε εφαρμογή, μπορούν να πετύχουν θετικά αποτελέσματα.

Η παρούσα εργασία έχει ως σκοπό να παρουσιάσει πως η δια βίου μάθηση και η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση μπορεί να αποτρέψει την εμφάνιση παραβατικών φαινομένων σε άτομα νεαρής ηλικίας.

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται προς έρευνα στην εργασία είναι :

- 1) Ποια είναι η επάρκεια του θεσμικού πλαισίου της δια βίου μάθησης και της επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα ;
- 2) Ποιος ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης;
- 3) Πως αντιμετωπίζονται οι παραβάτες νεαρής ηλικίας στην Ελλάδα ;
- 4) Πόσο αποτελεσματικές είναι οι βιωματικές και εκπαιδευτικές δράσεις στην αντιμετώπιση φαινομένων νεανικής παραβατικότητας ;

Η παραβατική συμπεριφορά των νεαρών ατόμων έγκειται τις περισσότερες φορές σε παραβάσεις που έχουν να κάνουν με τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Σε δεύτερη μοίρα είναι η χρήση και η διακίνηση ναρκωτικών και οινοπνευματωδών ποτών, ενώ σε πολύ χαμηλά επίπεδα βρίσκονται οι περιπτώσεις ληστειών και ανθρωποκτονιών ή απόπειρες για τα παραπάνω.

Στην αντιμετώπιση των νεανικών παραβατικών συμπεριφορών, το κράτος έχει θεσπίσει δομές που προσπαθούν μέσα από ενταξιακά προγράμματα, να επαναφέρουν τα άτομα που εισάγονται σε αυτές. Τα τελευταία χρόνια, έχει παρατηρηθεί ότι ιδιωτικές πρωτοβουλίες εμφανίζονται ώστε να καλύψουν το κενό που υπάρχει από το δημόσιο τομέα. Ασφαλώς, παράγοντες που επηρεάζουν την κατάσταση όπως οι μεταναστευτικές ροές και η ανεργία δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν ιδιωτικά και η συνδρομή του δημοσίου τομέα είναι απαραίτητη.

Η εμπλοκή συμβούλων και ψυχολόγων στην περίπτωση της οικογενείας είναι μια κοινή πρακτική που χρησιμοποιείται στο εξωτερικό αλλά στην Ελλάδα δεν έχει μεγάλη απήχηση λόγω των κοινωνικών προτύπων που επικρατούν στην ελληνική κοινωνία. Το άνοιγμα σε αυτές τις λύσεις από κοινωνία και οικογένεια μπορεί να έχει ευεργετικά αποτελέσματα στις τελικές δράσεις που θα αναληφθούν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Κεφάλαιο 1 : Η δια βίου μάθηση και η σημαντικότητα της

1.1 Οι εννοιολογικοί προσδιορισμοί της Δια Βίου Μάθησης.

Η δια βίου μάθηση αποτελεί μια διαδικασία που περιλαμβάνει όχι μόνο το εκπαιδευτικό κομμάτι αλλά και τη γενική θεώρηση της παιδείας του ανθρώπου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του και της εξέλιξής του. Από γλωσσολογική άποψη, η φράση περιλαμβάνει το χρονικό ορισμό «δια βίου» που συνεπάγεται τη διαρκή επιδίωξη της μόρφωσης, χωρίς τους περιορισμούς από γεγονότα που μπορεί να εμποδίζουν φαινομενικά την μαθητεία και την εκπαίδευση του ατόμου. Παράλληλα, υπάρχει και ποικιλία στα αντικείμενα που επιλέγει ο άνθρωπος να μάθει και σχετίζονται τόσο με φυσικές δεξιότητες όσο και με πνευματικές. Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης μπορεί να διαφέρει ανάλογα με τη κοινωνική θέση του ατόμου και τα πιστεύω του για το μέλλον του.

Η σύνδεση της μάθησης με τη παιδεία μπορεί να γίνει με την προϋπόθεση ότι στον ορισμό της παιδείας περιλαμβάνεται η συνεχής ανακάλυψη του ατόμου για τα κενά που έχει σαν προσωπικότητα και προσπαθεί να γίνει καλύτερος τόσο για τον εαυτό του όσο και για την κοινωνία στην οποία ζει. Η κλασική παιδεία δημιουργήθηκε με σκοπό να υπηρετήσει τις ανάγκες του οικουμενικού ανθρώπου. Ο οικουμενικός άνθρωπος επιδιώκει την δια βίου μάθηση και την ολοκλήρωση της στη συνολική παιδεία που έχει λάβει. Η θεωρία του ολοκληρωμένου ανθρώπου αποτελεί ένα στόχο που υπάρχει σε κάθε άνθρωπο και έγκειται μετέπειτα στην διάκριση του να το καλλιεργήσει για το υπόλοιπο της ζωής του (Υπουργείο Παιδείας και Δια Βίου Μάθησης 2011).

Στη σημερινή εποχή, η δια βίου μάθηση ή παιδεία έχει ταυτιστεί με τον όρο «εκπαίδευση ενηλίκων». Υπάρχει όμως σαφής διαχωρισμός ανάμεσα στις 2 έννοιες καθώς η μεν εκπαίδευση ενηλίκων αναφέρεται σε συγκεκριμένα προγράμματα που συμμετέχουν ενήλικες με στόχο την απόκτηση νέων δεξιοτήτων ενώ η δια βίου μάθηση προσφέρεται μέσα από εμπειρίες που λαμβάνει το άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του είτε με εκούσιο τρόπο είτε με ακούσιο. Οι διάφορες εμπειρίες της καθημερινότητας και οι αλληλεπιδράσεις με άλλα άτομα μπορούν να έχουν καλύτερα αποτελέσματα από μια διαρθρωμένη διδασκαλία με συγκεκριμένους στόχους τόσο ως προς τη ποσότητα της διδακτέας ύλης όσο και προς το χρονικό ορίζοντα που έχει για την ολοκλήρωση της.

. Η ανάγκη για την ανάπτυξη της δια βίου μάθησης προήλθε κυρίως από τη συνεχή αλλαγή των δεδομένων που λαμβάνουν χώρα στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες και στους σύγχρονους επαγγελματικούς χώρους. Με αυτό τον τρόπο, τόσο επαγγελματικές ενώσεις όσο και δημόσιοι φορείς ανέπτυξαν δράσεις γύρω από τη συνεχιζόμενη εξέλιξη των ατόμων που είχαν υπό την επιρροή τους. Μερικές δράσεις που αναπτύχθηκαν στα παραπάνω πλαίσια είναι :Η ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ανάλογα με τις επιταγές που υπάρχουν σε κάθε χώρα

- Η υλοποίηση προγραμμάτων εκμάθησης νέων δεξιοτήτων ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα κοινωνικού και επαγγελματικού αποκλεισμού
- Η ευρύτερη διάδοση πληροφοριών σχετικά με το πολιτισμό και την ιστορία, με σκοπό την ευρύτερη καλλιέργεια του κοινού σε αυτά τα θέματα
- Η χρησιμοποίηση της ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης ώστε να υπάρχει μεγαλύτερο

οποίο θα μπορεί να έχει συμμετοχή στη γνώση

Εικόνα 1: Ποσοστό συμμετοχής σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης κατά φύλο

- Η κατάρτιση προγραμμάτων για την εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων με στόχο την διάδοση της δια βίου μάθησης

Η δια βίου μάθηση έχει ως κέντρο το μαθητευόμενο που καλείται να αναπτύξει τις δεξιότητες του σε κοινωνικό, επαγγελματικό και προσωπικό επίπεδο ώστε να μπορέσει να φτάσει νέα μέτρα στις παραπάνω κατηγορίες

Εικόνα 2: Ποσοστό συμμετοχής σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης

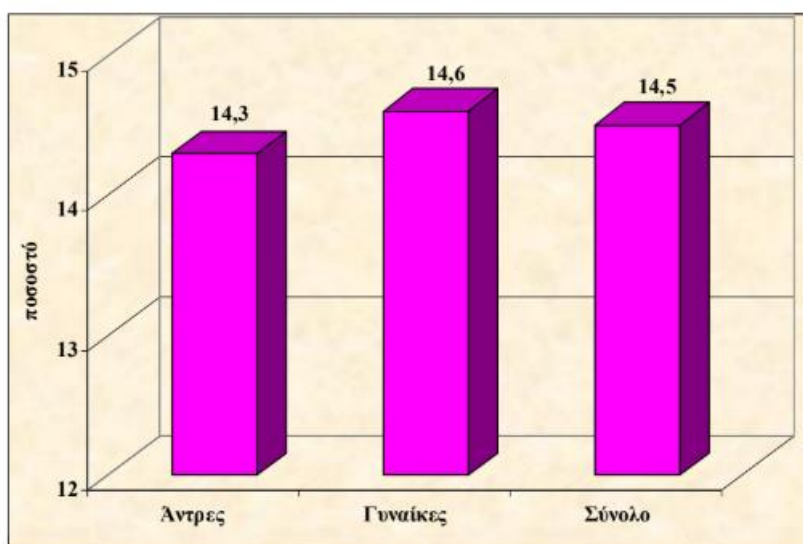
Ασφαλώς, απαιτείται η κατάλληλη μετατροπή από το καθαρά εκπαιδευτικό σύστημα της εκπαίδευσης ενηλίκων ώστε να μπορέσει το εκάστοτε πρόγραμμα να πετυχαίνει τους στόχους της δια βίου μάθησης και να είναι χρήσιμο για την μετέπειτα ζωή του ατόμου (Τσαούσης 2007).

1.2 Η Συμμετοχή σε Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης

Η συνήθης τυπική εκπαίδευση ενός ατόμου ξεκινά από την ηλικία των 4 ετών όταν εισέρχεται στο νηπιαγωγείο, συνεχίζει με το Δημοτικό στην ηλικία των 6 ετών, στο Γυμνάσιο στα 12 και στα 15 με το απολυτήριο του Γυμνασίου έχει ολοκληρώσει την υποχρεωτική του εκπαίδευση. Στα 16 μπορούν να επιλέξουν αν θα συνεχίσουν τις σπουδές τους στο Γενικό Λύκειο ή σε κάποια Επαγγελματική Σχολή ή Λύκειο, όπου μπορούν να έχουν πάλι το απολυτήριο τους. Στη συνέχεια, μέσω εξετάσεων μπορούν να εισαχθούν στην Ανώτερη ή την Ανώτατη Εκπαίδευση, που είναι συνήθως 4ετούς φοιτήσεως και στη συνέχεια μπορούν να κληρονομήσουν μεταπτυχιακούς και διδακτορικούς τίτλους.

Ο ρόλος της δια βίου μάθησης δεν έγκειται μόνο στην περίοδο όπου το άτομο σπουδάζει ώστε να μαζέψει εφόδια που θα του είναι χρήσιμα για το μέλλον αλλά στη συνέχιση της γνώσης και μετά το πέρας της επίσημης εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, τα προγράμματα δια βίου μάθησης έρχονται να εισαχθούν σε ένα πλαίσιο όπου το άτομο θα μπορεί συνεχώς να εκπαιδευτεί και να αναπτύσσει τον εαυτό του από την ηλικία των 24 ετών μέχρι και την ηλικία των 64 ετών (Τσιώλης 2015).

Η συμμετοχή σε τέτοια προγράμματα δια βίου μάθησης μετράται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, στα πλαίσια της έρευνας για την εκπαίδευση ενηλίκων. Η έρευνα διεξήχθη σε άτομα 25 με 64 ετών και βγήκαν τα παρακάτω αποτελέσματα :

Πηγή Γ.Γ.-ΕΣΥΕ, Έρευνα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2007.

Εικόνα 3: Ποσοστό συμμετοχής ανδρών και γυναικών σε δραστηριότητες δια βίου μάθησης

Το ποσοστό ανδρών και γυναικών σε τέτοιες δραστηριότητες είναι ίδιο στη συμμετοχή τέτοιων προγραμμάτων ενώ στο σύνολο του πληθυσμού το ποσοστό παραμένει σε χαμηλό επίπεδο.

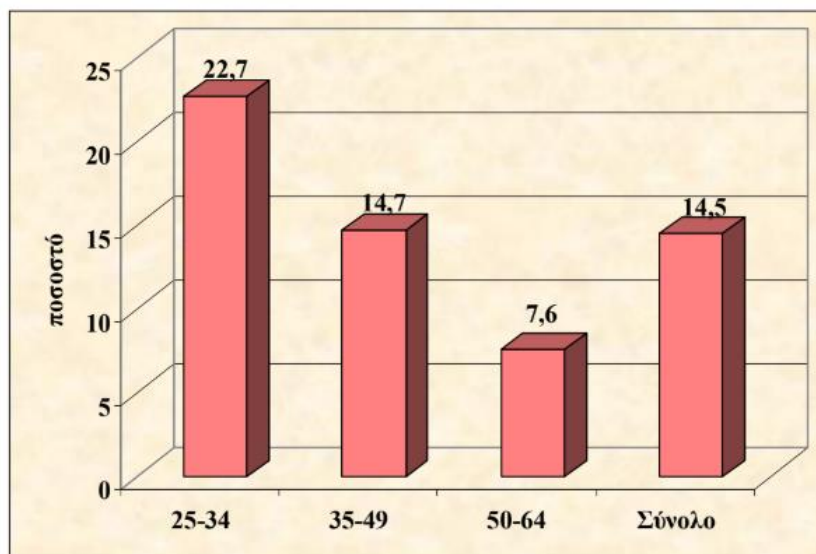
Η σύγκριση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση δείχνει ακόμα περισσότερο τη διαφορά που υπάρχει σε αυτό το επίπεδο. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει ακριβώς τι συμβαίνει :

	2003	2007	2008	σχετική αλλαγή
Ε.Ε. (27)	8,5	9,5	9,5	12,3
Ελλάδα	2,6	2,1	2,9	11,7

Πηγή: Eurostat (στο Commission of the European Communities, «Progress towards the Lisbon objectives in education and training. Indications and benchmarks», 2009, σ. 141).

Πίνακας 1: Ποσοστά Ελλάδας και ΕΕ για συμμετοχή σε προγράμματα δια βίου μάθησης

Η ανάπτυξη των προγραμμάτων δια βίου μάθησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πάρει ροπή ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια, με την Ελλάδα να υστερεί σε αυτόν το τομέα κυρίως λόγω οργανωτικών, γραφειοκρατικών και οικονομικών προβλημάτων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης, η ηλικία των συμμετεχόντων σε προγράμματα δια βίου

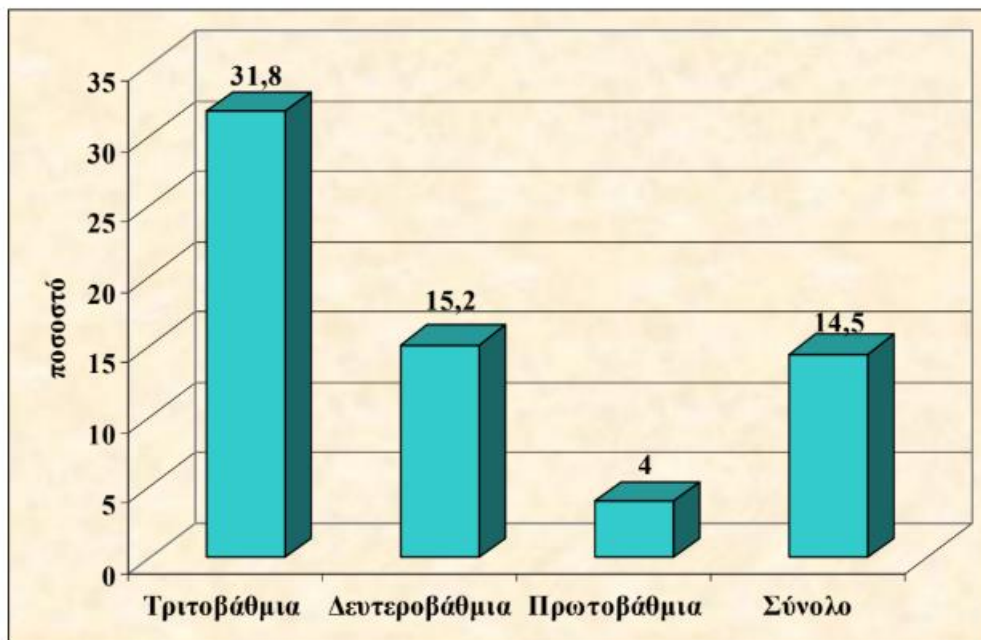

μάθησης. Πηγή: Γ.Γ.-ΕΣΥΕ, Έρευνα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2009.

Εικόνα 4: Ποσοστό συμμετοχής ανάλογα με την ηλικία

Οι νεανικές ηλικίες μέχρι 34 ετών συμμετέχουν περισσότερο σε τέτοιες δραστηριότητες καθώς γνωρίζουν ότι είναι χρήσιμο για την επαγγελματική τους πορεία να αναδείξουν νέες δεξιότητες και να δείξουν ότι εξελίσσονται συνεχώς.

Παρόμοια αποτελέσματα μπορούμε να δούμε και στο εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων.

Πηγή: Γ.Γ.-ΕΣΥΕ, Έρευνα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2009.

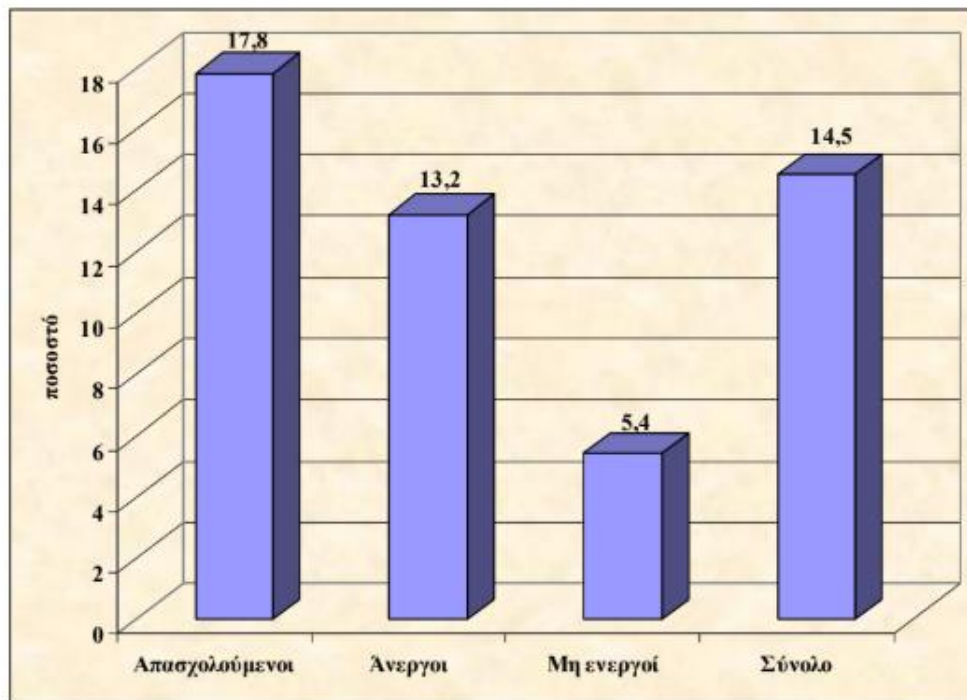
Εικόνα 5. Ποσοστό συμμετοχής ανάλογα την εκπαιδευτική βαθμίδα

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν ήδη τριτοβάθμια εκπαίδευση και θέλουν να συνεχίσουν να μαθαίνουν νέα πράγματα και να εξελίσσουν τον εαυτό τους. Η έφεση στη μάθηση μπορεί να καλλιεργηθεί αλλά χρειάζεται αρκετή δουλειά και προετοιμασία ώστε να επιτευχθεί με σωστό τρόπο.

Στην ερώτηση της έρευνας του CEDEFOP (2003) «Ποια είναι τα εμπόδια σε ό,τι αφορά την παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων», οι Έλληνες επικαλέστηκαν κυρίως οικογενειακούς λόγους (31% όσων απάντησαν, δεδομένο που μας δίνει τα πρωτεία στο

ζήτημα αυτό στην Ευρώπη - CEDEFOP, 2003α,). Προκύπτει εδώ μια πρώτη ένδειξη για το σημαντικό ρόλο της οικογένειας στα ζητήματα της εκπαίδευσης, (Α.Κόκκος 2004).

Τέλος, η απασχόληση των εργαζομένων δείχνει άλλη μια σαφή τάση που αποδεικνύει τη θεωρία της ολοκλήρωσης του ανθρώπου.

Πηγή: Γ.Γ.-ΕΣΥΕ, Έρευνα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 2009.

Εικόνα 6.: Ποσοστό συμμετοχής απασχολούμενων και ανέργων

Η πλειονότητα των συμμετεχόντων είναι απασχολούμενοι που έχουν κίνητρο στη δουλειά τους να γίνουν καλύτεροι, είτε εργάζονται σαν αυτοαπασχολούμενοι είτε σαν μισθωτοί. Το κίνητρο για προαγωγή και για καλυτέρευση των συνθηκών που έχει στο μυαλό ο επαγγελματίας είναι αρκετά δυνατό ώστε να τον ωθήσει σε νέες δεξιότητες.

1.3 Προγράμματα Δια Βίου Μάθησης

Οι ανάγκες για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση σε πολλούς τομείς του επαγγελματικού χώρου έχει οδηγήσει στη σχεδίαση προγραμμάτων που θα καλύπτουν αυτές τις ανάγκες. Τα προγράμματα στοχεύουν στην επιμόρφωση και στην συνέχιση της εκπαίδευσης των στελεχών και των πολιτών και με το πέρας του χρόνου έχουν λάβει και επίσημη υπόσταση και αναγνώριση από κρατικά μέσα.

Η αναγνώριση αυτών των προγραμμάτων μπορεί να επιφέρει και επαγγελματική εξέλιξη στον συμμετέχοντα αλλά και αποδοτικότερη λειτουργία στην κοινωνία που βρίσκεται (Σταμέλος & Δακοπούλου 2012).

Τα προγράμματα που αναλύονται παρακάτω είναι τα εξής :

A) Comenius

Το πρόγραμμα Comenius έχει ως στόχο την ανάδειξη της διαφορετικότητας των λαών σε επίπεδο γλώσσας και πολιτισμού με κύριους δέκτες τους νέους εκπαιδευτές που ετοιμάζονται ή έχουν μπει ήδη στο εκπαιδευτικό σύστημα των χωρών τους. Το πρόγραμμα παρέχει όλα τα εργαλεία ώστε οι εμπλεκόμενοι στο πρόγραμμα να αποκτήσουν δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν στην μετέπειτα πορεία τους.

Το πρόγραμμα μετακινεί μαθητές και τους εκπαιδευτικούς τους μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να υπάρξουν δραστηριότητες μεταξύ των σχολείων και των εκπαιδευτικών

μονάδων. Στα πλαίσια αυτά, γίνεται εκμάθηση ξένων γλωσσών από τους μαθητές εκατέρωθεν και εκμάθηση ψηφιακών τεχνολογιών.

Στο πρόγραμμα Comenius μπορούν να συμμετέχουν :

- Μαθητές δημοτικού, γυμνασίου και λυκείου
- Σχολεία από προσχολικής μέχρι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- Δάσκαλοι και καθηγητές των αντίστοιχων σχολείων
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που εμπλέκονται στο χώρο της εκπαίδευσης
- Φορείς (ιδιωτικοί και δημόσιοι) που ασχολούνται με τη δια βίου μάθηση
- Ερευνητικά κέντρα και φορείς
- Τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα
- Ιδιώτες που έχουν σαν κύρια απασχόληση την εκπαίδευση

Η επιλογή των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα γίνεται ανάλογα με το τύπο του ιδρύματος και τους κανόνες που διέπουν την εκάστοτε χώρα σχετικά με αυτό το πρόγραμμα. Προτεραιότητα έχουν τα σχολεία που βρίσκονται κάτω από εποπτικές αρχές άλλης χώρας, τα εξειδικευμένα σχολεία και τα ευρωπαϊκά σχολεία.

Οι δράσεις που υποστηρίζονται από το Comenius είναι οι εξής :

- Ανταλλαγές μαθητών και εκπαιδευτών
- Κοινά σχολικά projects στα πλαίσια κοινών μαθημάτων
- Συνεργασία εκπαιδευτικών αρχών μέσω του Comenius Regio

- Ηλεκτρονική αδελφοποίηση σχολείων (eTwinning)
- Πολλαπλά δίκτυα και σχέδια (Multilateral Networks and Projects)
- Συνοδευτικές δράσεις για τα παραπάνω (Accompanying measures)

B) Erasmus

Το πιο γνωστό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που προωθεί την κινητικότητα και την συνεργασία μεταξύ ατόμων και επιχειρήσεων μεταξύ των κρατών της, με αποκλειστική στόχευση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σε αυτό μπορούν να συμμετάσχουν φοιτητές, ερευνητικό προσωπικό αλλά και καθηγητές. Στόχος είναι η υλοποίηση ενός μεγάλου ευρωπαϊκού δικτύου που θα είναι ικανό να βγάζει ικανά επαγγελματικά στελέχη και να προάγει τις καινοτόμες ιδέες μέσα στην Ευρώπη.

Οι συνεργασίες μεταξύ πανεπιστημίων και των μελών που τα απαρτίζουν βοηθούν στην καλύτερευση της ποιότητας και των διαδικασιών που λαμβάνουν χώρα στο πανεπιστημιακό χώρο και στο χώρο της μετέπειτα επαγγελματικής κατάρτισης. Οι νέες πρακτικές που εφαρμόζονται σε διάφορα πανεπιστήμια μπορούν να διαδοθούν με μεγαλύτερη ευκολία μεταξύ των υπολοίπων και να ενταχθούν με μεγαλύτερη ευκολία μέσα στο δίκτυο των πανεπιστημίων.

Ο Πανεπιστημιακός Χάρτης Erasmus είναι αυτός που καθορίζει το δικαίωμα συμμετοχής του εκάστοτε πανεπιστημίου στις ανταλλαγές και στα προγράμματα των φοιτητών. Οι δράσεις των φοιτητών και του ερευνητικού προσωπικού δεν περιορίζονται απλά στην ανταλλαγή και στην παρακολούθηση επιλεγμένων μαθημάτων κοινού ενδιαφέροντος αλλά

και στην εργασιακή εμπειρία που μπορούσε να λάβει ένας νέος φοιτητής μετά την αποφοίτηση του (Raïkou & Rallis 2010).

Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος Erasmus είναι η δημιουργία δικτύου κινητικότητας μεταξύ ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η δημιουργία θέσεων πρακτικής άσκησης σε διαφορετικές χώρες και η ανταλλαγή επιστημονικού και διδακτικού προσωπικού μεταξύ ιδρυμάτων ώστε να υπάρξει ευρύτερη ανταλλαγή απόψεων και ερευνητικών προτάσεων.

Τα πολυμερή σχέδια και δίκτυα Erasmus έχουν δημιουργήσει ένα πλέγμα μέσα από το οποίο μπορούν να προωθηθούν ιδέες και καινοτόμες έρευνες που μπορεί να έχουν τη βέλτιστη αντιμετώπιση από την ακαδημαϊκή κοινότητα και να βρουν διέξοδο σε κάποιο κόμβο του πλέγματος. Προϋποθέσεις για τη συμμετοχή στο Erasmus είναι η συμμετοχή στον Πανεπιστημιακό Χάρτη καθώς και η ανάλογη έγκριση πρακτικής άσκησης από το πρόγραμμα.

Οι δράσεις του Erasmus είναι οι εξής :

- Προπαρασκευαστικές επισκέψεις
- Κινητικότητα σπουδαστών
- Κινητικότητα ερευνητικού προσωπικού
- Κινητικότητα διδακτικού προσωπικού
- Προγράμματα ένταξης γλωσσών
- Σχεδίαση προγράμματος σπουδών
- Εικονικές πανεπιστημιούπολεις

- Συνοδευτικά μέτρα

Education and Culture

Leonardo da Vinci

Γ) Leonardo Da Vinci

Το πρόγραμμα Leonardo Da Vinci στοχεύει στην επαγγελματική κατάρτιση και την επανεκπαίδευση του προσωπικού, με αποτελεσματικό και πιο ποιοτικό τρόπο ώστε να είναι ελκυστική τόσο για τον εργαζόμενο για τις δεξιότητες που θα αποκτήσει, όσο και για τον εργοδότη που θα δει τα οφέλη στην απόδοση των εργαζόμενων του.

Η κινητικότητα που επιτυγχάνεται με το συγκεκριμένο πρόγραμμα βελτιώνει τις συνθήκες εργασίας στο σύνολο των επιχειρήσεων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα καθώς τα στελέχη έχουν υψηλότερη κατάρτιση αναφορικά με τα αντικείμενα που εκπαιδεύονται να κάνουν ενώ είναι πιο εύκολη η μετάβαση σε νέες καινοτόμες πρακτικές στο χώρο της εργασίας. Η διαδικασία εκμάθησης νέων δεξιοτήτων και γλωσσών προσφέρει στις επιχειρήσεις μεγαλύτερο αριθμό καταρτισμένων στελεχών με ευρύτερο γνωσιακό φάσμα της αγοράς που δραστηριοποιούνται.

Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν άτομα όλων των ειδικοτήτων ανεξάρτητα από τη θέση τους στην αγορά εργασίας, ιδρύματα, οργανισμοί και εταιρίες που έχουν γίνει αποδεκτοί στο πρόγραμμα, ενώσεις σωματείων και προσώπων που εμπλέκονται στην αγορά εργασίας, ερευνητικοί φορείς που δραστηριοποιούνται στην επαγγελματική εκπαίδευση, ιδιώτες που επιθυμούν να συνεισφέρουν στο χώρο, ερευνητικά κέντρα που έχουν παρεμφερή ερευνητικά ενδιαφέροντα με τους στόχους του προγράμματος, ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ΜΚΟ (Drigas & Kouremenos 2005).

Οι δράσεις του προγράμματος περιλαμβάνουν :

- Προγράμματα κινητικότητας εργαζομένων μεταξύ συνεργαζόμενων κρατών
- Δημιουργία εταιρικών σχέσεων για θέματα κοινού ενδιαφέροντος
- Πολυμερή σχέδια για την κατάρτιση των εργαζομένων με βάση γλωσσικές και τεχνικές ανάγκες
- Προώθηση της καινοτομίας στις εταιρικές πράξεις και πρακτικές
- Δημιουργία δικτύου ειδικών για τις θεματικές ενδιαφέροντος
- Μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας μέσω των αναπτυσσόμενων δικτύων
- Συνοδευτικά μέτρα

Δ) Grundtvig

Το πρόγραμμα Grundtvig απευθύνεται στον προχωρημένο ηλικιακά πληθυσμό της Ευρώπης που δεν έχουν πλέον επίσημη πρόσβαση στην εκπαίδευση. Παρά ταύτα, υπάρχει η ανάγκη για τη συνέχιση της εκπαίδευσης τους καθώς αποτελούν ένα ενεργό μέρος της κοινωνίας και δεν γίνεται να αφεθούν χωρίς συνεχή εκπαίδευση.

Η σύμπραξη μεταξύ φορέων που ενδιαφέρονται για την εκπαίδευση του γηράσκοντος πληθυσμού της Ευρώπης οδηγεί σε καλύτερα αποτελέσματα σε ότι αφορά τον όγκο των πληροφοριών καθώς και την ποιότητα των προγραμμάτων εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, οι καινοτόμες πρακτικές που αναπτύσσονται κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων μπορούν να διαδοθούν με μεγαλύτερη ταχύτητα μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων και να δημιουργήσουν μεγαλύτερο όγκο πληροφοριών σχετικά με τις δράσεις του προγράμματος.

Δικαίωμα συμμετοχής στο πρόγραμμα έχουν :

- Κάθε ιδιώτης ενήλικος
- Εκπαιδευτικοί οργανισμοί (επίσημοι και ανεπίσημοι)
- Ερευνητικό και διδακτικό προσωπικό
- Φορείς εκπαίδευσης ενηλίκων
- Επιχειρήσεις που απασχολούν προσωπικό που εμπίπτει στις διατάξεις του προγράμματος
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
- Ερευνητικά κέντρα

Οι δράσεις που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα Grundtvig είναι :

- Προπαρασκευαστικές επισκέψεις
- Ενέργειες κινητικότητας ατόμων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων ώστε να πάρουν εργασιακή εμπειρία και να συμμετέχουν στα αντίστοιχα σεμινάρια
- Συνέργειες κοινού ενδιαφέροντος με στόχο την από κοινού εκπαίδευση
- Δημιουργία δικτύων για την διεύρυνση του κύκλου εκπαίδευσης ενηλίκων, των καινοτόμων πρακτικών που υπάρχουν στο κλάδο και των πολιτικών που είχαν την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα

- Ανάπτυξη εθελοντικών δράσεων για ενήλικες προχωρημένης ηλικίας

1.4 Η συμβολή του σχολείου στην Δια Βίου Μάθηση

Ο πρωταρχικός στόχος της Δια Βίου Μάθησης είναι η συνεχιζόμενη εκπαίδευση των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές του και επιθυμεί να αποκτήσει παραπάνω δεξιότητες και αναπτυχθεί σαν άτομο σε διαφορετικά πεδία από αυτά που είχε διδαχθεί έως σήμερα. Για αυτό το λόγο, ο σχεδιασμός των προγραμμάτων της δια βίου μάθησης απευθύνονται σε ένα κοινό από 25 μέχρι 64 ετών, δηλαδή σε άτομα που έχουν ολοκληρώσει και την τριτοβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση τους, έχουν μια επαγγελματική κατάρτιση ή εμπειρία και θέλουν να αναπτύξουν τον εαυτό τους.

Η νέα τάση, όμως δείχνει ότι πρέπει τα άτομα να ετοιμάζονται από το εκπαιδευτικό σύστημα ώστε να μαθαίνουν για μια ζωή. Έτσι, τα προγράμματα σχεδιάζονται ώστε να απευθύνονται σε άτομα από 4 ετών μέχρι 64 ετών. Αυτό σημαίνει ότι ένα παιδί από τις τάξεις των προνηπίων και των νηπίων πρέπει να μάθει πώς να μαθαίνει για να το συγκρατήσει αυτό στην υπόλοιπη ζωή του. Η ανανέωση που φέρνει η δια βίου μάθηση στα προγράμματα της εκπαίδευσης είναι καθοριστική καθώς πλέον, το εκπαιδευτικό υλικό δεν εστιάζει στην στεγνή γνώση αλλά στη δημιουργία ενός πλαισίου που τα παιδιά θα προετοιμάζονται ώστε να μπορούν να μαθαίνουν νέα πράγματα στη διάρκεια της ζωής τους.

Το πλαίσιο της ένταξης της δια βίου μάθησης στο εκπαιδευτικό σύστημα μιας χώρας περιστρέφεται γύρω από 8 ικανότητες – άξονες, οι οποίες αποτελούν τη βάση για την ορθή ανάπτυξη ενός υγιούς πολίτη που θα μπορεί να ενταχθεί στην κοινωνία και να αναπτυχθεί τόσο σε προσωπικό όσο και επαγγελματικό επίπεδο. Οι 8 δεξιότητες είναι οι εξής :

- 1) Επικοινωνία στην μητρική γλώσσα
- 2) Επικοινωνία σε ξένες γλώσσες
- 3) Μαθηματική ικανότητα / βασικές γνώσεις φυσικών επιστημών
- 4) Ψηφιακές ικανότητες

- 5) Ικανότητες για ανάπτυξη των υπαρχουσών γνώσεων
- 6) Κοινωνικές δεξιότητες
- 7) Ωθηση προς την επιχειρηματικότητα
- 8) Καλλιέργεια της πολιτισμικής συνείδησης

Η εφαρμογή της δια βίου μάθησης γίνεται σε 3 επίπεδα μέσα στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα. Σε μακρο-επίπεδο (ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα), σε μέσο επίπεδο (διοργάνωση στοχευμένων δράσεων και προγραμμάτων σε συγκεκριμένες περιοχές με συγκεκριμένους στόχους και αποτελέσματα) και σε μικρο- επίπεδο (η καθημερινή διδασκαλία και μάθηση)

Στο μακρο – επίπεδο, το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να επαναπροσδιορίσει τις αξίες πάνω στις οποίες έχει δομηθεί και να μπορέσει να προσαρμόσει τις παραπάνω αξίες στον περίγραμμα των συνολικών σπουδών. Η αναπροσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού και των σχολικών υποδομών είναι αναγκαία ώστε να μπορέσει να υιοθετήσει όλες τις απαραίτητες πρακτικές παράλληλα είναι απαραίτητη και η αξιολόγηση για την τήρηση όλων των παραπάνω καθώς και η συνεχής έρευνα ώστε να υπάρχουν συνεχείς βελτιώσεις πάνω στο τομέα (Μαυρογιώργος 1999).

Σε μέσο επίπεδο, τα προγράμματα που στοχεύουν στην καλύτερη εκπαίδευση των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας πρέπει να έχουν διπλό γνώμονα. Από τη μία την εκπαίδευση των παιδιών σε νέες δεξιότητες και στην καλλιέργεια του πνεύματος της διαρκούς μάθησης και από την άλλη στην συνεχή κατάρτιση των εκπαιδευτικών στελεχών και των καθηγητών ώστε να μπορούν να συμβαδίσουν με τις νέες πρακτικές που έρχονται στην επιφάνεια και να μπορούν να τις μεταδώσουν στους μαθητές τους.

Σε μικρο-επίπεδο, η καθημερινή διδασκαλία μπορεί να εμπλουτισθεί με πολλά περισσότερα πράγματα από τα συμβατικά μαθήματα, τα οποία μπορούν να γίνουν με πολύ καλύτερο τρόπο ώστε να είναι και ενδιαφέροντα και να κινούν το ενδιαφέρον των μαθητών να μάθουν περισσότερα γύρω από το αντικείμενο.

Τα χαρακτηριστικά που έχει η κουλτούρα της μάθησης σύμφωνα με του Watkins & Wilson, είναι 7 και αναφέρονται σε ατομικό, οργανωσιακό και κοινωνικό επίπεδο. Τα χαρακτηριστικά είναι :

- 1) Δημιουργία μαθησιακών ευκαιριών
- 2) Προτεραιότητα σε διάλογο και έρευνα
- 3) Προτεραιότητα σε συνεργασία και ομαδική μάθηση
- 4) Έμφαση στο συλλογικό όραμα
- 5) Υιοθέτηση συστημάτων κοινής μάθησης και απόκτησης μάθησης
- 6) Σύνδεση του σχολείου με το εξωτερικό του περιβάλλον
- 7) Στρατηγική ηγεσία για τη μάθηση

Για το σχολείο, ένα μεγάλο πρόβλημα που προέρχεται από αυτό είναι η πρόωρη εγκατάλειψη του εκπαιδευτικού συστήματος. Η πρόωρη εγκατάλειψη ορίζεται ως η μη συνέχιση των σπουδών σε υποχρεωτικό επίπεδο.

	2000	2006	2007
E.E. (27)	17,6	15,2	14,8
Ελλάδα	18,2	15,9	14,7

Πηγή: Eurostat (στο ΚΑΝΕΠ-ΓΣΕΕ, Τα βασικά μεγέθη της εκπαίδευσης. Εκπαιδευτικές ανισότητες, Αθήνα, 2009).

Πίνακας 2 : Ποσοστά εγκατάλειψης υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Το επίπεδο αυτό στην Ελλάδα θεωρείται η αποφοίτηση από το Γυμνάσιο. Στο παραπάνω πίνακα, φαίνονται τα ποσοστά εγκατάλειψης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στην ΕΕ και στην Ελλάδα

1.5 Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας δημιουργήθηκαν από τη δεκαετία του 1990 όταν η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας και του αναλφαριθμητισμού. Η γνώση που λάμβαναν τα άτομα μέχρι την πρωτοβάθμια εκπαίδευση δεν επαρκούσε ώστε να συνεχίσουν να εργάζονται στην αγορά εργασίας ενώ πολλοί από αυτούς είχαν απαρχαιωμένες γνώσεις πάνω στο αντικείμενο τους. Παρατηρήθηκε επίσης και σύνδεση της σχολικής αποτυχίας με την μακροχρόνια ανεργία.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στο να γίνει μια κοινωνία της γνώσης ή μια κοινωνία που μπορεί να μαθαίνει συνεχώς. Σε αυτό το πλαίσιο, έχει θέσει 5 βασικούς στόχους σε ότι αφορά την εκπαίδευση των εργαζόμενων και των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας.

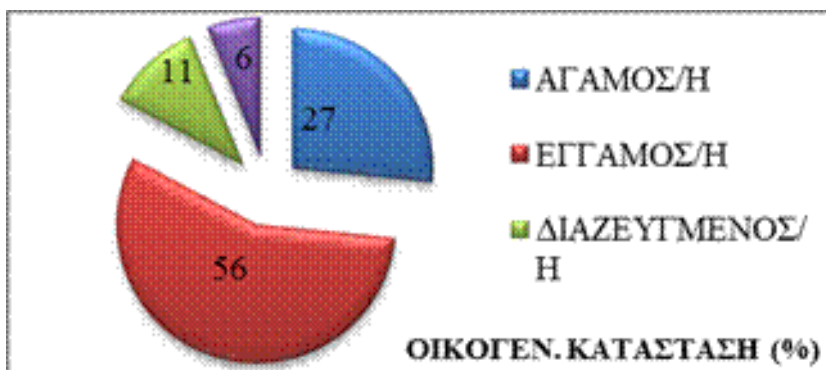
Οι 5 στόχοι είναι οι εξής :

- Η προτροπή για νέες γνώσεις
- Η συνεργασία πανεπιστημίων και επιχειρηματικού κόσμου
- Η μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού
- Η θέσπιση του τρίγωνου για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Η ισοδυναμία της επένδυσης στην Εκπαίδευση με τις υπόλοιπες μορφές οικονομικής επένδυσης

Η δημιουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας αποσκοπούν σε νεαρά άτομα, τα οποία δεν μπόρεσαν να έχουν τα τυπικά εφόδια ώστε να βγουν στην αγορά εργασίας και αντιμετωπίζουν προβλήματα ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού, εργαζόμενοι που δεν μπορούν να εξελιχθούν στην εργασία τους επειδή στερούνται κάποιων προσόντων και άνεργοι όλων των ηλικιών που θέλουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας (Χίμος 2014).

Ο θεσμός των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας εγκαινιάστηκε πιλοτικά σε 11 χώρες της ΕΕ στο διάστημα 1997 – 1999 και απευθυνόταν σε άτομα που αντιμετώπιζαν τον κοινωνικό αποκλεισμό λόγω του μορφωτικού τους επιπέδου.

Τα σχολεία βρίσκονταν κυρίως σε αστικές περιοχές, όπου το φαινόμενο ήταν εντονότερο και οι διδακτικές μέθοδοι βασίζονταν στις νέες τεχνολογίες.

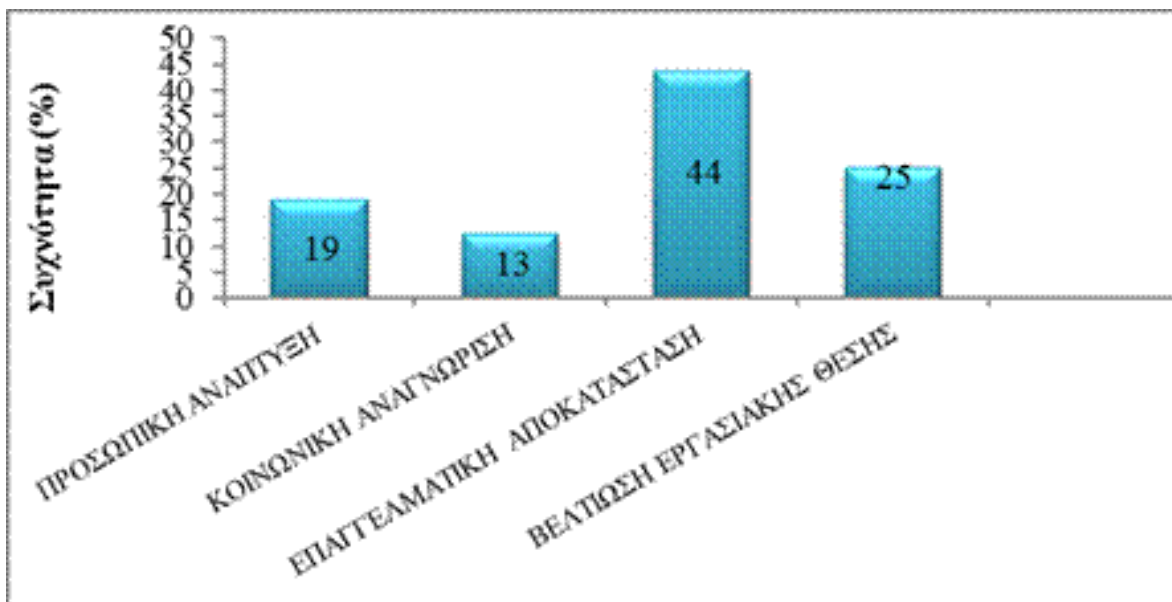
Εικόνα 7. Ποσοστά συμμετοχής με βάση την οικογενειακή κατάσταση

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας αποτελούν ένα μέτρο θετικής αντιμετώπισης της ανεργίας, που μέχρι τότε αντιμετωπίζονταν απλά με παθητικά μέτρα όπως η χορήγηση επιδομάτων προς τις ευπαθείς ομάδες. Η σχεδίαση ενός τέτοιου πλάνου για την καταπολέμηση της ανεργίας μπόρεσε να θέσει τις βάσεις για τη δια βίου μάθηση στην Ευρώπη. Ο σχεδιασμός των σχολικών μονάδων και τις λειτουργίας του έγιναν με διαφορετικό τρόπο από ότι στα συμβατικά σχολεία καθώς έπρεπε να ανταποκριθούν στις ιδιαιτερότητες που υπήρχαν στους μαθητές και στις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν στην καθημερινότητα τους.

Η ίδρυση των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα προήλθαν από την ανάγκη που υπήρχε και στην υπόλοιπη Ευρώπη για τη πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού. Τα άτομα που δεν μπόρεσαν να ολοκληρώσουν τις εγκύκλιες σπουδές τους βρίσκονται σε άσχημη θέση καθώς το επαγγελματικό καθεστώς στην Ελλάδα αντιμετωπίζει ακόμα και τους πτυχιούχους με άσχημο τρόπο.

Σε αυτούς προστίθενται και τα παιδιά παλιννοστούντων Ελλήνων, φυλακισμένοι αλλά και μετανάστες που θέλουν να ξεκινήσουν μια καινούργια ζωή στην Ελλάδα.

Όλες οι παραπάνω ομάδες κινδυνεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό να μην μπορούν να ενταχθούν στην κοινωνία και έτσι έχουν προτεραιότητα στην εγγραφή σε τέτοια σχολεία.

Εικόνα 8 : Λόγοι εισαγωγής σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας

Στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας διδάσκουν εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενώ οι απόφοιτοι θεωρούνται ισάξιοι δημοτικής, γυμνασιακής και λυκειακής εκπαίδευσης ανάλογα με τη βαθμίδα που θα ολοκληρώσουν. Οι στρατηγικές δράσης που εφαρμόζουν είναι : α) Η συμπληρωματικότητα στην μέχρι τώρα υπάρχουσα εκπαίδευση ή κατάρτιση και β) Η ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου μέσω από τις κοινωνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Οι διαφορές μεταξύ ενός συμβατικού σχολείου και ενός σχολείου δεύτερης ευκαιρίας είναι οι εξής :

- Οι μαθητές είναι ενήλικα άτομα
- Το μάθημα περιστρέφεται γύρω από εμπειρίες και γεγονότα που έχουν οι μαθητές

- Το πρόγραμμα σπουδών είναι ευέλικτο και διαμορφώνεται ανάλογα με την ευχέρεια του καθηγητή
- Κάποια μαθήματα γίνονται εκτός σχολείου, σε χώρους ιστορικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Η αξιολόγηση γίνεται με περιγραφικά σχόλια και όχι με απόλυτη βαθμολογία
- Δίνεται προσοχή στη μεταδοτικότητα και εκμάθηση νέων πραγμάτων
- Οι μέθοδοι διδασκαλίας προσεγγίζονται από τη σκοπιά της εκπαίδευσης των ενηλίκων

Η διάρκεια των μαθημάτων είναι 18 μήνες (9 μήνες + 9 μήνες) και περιλαμβάνει 2 σχολικές χρονιές. Μέσα στην εβδομάδα τα μαθήματα διαρκούν συνολικά 25 ώρες και γίνονται από Δευτέρα έως και Παρασκευή.

Τα μαθήματα που διδάσκονται είναι :

- Ελληνική Γλώσσα
- Μαθηματικά
- Αγγλική Γλώσσα
- Πληροφορική
- Κοινωνική Εκπαίδευση
- Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
- Φυσικές Επιστήμες
- Projects
- Διαθεματικά Εργαστήρια

Οι στόχοι των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας είναι :

- Η επιτυχής ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για τους μαθητές
- Η επιτυχής σύνδεση γνώσης και κατάρτισης στο αντικείμενο ενδιαφέροντος
- Η απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων
- Η ανάπτυξη της προσωπικότητας και του χαρακτήρα των μαθητών
- Η ένταξη στην αγορά εργασίας ή η βελτίωση στον επαγγελματικό τους χώρο

Στην ελληνική επικράτεια υπήρξαν 4 φάσεις κατά τις οποίες λειτούργησαν Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.

- Α' φάση (1997-2000) : Προπαρασκευαστική φάση στο Σχολείο του Περιστερίου
- Β' φάση (2000-2001) : Πιλοτική φάση στο Σχολείο του Περιστερίου
- Γ' φάση (2001-2003) : Πειραματική φάση με τη λειτουργία άλλων 5 σχολείων
- Δ' φάση (2003 - σήμερα) : Φάση επέκτασης σε όλη την Ελλάδα

Αυτή τη στιγμή, αριθμούν στην Ελλάδα 58 Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, εκ των οποίων 8 βρίσκονται μέσα σε κτίρια φυλακών.

1.6 Τοπική Αυτοδιοίκηση και Δια Βίου Μάθηση

Σύμφωνα με τον Ν.3879/2010 μπορούν να συσταθούν και να λειτουργήσουν Κέντρα Δια Βίου Μάθησης ώστε να υλοποιηθούν Εκπαιδευτικά Προγράμματα Ενηλίκων .

Οι Δήμοι της χώρας υλοποιούν έγκαιρα και επίκαιρα προγράμματα τα οποία είναι προσβάσιμα στους δημότες και έχουν σχέση με την Τοπική Κοινωνία και Περιφέρεια .

Τα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων στοχεύουν τα παρακάτω:

1. *”Ενίσχυση των ίσων ευκαιριών πρόσβασης την εκπαίδευση και δημιουργία θετικής στάσης προς τη μάθηση“*
2. *”Ενίσχυση της ικανότητας προσαρμογής στις γνωστικές απαιτήσεις ενός εξελισσόμενου κοινωνικο οικονομικού χώρου δράσης των ενηλίκων “*
3. *”Ενίσχυση των δυνατοτήτων πρόσβασης στην αγορά εργασίας”*
4. *”Επανασύνδεση με την εκπαιδευτική διαδικασία ενηλίκων οι οποίοι δεν ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση για οποιονδήποτε λόγο”*
5. *”Συμμετοχή και πρόσβαση στη γνώση, την πληροφορία και πρόσβαση στις νέες εργασιακές οικονομικές,κοινωνικές ευκαιρίες”*
6. *”Ανάπτυξη της ενεργού ιδιότητας του πολίτη”*
7. *”Δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου “*
8. *”ενίσχυση της ισότητας των δύο φύλλων”*
9. *”μείωση του ψηφιακού χάσματος”*
10. *”αναβάθμιση των συνθηκών εργασίας εκπαίδευσης και κοινωνικής κατάστασης ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.*

Υπεύθυνοι για την δια βίου μάθηση και τα προγράμματα της μέχρι πριν την εφαρμογή του σχεδίου «Καλλικράτης» ήταν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), που χωρίζονταν σε 2 κατηγορίες, ανάλογα με τις αρμοδιότητες τους.

Οι ΟΤΑ Α' βαθμού ήταν υπεύθυνοι για τη ορθή διαχείριση των πόρων από τους τοπικούς οργανισμούς και για τη συντήρηση των υλικοτεχνικών υποδομών για τα κτίρια που φιλοξενούσαν τέτοιου είδους δραστηριότητες. Οι ΟΤΑ Β' βαθμού ήταν υπεύθυνοι για τη μεταφορά των μαθητών στις δομές και την δημιουργία νέων δομών και εγκαταστάσεων ώστε να γίνει ευκολότερο το έργο των προγραμμάτων. Προϊστάμενος των δημοτικών αρχών σε αυτές τις περιπτώσεις είναι οι Επιτροπές Παιδείας που υπάρχουν στο αντίστοιχο Υπουργείο.

Πολλοί ΟΤΑ έχουν αναπτύξει ανά καιρούς εκπαιδευτικά προγράμματα που στοχεύουν κυρίως στην εκπαίδευση μαθητών σε νέες δεξιότητες όπως η παροχή πρώτων βοηθειών και η πολιτική προστασία αλλά και στην εκπαίδευση γονέων για καλύτερη επικοινωνία με τα παιδιά τους. Ακόμα και σε αυτή τη περίπτωση, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης δεν είναι ουσιαστικός.

Η κύρια ευθύνη των δήμων παραμένει στο οργανωτικό κομμάτι, δηλαδή να βρεθούν οι εγκαταστάσεις, οι υποδομές και το υλικό ώστε να μπορέσουν να υλοποιηθούν τα προγράμματα. Παράλληλα, μεριμνούν για το προσωπικό που θα στελεχώσει τις δράσεις καθώς και για την επιλογή των ατόμων που θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα που θα λάβει χώρα. Το εκπαιδευτικό υλικό, ο σκοπός και οι στόχοι του προγράμματος τίθενται από ανώτερα κλιμάκια μέσα στις δομές αυτές και έτσι οι ΟΤΑ περιορίζονται σε ένα υλικό κομμάτι που πολλές φορές δεν τους δίνει την απαραίτητη ελευθερία για να δράσουν.

Πέρα από το κομμάτι της δια βίου μάθησης, οι δήμοι εμπλέκονται και της επαγγελματικής κατάρτισης σαν σύμβουλοι και σαν εκπαιδευτές μέσω των Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης. Τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) λειτουργούν είτε σαν κοινωφελείς επιχειρήσεις είτε σαν ξεχωριστή νομική οντότητα μέσα στον ΟΤΑ. Η εμφάνιση των ΚΕΚ έχει γίνει κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη) ενώ υπάρχουν φωτεινά παραδείγματα όπως το ΚΕΚ Κοζάνης και το ΚΕΚ Καστοριάς που προσπαθούν συνεχώς να βρίσκουν προγράμματα και δράσεις για να υλοποιήσουν και να βοηθήσουν τους κατοίκους της πόλης τους. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτό που συμβαίνει είναι τα ΚΕΚ να μην έχουν το απαραίτητο προσωπικό ώστε να λειτουργούν αποδοτικά και να ασχολούνται με διαφορετικά αντικείμενα από τα αρχικά που τους έχουν ανατεθεί (Τσιμπουκλή 2011).

Τα κύρια εμπόδια που υπάρχουν στην προσπάθεια των δήμων να δημιουργήσουν τέτοιου είδους δομές είναι :

- 1) Το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν και δεν έχουν την απαραίτητη ελευθερία ώστε να πάρουν πρωτοβουλίες και να σχεδιάσουν προγράμματα που να απευθύνονται στοχευμένα σε μονάδες και ομάδες του δήμου που έχουν συγκεκριμένα προβλήματα.

- 2) Το μέγεθος του δήμου αποτελεί εμπόδιο πολλές φορές καθώς οι μικρότεροι δήμοι δεν έχουν τους χώρους και τις εγκαταστάσεις για να υποστηρίξουν προγράμματα εκπαίδευσης σε βαθμό που αυτό να έχει επιρροή στους κατοίκους του δήμου.
- 3) Οι πόροι των δήμων είναι αρκετά περιορισμένοι, ειδικά σε ότι αφορά τα συγκεκριμένα προγράμματα. Ο νέος νόμος του «Καλλικράτη» συγκέντρωσε τις εξουσίες και τις αρμοδιότητες σε μία αρχή, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένας προϋπολογισμός για περισσότερους δήμους και περισσότερες περιφέρειες. Με αυτό τον τρόπο, τα χρήματα που χρειάζονται για να εξασφαλίσουν τη συνέχιση τέτοιων προγραμμάτων είναι ακόμα λιγότερα.

Τα προγράμματα που προτείνονται προς διδασκαλία στα ΚΕΚ των δήμων είναι μια λίστα που έχει συνταχθεί από το αρμόδιο υπουργείο και εφαρμόζεται σε όποιο δήμο έχει το αντίστοιχο προϋπολογισμό και προσωπικό για να μπορέσει να τα υλοποιήσει. Τα προτεινόμενα προγράμματα είναι :

- Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας
- Διδασκαλία ξένων γλωσσών
- Εκμάθηση ψηφιακών δεξιοτήτων, κυρίως σε άτομα προχωρημένης ηλικίας
- Δημιουργία σχολής γονέων με συμβουλευτικά θέματα
- Προγράμματα φυσικής αγωγής και σωστής διατροφής
- Προγράμματα οικιακής οικονομίας
- Προγράμματα κοινωνικής συμμετοχής για μειονοτικές ομάδες
- Ενημερώσεις για τα δικαιώματα του πολίτη στην καθημερινή του ζωή
- Προγράμματα προώθησης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας
- Οικολογικά και περιβαλλοντικά θέματα
- Προγράμματα προώθησης τέχνης και πολιτισμού

- Ένταξη της τρίτης ηλικίας στα δρώμενα του δήμου

Η απάντηση σε όλα τα παραπάνω ήρθε από τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης που οργανώθηκαν σε κατά τόπους δήμους και μπόρεσαν να παράγουν αξιόλογο έργο σε ότι αφορά τα παραπάνω προγράμματα.

1.7 Η θέση της Ελλάδας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου σε σχέση με την Δια Βίου Μάθηση

Το ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη Δια Βίου Μάθηση ορίζεται γύρω από 4 κατηγορίες που έχουν να κάνουν με το είδος της εκπαίδευσης που παρέχεται. Οι 4 κατηγορίες είναι :

- Αρχική επαγγελματική κατάρτιση
- Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση
- Γενική εκπαίδευση ενηλίκων
- Άτυπη εκπαίδευση ενηλίκων

Οι 4 αυτοί άξονες έχουν να κάνουν με τους στόχους της δια βίου μάθησης και πως αυτοί επιτυγχάνονται. Οι 4 πρωταρχικοί στόχοι είναι :

- Απόκτηση επαγγελματικών ικανοτήτων
- Δημιουργία κοινωνικών δομών
- Ενημέρωση των πολιτών για τα νέα δεδομένα που υπάρχουν
- Ολοκλήρωση του κάθε ατόμου ξεχωριστά.

Στην Ελλάδα, η εκπαίδευση ενηλίκων ξεκίνησε να κάνει τα πρώτα της βήματα στη δεκαετία του 1980, όταν τα προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων ξέφυγαν από τον απλό αλφαριθμητισμό του κόσμου κυρίως της επαρχίας και επικεντρώθηκαν σε ανάπτυξη δεξιοτήτων και σε προτάσεις για καλύτερη ζωή.

Με αυτό τον τρόπο ιδρύθηκαν 313 επιμορφωτικά κέντρα σε όλη την Ελλάδα που εξελίχθηκαν ραγδαία και είδαν τους συμμετέχοντες στην 2η πενταετία να έχουν πενταπλασιαστεί. Οι δεξιότητες που διδάσκονταν δεν ήταν αποκλειστικά τεχνικές αλλά κάλυπταν ένα ευρύ φάσμα πολιτιστικών και οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στη δεκαετία του 1990, το πλαίσιο της δια βίου μάθησης εξελίχθηκε ακόμα περισσότερο, δίνοντας περισσότερη έμφαση στην επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων. Όλα αυτά οδήγησαν στη θέσπιση του Εθνικού Κέντρου Πιστοποίησης Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΚΕΠΙΣ) και στη δημιουργία Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας. Δυστυχώς, οι προσπάθειες των δημόσιων φορέων δεν βρήκαν την αντίστοιχη ανταπόκριση από το κοινό καθώς υπήρχε ελάχιστη συμμετοχή και δεν υπήρχε σαφής σύνδεση των προγραμμάτων με την αγορά εργασίας. Παράλληλα, απαξιώθηκαν δομές του παρελθόντος που λειτουργούσαν συμπληρωματικά στην εκπαίδευση ενηλίκων, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις εξυπηρετούσαν και κομματικά συμφέροντα (Τσιώλης 2016).

Με την έλευση της νέας χιλιετίας, έγιναν τα πρώτα σεμινάρια για εκπαιδευτές ενηλίκων που θα είχαν τις απαραίτητες πιστοποιήσεις για να σταθούν επάξια στην εκπαιδευτική διαδικασία και ξεκίνησε να αναδιοργανώνεται το πλαίσιο μέσα στο οποίο τρέχει η εξέλιξη της δια βίου μάθησης. Η δημιουργία νέων δομών βοήθησε στον εκσυγχρονισμό του πλαισίου και στην αποδοτικότερη λειτουργία του που βρίσκεται σήμερα σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Στην τωρινή του κατάσταση, το σύστημα εκπαίδευσης ενηλίκων έχει προχωρήσει με σημαντικά βήματα κυρίως στον οργανωτικό τομέα, καθώς οι πρωτοβουλίες αποκεντρωμένης εκπαίδευσης λειτουργούν πιο αποτελεσματικά και παρέχουν καλύτερες εκπαιδευτικές υπηρεσίες προς τους ενδιαφερόμενους.

1.8 Ισχύον θεσμικό πλαίσιο

- ❖ Ν.4397/1929 « περί στοιχειώδους εκπαίδευσης εισαγωγής της δια βίου μάθησης με τη θεσμοθέτηση της Λαϊκής Επιμόρφωσης». Η ανάγκη για αντιμετώπιση προβλημάτων όπως ο αναλφαβητισμός η ενσωμάτωση προσφύγων η ανάγκη για εθνική ομογένεια οδηγεί στην ίδρυση των Νυκτερινών Σχολείων με δραστηριότητες συμπληρωματικής κατάρτισης».
- ❖ Λαϊκή Επιμόρφωση 1985 .Με το νομοθετικό Διάταγμα 3094 «περί μέτρων καταπολέμησης του Αναλφαβητισμού» ιδρύονται σε κεντρικό επίπεδο στο Υπουργείο Παιδείας η Κεντρική Επιτροπή Καταπολέμησης Αναλφαβητισμού ΚΕΚΑ και οι Νομαρχιακές Επιτροπές Καταπολέμησης Αναλφαβητισμού ΝΕΚΑ»
- ❖ Ν.1320/1983 ιδρύεται η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, η οποία με το Ν.2909/2001 μετονομάζεται σε « Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων ΓΓΕΕ» και
- ❖ με το ν.3369/2008 σε «Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης ΓΓΔΒΜ »
- ❖ με το ν.3369/2005 «Συστηματοποίηση της διά βίου μάθησης και άλλες διατάξεις»
- ❖ με το ν.3386/2005 «Είσοδος ,διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»
- ❖ με το ν.3614/2007 «Διαχείριση, έλεγχος και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2007-2013»
- ❖ με τον ν.3577/2007 «Δημιουργία Φορέα Διαχείρισης Ολοκληρωμένου Προγράμματος Διά Βίου Μάθησης , ρύθμιση θεμάτων ιδιωτικής εκπαίδευσης και φορέων εποπτείας Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και άλλες διατάξεις»
- ❖ με τον ν.3687 /2008 «Θέματα προσωπικού Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και άλλες διατάξεις»
- ❖ με τον ν.3699/2008 «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση Ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες»

Κοινές Υπουργικές

- Η 13613/2006 «Τροποποίηση της υπ. αρ.11372/2005 ΚΥΑ περί Συστήματος Πιστοποίησης Εκπαιδευτών Ενηλίκων»
- Οι 16928/2007 & 1638/Β/2007 «Πιστοποίηση της γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών ,προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος"
- Η 353/2008 «Τροποποίηση και συμπλήρωση της 16928/2007 ΚΥΑ η οποία αφορά την πιστοποίηση της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού υπηκόων τρίτων χωρών, προκειμένου να αποκτήσουν το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος'

Υπουργικές Αποφάσεις

- Η 260 /2008 και 4014/2008 «Οργάνωση και Λειτουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας & Λειτουργία Τμημάτων εκτός έδρας»
- Η 4444/2008 «Κατάρτιση και Λειτουργία του Ενιαίου Μητρώου των Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΥΠΕΠΘ»
- Η 2302/2008 «Κριτήρια και Συντελεστές Βαρύτητας αυτών για την αξιολόγηση των αιτήσεων για επιλογή των υποψηφίων για εκπαίδευση σε Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης»

Κεφάλαιο 2 : Η επαγγελματική κατάρτιση στην Ελλάδα

2.1 Ορισμοί και σημασία της επαγγελματικής κατάρτισης

Ο όρος επαγγελματική κατάρτιση αναφέρεται σε ένα αρχικό πλαίσιο κατάρτισης μέσα από το οποίο οι συμμετέχοντες αποκτούν κάποιες βασικές δεξιότητες σε ένα συγκεκριμένο επάγγελμα. Οι δεξιότητες δεν είναι μόνο οι τεχνικές γνώσεις που λαμβάνονται υπόψη αλλά και η νοοτροπία που υπάρχει στο συγκεκριμένο κλάδο, που θα βοηθήσει τον μελλοντικό εργαζόμενο να προσαρμοστεί πιο εύκολα στις συνθήκες που επικρατούν.

Δεν υπάρχει αρχικά συσχέτιση του τόπου εκμάθησης με το αντικείμενο διδασκαλίας, όπως και της ηλικίας και του φύλου των συμμετεχόντων. Μεγαλύτερη σημασία έχει το ρυθμιστικό πλαίσιο, πάνω στο οποίο βασίζεται το αντίστοιχο υπουργείο κάθε χώρας ώστε να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες εκμάθησης.

Η σημασία της επαγγελματικής κατάρτισης βρίσκεται στο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει. Η οικονομία και η κοινωνία αλλάζουν συνεχώς και δημιουργούν νέες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν με σαφή τρόπο. Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση αποτελεί ένα εργαλείο χάραξης εργασιακής πολιτικής που μπορεί να αποδώσει τα επιθυμητά αποτελέσματα σε μακροπρόθεσμο διάστημα.

Η ανάγκη για επαγγελματική κατάρτιση έρχεται σε συνάρτηση και με δημογραφικούς παράγοντες που υπάρχουν και επηρεάζουν τη συνολική πορεία της χώρας ως προς τα εργασιακά. Οι συνηθέστεροι παράγοντες είναι η μείωση των γεννήσεων και η αύξηση των ορίων ηλικίας στο προσδόκιμο της ζωής.

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε να αντιμετωπίζει το πρόβλημα της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού με ενεργά μέτρα και με την ίδρυση οργανισμών που θα βοηθούσαν σε αυτό.

Η συνθήκη της Λισαβόνας όρισε την δια βίου μάθηση ως το κύριο πυλώνα για την εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα και την κύρια στρατηγική για την αύξηση της

απασχόλησης στην Ευρώπη. Οι επικυρωμένες τυπικές και άτυπες γνώσεις αποτελούν μια έγκυρη συνέχεια της δια βίου μάθησης και ένα κίνητρο ώστε περισσότεροι άνθρωποι να επιλέξουν τη συνέχιση της μόρφωσης του.

Με την είσοδο της νέας χιλιετίας, ψηφίστηκαν νόμοι που ενέταξαν νέα προγράμματα στην εκπαίδευση για την αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού και την αύξηση του ποσοστού των ανθρώπων που συμπληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση. Οι ίδιοι νόμοι προέβλεπαν και την εκμάθηση ξένων γλωσσών και δεξιοτήτων που είχαν να κάνουν με νέες τεχνολογίες. Τέλος, δίνεται προσοχή και στην εκπαίδευση εξ' αποστάσεως ώστε να υπάρχουν ακόμα περισσότερες ευκαιρίες για κατάρτιση αλλά και για την εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων.

Τα όργανα που υπάρχουν ώστε να εφαρμόζουν τις παραπάνω πολιτικές είναι :

- A) Το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων
- B) Οι Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης
- Γ) Τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης

Σε εξέλιξη των παραπάνω, το 2005 ιδρύθηκε η Εθνική Επιτροπή Δια Βίου Μάθησης που είναι υπεύθυνη για την διασφάλιση της ποιότητας στα προγράμματα της δια βίου εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Επίσης, έχει και την ευθύνη για το συντονισμό όλων των προγραμμάτων που έχουν καταρτιστεί για την εκπαίδευση ενηλίκων και την επαγγελματική τους κατάρτιση.

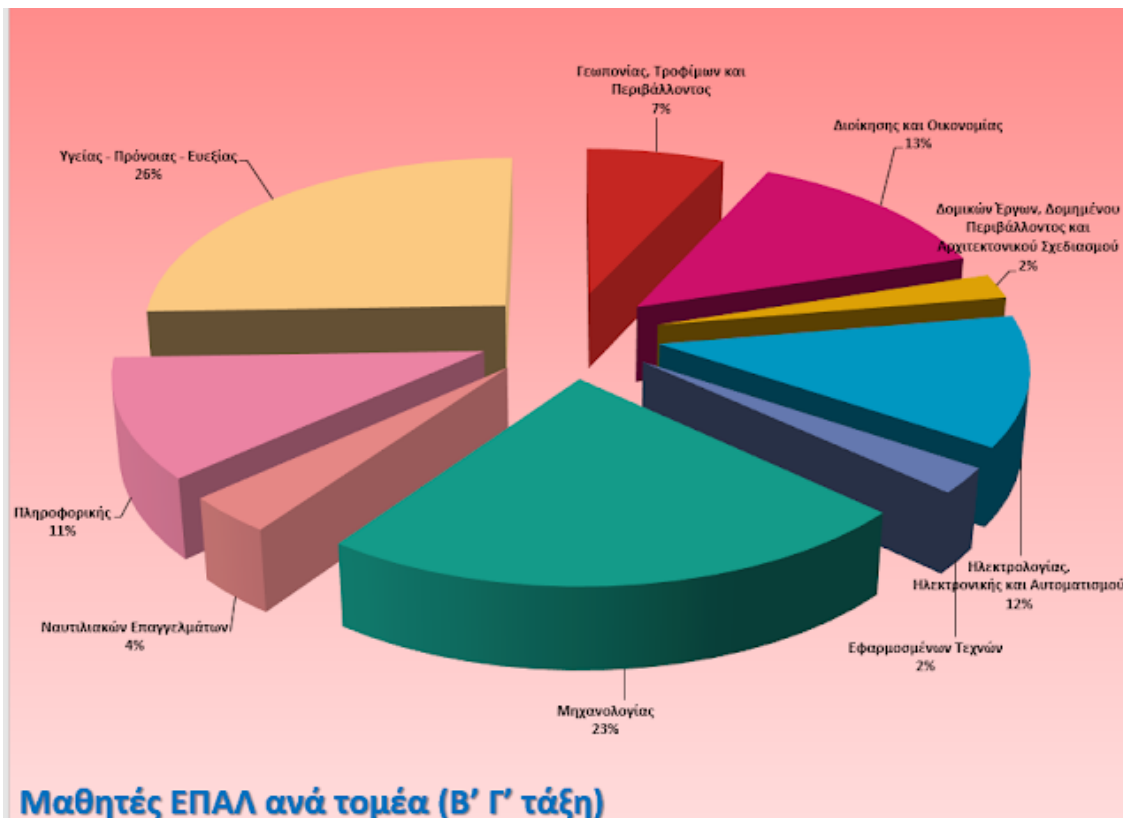
Από το 2010 και στο εξής, έγινε επίσημο το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων ενώ ιδρύθηκε και η Εθνική Αρχή Πιστοποίησης Προσόντων. Οι αρμοδιότητες της Αρχής είναι οι εξής :

- Η διάρθρωση επαγγελματικών προγραμμάτων με στόχο την ένωση της μη επίσημης εκπαίδευσης και το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα
- Η χορήγηση εκπαιδευτικών αδειών για την συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα δια βίου μάθησης

- Η συμβολή εργοδοτών και εργαζόμενων για την κατάρτιση των στελεχών σε διάφορα θέματα που άπτονται στο αντικείμενο της επιχείρησης
- Η αξιολόγηση και η χρηματοδότηση των προγραμμάτων δια βίου μάθησης

2.2 Δομές επαγγελματικής κατάρτισης στην Ελλάδα

Οι δομές της επαγγελματική κατάρτισης χωρίζονται σε αυτές της ανώτερης δευτεροβάθμιας και της μεταδευτεροβάθμιας. Η ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από σχολές 3ετούς φοίτησης που διαχωρίζονται σε λύκεια επαγγελματικής εκπαίδευσης (ΕΠΑΛ), τις σχολές επαγγελματικής κατάρτισης (ΣΕΚ) και τις επαγγελματικές σχολές (ΕΠΑΣ). Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση αποτελείται από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ΙΕΚ) που γίνονται δεκτοί κάτοχοι απολυτηρίου Γενικού Λυκείου ή Επαγγελματικού Λυκείου.

Εικόνα9...: Επιλογή κατευθύνσεων σε ΕΠΑΛ

Παράλληλα με τους θεσμούς της επαγγελματικής κατάρτισης, έχει θεσπιστεί και ο θεσμός της Μαθητείας.

Ο θεσμός της Μαθητείας στοχεύει στην εναλλαγή μεταξύ εργασιακού χώρου και σχολικής τάξης ώστε να πετύχει μια ολιστική προσέγγιση στο αντικείμενο που εξετάζεται.

Στόχοι της Μαθητείας είναι :

- Ο ενήλικας μαθητής να πετύχει τους μαθησιακούς στόχους
- Η άρτια συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικής μονάδας και επιχείρησης
- Η ορθή εφαρμογή της θεωρίας του σχολείου στο χώρο εργασίας

Ένα κίνητρο που δίνεται στους μαθητές για τη παρακολούθηση τέτοιων δράσεων είναι η το προβλεπόμενο ημερομίσθιο που καταβάλλεται και η αντίστοιχη ασφάλιση που παρέχεται στους συμμετέχοντες στην πρόγραμμα της Μαθητείας. Ο τελικός σκοπός είναι η μετάβαση του ατόμου στην αγορά εργασίας έχοντας τόσο τις θεωρητικές γνώσεις αλλά την απαραίτητη προϋπηρεσία στο αντικείμενο που θέλει.

Ειδική αναφορά για την συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να γίνει για τα ΚΕΚ (Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης). Τα ΚΕΚ είναι ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς που παρέχουν συνεχιζόμενη κατάρτιση σε ενήλικες και είναι χρηματοδοτούμενα είτε από εθνικά κονδύλια είτε από ευρωπαϊκά προγράμματα που στοχεύουν στην δια βίου μάθηση και στην επαγγελματική κατάρτιση.

Για να λάβει ένας φορέας την πιστοποίηση του ως ΚΕΚ πρέπει να πληροί ορισμένα ποιοτικά κριτήρια που έχουν να κάνουν σχέση με :

- Η προηγούμενη εμπειρία σε οργάνωση και διεκπεραίωση προγραμμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων
- Το εκπαιδευτικό προσωπικό που το απαρτίζει
- Οι χώροι που γίνονται οι εκπαιδευτικές διαδικασίες

Τα ΚΕΚ σε πολλές περιπτώσεις συνεργάζονται με τις δομές επαγγελματικής κατάρτισης του ΟΑΕΔ ώστε να παρέχουν υπηρεσίες συνεχιζόμενης κατάρτισης για ενήλικες εργαζόμενους και μελλοντικά εργαζόμενους. Οι δραστηριότητες αυτές είναι :

- Επανεκπαίδευση ανέργων για νέες δεξιότητες και αναπροσανατολισμό των αναγκαίων προσόντων : Οι δράσεις αυτές είναι συνήθως επιδοτούμενα σεμινάρια που απευθύνεται σε ανέργους ανεξαρτήτως από την εκπαιδευτική βαθμίδα από την οποία έχουν αποφοιτήσει. Σε πολλές περιπτώσεις, τα σεμινάρια αφορούν νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας που δεν μπορούν να εργαστούν λόγω απουσίας προσόντων και άτομα που επιθυμούν να αλλάξουν επάγγελμα και επαγγελματική ιδιότητα καθώς τα προσόντα δεν είναι πλέον αναγκαία στην αγορά εργασίας και δεν έχουν αντίκτυπο στην σημερινή πραγματικότητα.
- Εκπαίδευση ανέργων για μεγάλα τεχνικά έργα σε συνεργασία με ΚΕΚ ιδιωτικής μορφής.
- Εκπαιδευτικά σεμινάρια για αυτοαπασχολούμενους σε συνεργασία με ΚΕΚ ιδιωτικής μορφής.
- Πακέτα επαγγελματικού προσανατολισμού σε ανέργους που βρίσκονται σε περιοχές με μεγαλύτερο πρόβλημα ανεργίας, ιδιαίτερα σε επαρχιακά κέντρα.
- Επιδοτούμενα προγράμματα ευρέσεως εργασίας μαζί με την αντίστοιχη εκπαίδευση, συγχρηματοδοτούμενα από το Λογαριασμό για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση.

Δευτερεύουσες σχολές επαγγελματικής κατάρτισης υπάρχουν και μέσα στα Υπουργεία ή επιδοτούνται από συγκεκριμένα Υπουργεία με στόχο να παράγουν εξειδικευμένα στελέχη ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες των Υπουργείων και τις στρατηγικές για την απασχόληση και την πλήρωση θέσεων τόσο στο δημόσιο τομέα όσο και στον ιδιωτικό. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι :

- Σχολές Τουρισμού
- Σχολές Εμπορικής Ναυτιλίας (Υπουργείο Ναυτιλίας)

- Σχολή Διπλωματίας (Υπουργείο Εξωτερικών)
- Κέντρα Γεωργικής Εκπαίδευσης (Υπουργείο Γεωργίας)
- Ιδρύματα Νοσηλευτικής (Υπουργείο Υγείας)
- Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΓΓΕΕ)

2.3 Εθνική πολιτική για την Επαγγελματική Κατάρτιση

Το Συμβούλιο Δια Βίου Μάθησης και Σύνδεσης με την Απασχόληση ασχολείται κυρίως με την διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών σε όλες τις παραπάνω δομές που αναφέρθηκαν, έχοντας ως βασικό κριτήριο τις ανάγκες που υπάρχουν στην αγορά εργασίας και τι ζητούν οι εργοδότες σε επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων. Οι ανάγκες των εργοδοτών διαβαθμίζονται σε επίπεδο περιφερειακών δομών αλλά και ανά δήμους.

Από το 2006 και εξής, έχουν αναπτυχθεί περίπου 200 περιγράμματα σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες για τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Η μεθοδολογία που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία δέκα χρόνια για την επαγγελματική εκπαίδευση έχει βασιστεί στις αντίστοιχες μελέτες που έχουν γίνει με βάση την απασχόληση στις αντίστοιχες περιοχές της Ελλάδας.

Η πιστοποίηση της γνώσης γίνεται με διαφορετικές διαβαθμίσεις στις βαθμίδες εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης. Τα Επαγγελματικά Λύκεια έχουν τριετή φοίτηση που συνοδεύεται από απολυτήριο Λυκείου που θεωρείται ισοδύναμο με του Γενικού Λυκείου. Οι απόφοιτοί τους έχουν δικαίωμα να εισαχθούν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, δίνοντας Πανελλήνιες Εξετάσεις με 2 διαφορετικούς βαθμούς δυσκολίας (Κύκλος Α και Β) που τους δίνουν διαφορετικές δυνατότητες για τις σχολές που μπορούν να επιλέξουν στο Μηχανογραφικό τους (Γεωργούδη 2005).

Σε ότι αφορά την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, το Υπουργείο Παιδείας καθορίζει την πιστοποίηση ανάλογα με την ειδικότητα, η οποία έχει ένα προκαθορισμένο Κανονισμό Πιστοποίησης. Οι φοιτητές που ολοκληρώνουν με επιτυχία τις τελικές εξετάσεις και τις

υποχρεωτικές παρακολουθήσεις λαμβάνουν ένα πιστοποιητικό επαγγελματικής κατάρτισης, που τους δίνει τη δυνατότητα να εργαστούν στο κλάδο του ενδιαφέροντος τους. Οι εξετάσεις των ΙΕΚ (δημοσίου και ιδιωτικού χαρακτήρα) έχουν θεωρητικό και πρακτικό μέρος, στα οποία ο φοιτητής πρέπει να επιτύχει ώστε να πάρει το δίπλωμα πιστοποίησης από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Η επαγγελματική κατάρτιση δεν σταματά όμως με την αποφοίτηση από την δευτεροβάθμια ή την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αν και το επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας δεν αναγνωρίζει την συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας, υπάρχει πληθώρα φορέων που ασχολείται με την εκπαίδευση εργαζόμενων και την συνεχιζόμενη αναβάθμιση και διατήρηση των γνώσεων τους είτε στο ίδιο αντικείμενο που απασχολούνται είτε σε νέα γνωστικά αντικείμενα που τους ενδιαφέρουν και μπορούν να τους ανοίξουν νέους ορίζοντες και να τους βοηθήσουν να ξεκινήσουν μια νέα σταδιοδρομία. Οι δράσεις αυτές χωρίζονται σε 4 κατηγορίες σύμφωνα με το λειτουργικό εκπαιδευτικό πλαίσιο :

- Δράσεις για εκπαίδευση ανέργων
- Δράσεις για επιμόρφωση εργαζομένων ιδιωτικού τομέα
- Δράσεις για επιμόρφωση εργαζομένων δημοσίου τομέα
- Δράσεις για ένταξη και κατάρτιση ειδικών ομάδων με μειονεκτήματα

Οι παραπάνω δραστηριότητες για να είναι έγκυρες και να συμβαδίζουν με την πραγματικότητα θα πρέπει να πληρούν ορισμένα κριτήρια που καθορίζονται από το Κράτος. Οι στρατηγικές που ακολουθούνται έχουν διαβάθμιση ανάλογα με το που απευθύνονται. Οι διαβαθμίσεις είναι το πανελλαδικό επίπεδο, το περιφερειακό και το τοπικό.

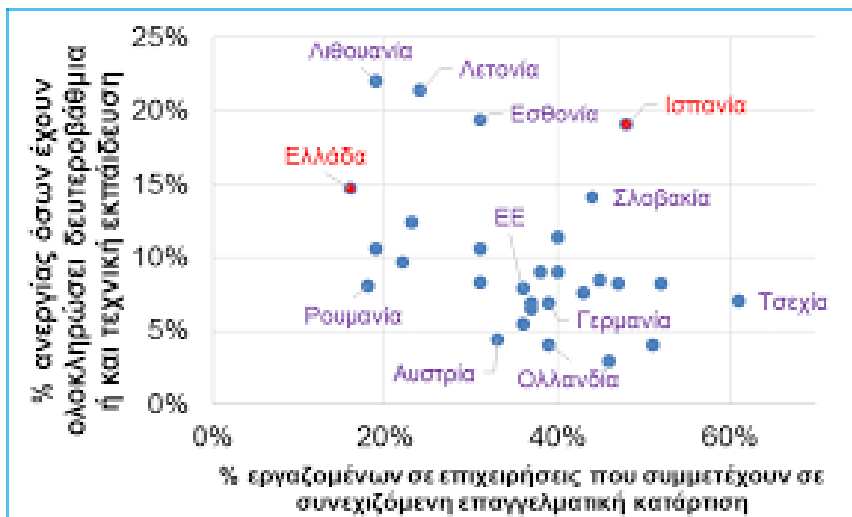
Η διασφάλιση της ποιότητας των παραπάνω στρατηγικών γίνεται με :

- Διαπίστευση των φορέων που παρέχουν τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και αν είναι εναρμονισμένες με το πλαίσιο της εκπαιδευτικής πολιτικής

- Εναρμόνιση των περιγραμμάτων για τον επαγγελματικό προσανατολισμό και τη διαδικασία αποδοχής των αποτελεσμάτων των μαθητών
- Εξασφάλιση της εγκυρότητας και της πιστοποίησης των γνώσεων που λαμβάνονται από τους μαθητές και τους φοιτητές των σχολών
- Εξασφάλιση της πιστοποίησης των εκπαιδευτών για ενήλικες

Στα παραπάνω πλαίσια, ο Εθνικός Οργανισμός Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού έχει δημιουργήσει το Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων, το οποίο αντικατοπτρίζει το περίγραμμα μέσα στο οποίο δημιουργούνται νέα προσόντα και αναγνωρίζονται τα ήδη υπάρχοντα. Παράλληλα, γίνεται συστηματοποίηση του ελέγχου σε ότι αφορά την ποιότητα των προσόντων και που αυτά βρίσκουν αναγνώριση στον επαγγελματικό κλάδο.

Για να μπορέσει να υπάρξει καλύτερη σύγκριση των μεγεθών μεταξύ Ελλάδας και άλλων χωρών, κυρίως από την ΕΕ. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η θέση της Ελλάδας σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες σχετικά με την επιρροή της επαγγελματικής κατάρτισης στην ανεργία.

Η Ελλάδα βρίσκεται στο πλαίσιο ως μία χώρα που έχει υψηλή ανεργία αλλά παρόλα αυτά οι πολίτες της δεν συμμετέχουν σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ώστε να μπορέσουν να βελτιωθούν και να διεκδικήσουν καλύτερες προοπτικές για το επαγγελματικό τους μέλλον. Αντίθετα, χώρες όπως η Ισπανία που έχουν αντίστοιχα υψηλά

ποσοστά ανεργίας, οι πολίτες προσπαθούν να συμμετέχουν σε τέτοια προγράμματα ώστε να βελτιωθούν και να διεκδικήσουν μια καλύτερη επαγγελματική πορεία.

2.4 Επαγγελματική Κατάρτιση και Απασχόληση

Ο σκοπός της επαγγελματικής κατάρτισης είναι το άτομο που ολοκληρώνει τα προγράμματα και τις σπουδές του να μπορεί να βγει στην αγορά εργασίας και να διεκδικήσει με αξιώσεις αυτό που του αξίζει μετά από τα χρόνια των σπουδών του. Οι θέσεις εργασίας ασφαλώς δεν δημιουργούνται από μόνες τους.

Η πορεία της οικονομίας και των επενδύσεων δημιουργούν ένα περίγραμμα μέσα από το οποίο νέες επιχειρήσεις ιδρύονται και υφιστάμενες μπορούν να αναπτυχθούν με νέους τρόπους. Αυτό ισχύει τόσο για το δημόσιο όσο και για τον ιδιωτικό τομέα.

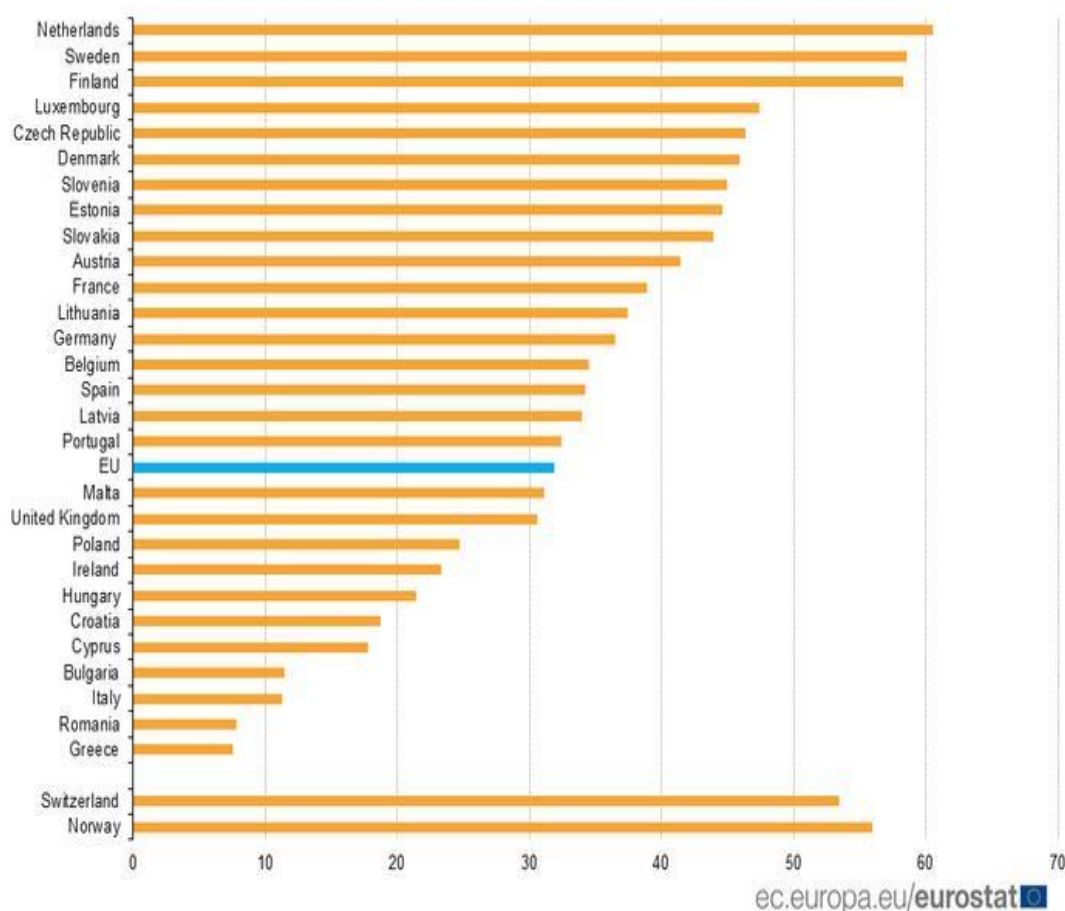
Η επαγγελματική κατάρτιση που προσφέρεται έχει 2 αποδέκτες. Τους ήδη εργαζόμενους που θέλουν να βελτιώσουν τις εργασιακές τους δεξιότητες και να μάθουν νέες που θα τους βοηθήσουν αφενός να εξελιχθούν μέσα στο χώρο της εργασίας τους και αφετέρου να μην βρεθούν εκτός εργασιακού χώρου λόγω περιορισμένων ή παρωχημένων δυνατοτήτων. Η δεύτερη κατηγορία είναι οι άνεργοι που θέλουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας αλλά δεν έχουν τις απαραίτητες δεξιότητες ώστε να συμπληρώσουν κενές θέσεις εργασίας που απαιτούν τις συγκεκριμένες δεξιότητες.

Για να μπορέσει να πετύχει τους στόχους της, χρειάζεται συνεχή αναβάθμιση σε όλους τους τομείς. Οι υποδομές, το προσωπικό, το εκπαιδευτικό υλικό, το περιεχόμενο του προγράμματος και ο σχεδιασμός του έργου πρέπει να βρίσκονται σε συνεχή έλεγχο ώστε να υπάρχει πρόοδος στο θέμα της κατάρτισης.

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση πρέπει να συνδέονται με τις αναπτυξιακές ανάγκες αλλά για να πραγματοποιηθεί αυτό χρειάζεται μελέτη των αναγκών του προτεινόμενου αναπτυξιακού προτύπου και όχι απόσπασματικά προγράμματα κατάρτισης. (Βεργίδη Δ.,Καραλής Θ.,Κουλαουζίδης Γ. (2010).

Στην Ελλάδα παρατηρείται ένα πολύ λυπηρό φαινόμενο, όπου οι Έλληνες εργαζόμενοι δεν ακολουθούν πρακτικές που υπάρχουν στην ΕΕ σχετικά με την συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση.

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει ακριβώς ότι οι Έλληνες εργαζόμενοι βρίσκονται στην τελευταία θέση στην ΕΕ σε ότι αφορά τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση.

Εικόνα 10.: Ποσοστό εργαζόμενων που ακολουθούν επαγγελματική κατάρτιση

Για την αντιστροφή του κλίματος σε ότι αφορά την επαγγελματική κατάρτιση χρειάζεται να τεθεί ένα καλύτερο πλαίσιο ανάδειξης των επαγγελματικών δραστηριοτήτων και δεξιοτήτων ώστε να μπορέσουν περιφερειακές και δημοτικές δομές να δώσουν ερεθίσματα σε στελέχη επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενους να κινήσουν νέες δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να έχουν μια καλύτερη επαγγελματική προοπτική.

Η κυριότερη μορφή επαγγελματικής κατάρτισης γίνεται μέσω του ΟΑΕΔ, ο οποίος προσφέρει μια σειρά από ειδικότητες σε φοιτητές ώστε να καταρτιστούν επαγγελματικά. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει όλες τις ειδικότητες που είναι διαθέσιμες για τη περίοδο 2018-2019.

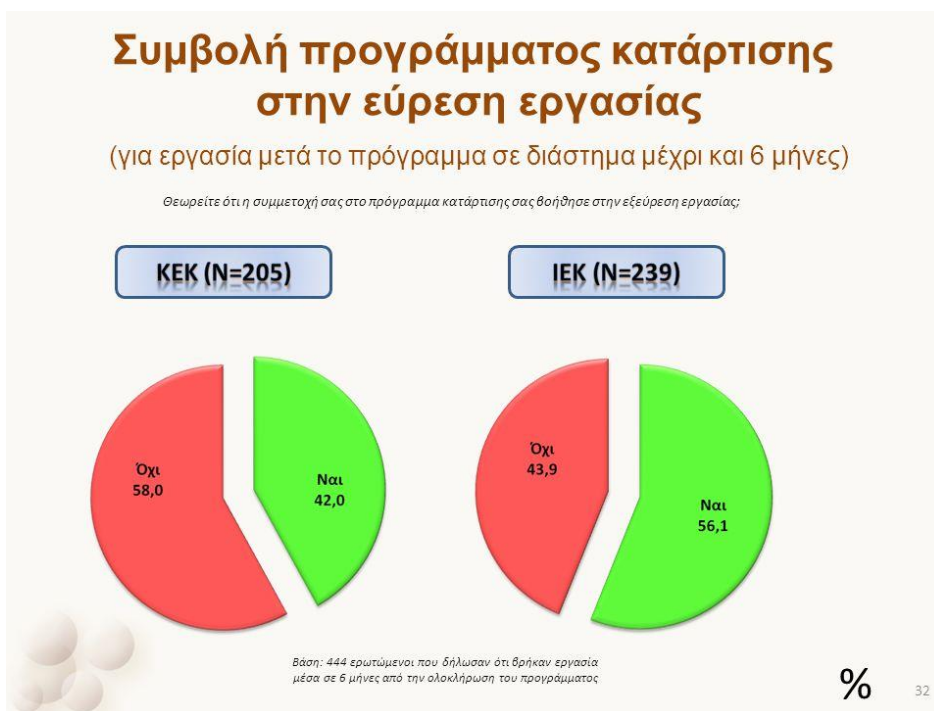
Ειδικότητες ΚΕΚ

Ειδικότητες	Ειδικότητες	Ειδικότητες
Τεχνολογία εγκαταστάσεων θέρμανσης φυσικού αερίου	Τεχνολογία inverter	Ανάπτυξη επιχειρηματικότητας
Τεχνολογία Υβριδικών συστημάτων σε αυτοκίνητα	Αντλίες θερμότητας	Πληροφορική
Συστήματα αυτομάτου ελέγχου PLC	Τεχνικές Αναζήτησης Εργασίας	Μάρκετινγκ, Δημόσιες Σχέσεις
Κοστολόγηση	Ασφάλεια Εργαζομένων στο χώρο εργασίας	Πωλήσεις-Προϊόν- Πωλητής - Πελάτης
Αποτελεσματική Ηγεσία και Ανθρώπιнос παράγων	Υγρομόνωση-Στεγανοποιήσεις, θερμομονώσεις, Ηχομονώσεις	Ειδική Αγωγή-Διερεύνηση Νοητικής Υστέρησης και Μαθησιακών Δυσκολιών
Συμβουλευτική Υποστήριξη Ανέργων	Ενδοσχολική βία και εκφοβισμός	Autocad 2D 3D
Σχέση εκπαιδευτικού – εφήβου με Νοητική Υστέρηση και Μαθησιακές δυσκολίες	Νέα τεχνολογία Ηλεκτρολογικών Εγκαταστάσεων	Τεχνικός Ασφάλειας για 1. Βιομηχανία 2. Μεταφορές
Τεχνικός Ασφάλειας για Οικοδομικά και Τεχνικά Έργα	Φροντίδα Νοσηλευτική Τρίτης ηλικίας	Μανικιούρ-Πεντικιούρ
Λέβητες με Ηλιακή Υποβοήθηση		

Πίνακας3.: Ειδικότητες στα ΚΕΚ του ΟΑΕΔ

Για να μπορέσουν να φοιτήσουν οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να υποβάλλουν τα απαραίτητα δικαιολογητικά και να εγκριθούν από το τοπικό ΟΑΕΔ που ανήκει. Το αντίστοιχο συμβαίνει και στα δημόσια ΙΕΚ.

Όσο για τον αν εκπληρώνουν το σκοπό τους, το παρακάτω διάγραμμα είναι διαφωτιστικό καθώς εντυπώνει τα ποσοστά απορρόφησης στην αγορά εργασίας μετά από την αποφοίτηση τους.

Εικόνα 11..Ποσοστά ευρέσεως εργασίας μετά την αποφοίτηση από ΚΕΚ και ΙΕΚ

2.5 Εθνικό Πλαίσιο Προσόντων

Κάθε πολίτης που έχει λάβει τυπική ή άτυπη εκπαίδευση έχει το δικαίωμα να κατοχυρώσει τη γνώση του ώστε να μπορέσει να ανέλθει επαγγελματικά και να μπορέσει να εξελιχθεί στην επαγγελματική του καριέρα. Για να μπορέσει όμως να αποδείξει τα παραπάνω, χρειάζεται ένα πλαίσιο που να μπορεί να αναγνωρίσει τα προσόντα του και να τον καταστήσει φερέγγυο σε αυτά που ισχυρίζεται για την εκπαίδευση του.

Η δημιουργία του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων έχει σαν στόχο να υπάρξει μια μοναδική πλατφόρμα όπου θα καταγράφονται τα προσόντα που αποκτώνται μέσα στην ελληνική επικράτεια από αναγνωρισμένα ή μη εκπαιδευτικά ιδρύματα και οργανισμούς. Παράλληλα, γίνεται αξιοκρατική κατάταξη των πτυχίων και των πιστοποιητικών που έχει λάβει ο φοιτητής ή ο εργαζόμενος ώστε να υπάρχει άμεση συγκρισιμότητα σε όλα τα επίπεδα από την αγορά εργασίας.

Μερικές από τις δυνατότητες του Εθνικού Πλαισίου Προτύπων (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.2016) είναι :

- «Όλοι οι πολίτες αποκτούν τη δυνατότητα συστηματικής παρουσίασης του περιεχομένου των προσόντων τους, με αναφορά στο Εθνικό και στο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων.
- Οι εκπαιδευόμενοι και εργαζόμενοι που επιθυμούν να αλλάξουν εκπαιδευτική διαδρομή ή θέση εργασίας ή χώρα, διαθέτουν ένα εργαλείο «μετάφρασης» και συγκρισιμότητας των προσόντων τους.
- Οι εργοδότες έχουν τη δυνατότητα της «γρήγορης ανάγνωσης» των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που κρύβονται πίσω από τους τίτλους (πτυχία, διπλώματα, πιστοποιητικά, βεβαιώσεις επάρκειας).
- Το εθνικό σύστημα πιστοποίησης προσόντων καθίσταται σαφές και κατανοητό σε διεθνές επίπεδο.
- Η Διά Βίου Μάθηση καθίσταται ελκυστική για τους πολίτες, διότι γνωρίζουν ότι μέσω του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων ενισχύεται η διασύνδεση όλων των μορφών μάθησης και τα προσόντα που αποκτώνται μέσα από κάθε λογής μαθησιακή διαδρομή (τυπική, μη τυπική, άτυπη) αξιολογούνται, επικυρώνονται, αναγνωρίζονται, πιστοποιούνται, κατατάσσονται στα επίπεδα του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων και αντιστοιχίζονται στα επίπεδα του Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων.

- Ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων πλευρών συνεργάζεται στο πλαίσιο ανοικτού διαλόγου.
- Η ανάλυση των χαρακτηριστικών των προσόντων με στόχο την κατάταξή τους στα επίπεδα του Εθνικού Πλαισίου Προσόντων συμβάλλει στην κινητικότητα και διευκολύνει την ένταξη». (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π., 2016, σελ.3)

Κεφάλαιο 3 : Η νεανική παραβατικότητα

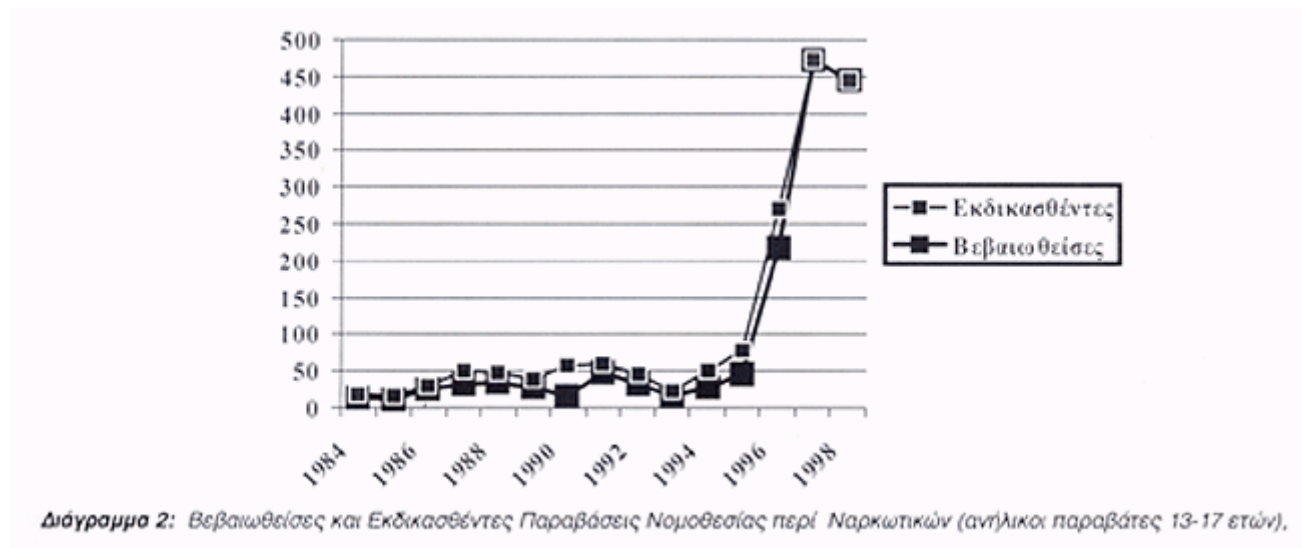
3.1 Ορισμοί

Η παραβατική συμπεριφορά αποτελεί ένα γενικό όρο στον οποίο, περιλαμβάνονται αποκλίσεις από το νόμο. Οι παραβάσεις και τα εγκλήματα που διαπράττονται αντικρούονται με τον ηθικό και το νομικό πλαίσιο που κυριαρχεί στη χώρα.

Η νεανική παραβατικότητα έχει διαφορετικούς βαθμούς εκδήλωσης και συνήθως χαρακτηρίζεται σαν συμπεριφορά που δεν αρμόζει τόσο με τις ηθικές επιταγές που υπάρχουν στην εκάστοτε κοινωνία όσο και με το νομικό πλαίσιο που εφαρμόζεται στη χώρα. Δεν πρέπει να υπάρξει συσχέτιση μεταξύ της παραβατικής συμπεριφοράς και της εγκληματικής ενέργειας καθώς οι λέξεις στη συγκεκριμένη περίπτωση έχουν βαρύνουσα σημασία και μπορούν να οδηγήσουν σε λάθος συμπεράσματα για το είδος του προβλήματος (Πιπεράς-Μπατζιόπουλος 2008).

Σε ακριβώς αυτό το πλαίσιο, το έγκλημα ορίζεται σαν ένα γεγονός που επιφέρει νομικές συνέπειες, πολλές φορές και ποινικές, στον εγκληματία, έτσι όπως ορίζεται από την κρατική Δικαιοσύνη και επέρχεται και η ανάλογη τιμωρία (Πανούσης 1990).

Όταν όμως πρόκειται για την παραβατική συμπεριφορά, αυτή συνίσταται σε γεγονότα ή εκδηλώσεις που αποκλίνουν από τα στερεότυπα που έχει κάθε οργανωμένη κοινωνία και οι συγκεκριμένες συμπεριφορές έρχονται σε αντίθεση με αυτά.

Εικόνα 12..Παραβάσεις για Ναρκωτικά στην Ελλάδα

Για να αποφευχθεί ο χαρακτηρισμός του εγκληματία σε ανήλικα άτομα (κάτω των 18 ετών), χρησιμοποιείται ο όρος νεανική παραβατικότητα. Ο στιγματισμός ενός ατόμου σε νεαρή ηλικία με τον όρο του εγκληματία επιφέρει πολύ σοβαρές συνέπειες στη ψυχολογία του και στο τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τον εαυτό του και πως αντιμετωπίζεται από την κοινωνία.

Περιστατικά παραβατικής συμπεριφοράς εντοπίζονται σε άτομα που έχουν πολλά ερεθίσματα από το κοντινό τους οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Σε αυτή την περίπτωση, οι πράξεις τους δεν θεωρούνται ότι προήλθαν από δική τους πρωτοβουλία και δεν μπορούν να τους καταλογιστούν ως ανήλικα άτομα (Τάτση 2012). Επίσης, υπάρχουν συμπεριφορές που δεν επιφέρουν άμεσες νομικές συνέπειες αλλά θεωρούνται ως παραβατικές γιατί δεν συμπίπτουν με τις νόρμες της κοινωνίας και δεν γίνονται αποδεκτές

από αυτή. Τέτοια περιστατικά αποτελούν οι αδικαιολόγητες απουσίες από το σχολείο και η απομάκρυνση από την οικογενειακή εστία με φυγή.

Η νεανική παραβατικότητα διατυπώνεται στην παραβίαση τυπικών και άτυπων κανόνων ενώ η σοβαρότητα των περιστατικών κυμαίνεται από ασήμαντα γεγονότα μέχρι παραβάσεις που επιφέρουν πολύ σοβαρές ποινικές διαδικασίες. Σχετικά με την ηλικία των παραβατών, οι παραβάτες από 7 μέχρι 12 ετών χαρακτηρίζονται ως παιδιά, στα οποία δεν μπορούν να καταλογιστούν αξιόποινες πράξεις ενώ στα άτομα από 13 μέχρι 17 χρονών χαρακτηρίζονται ως έφηβοι και μπορούν να τους καταλογιστούν αξιόποινες πράξεις (Αποστολάκη 2018).

3.2 Χαρακτηριστικά ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς

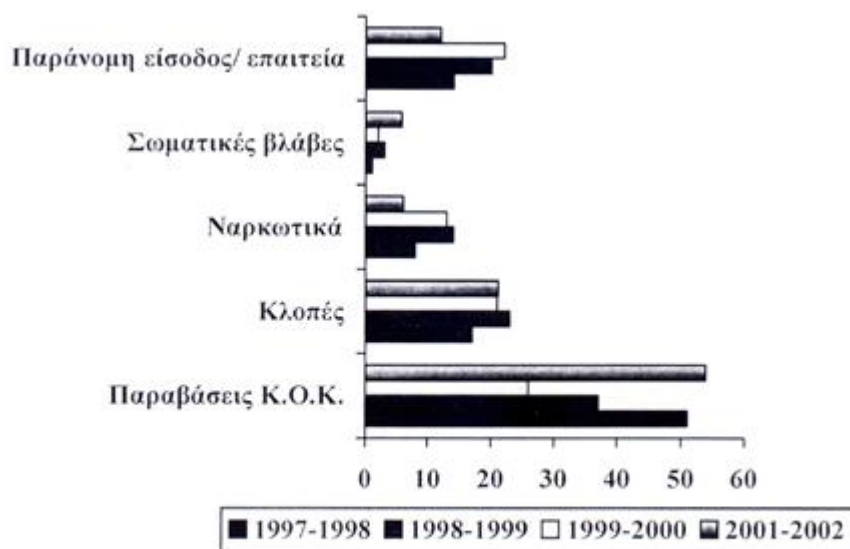
Η νεανική παραβατικότητα είναι ένα πολυσύνθετο φαινόμενο με πολλές όψεις: φαινόμενο ατομικό, και κοινωνικό. Σημείο που διασταυρώνονται ψυχολογικές και κοινωνιολογικές έννοιες. Έννοιες που αφορούν τον ανήλικο, την προσωπικότητά του, το πλαίσιο μέσα στο οποίο κοινωνικοποιείται, την επαφή του με τους κρατικούς φορείς εξουσίας (σύστημα δικαιοσύνης, επιμελητές ανηλίκων, αστυνομικές αρχές), την αντιμετώπιση απ' αυτούς, καθώς και την επίσημη αντίδραση της πολιτείας απέναντι σ' αυτούς που παραβαίνουν τους νόμους.

Παιδιά που δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο είτε έχουν πάει μόνο δημοτικό ,με γονείς χαμηλού μορφωτικού επιπέδου σε καθεστώς οικονομικής κρίσης ,που περνούν πολλές ώρες μόνα όχι από επιλογή είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των νεαρών παραβατών της Ελλάδας όπως προκύπτει από το ερευνητικό πρόγραμμα «MERLINO».

Οι συμπεριφορές που χαρακτηρίζονται ως παραβατικές από το νόμο και την κοινωνία, πολλές φορές περιέχουν επιθετικότητα και βία ενώ συχνή είναι η εμφάνιση και επικίνδυνων φαινομένων κατά τη διάρκεια των πράξεων.

Οι περιπτώσεις ανήλικης παραβατικής συμπεριφοράς διακρίνονται σε 3 κύριες κατηγορίες (Κουράκης 2006) :

- Γεγονότα που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή και την σωματική ακεραιότητα άλλων ατόμων, όπως ο σχολικός εκφοβισμός και οι σωματικές βλάβες
- Γεγονότα που έχουν ως στόχο την καταστροφή δημόσιας ή ιδιωτικής περιουσίας, όπως βανδαλισμοί και καταστροφές
- Γεγονότα που έχουν να κάνουν με το ίδιο το άτομο και χαρακτηρίζονται ως αυτοκαταστροφικά, όπως η χρήση ναρκωτικών

Διάγραμμα 1: Ποσοστό καταδικασθέντων ανηλικών κατά κυριότερες κατηγορίες αδικημάτων (Δικαστήριο Ανηλικών Αθηνών 1997-2002).

Εικόνα 14 Καταδικασθέντες ανήλικοι στην Ελλάδα

Η διάκριση των πράξεων γίνεται με εμφανή και με διαφανή τρόπο. Η πρώτη αναφέρεται στις πράξεις που φτάνουν στην Δικαιοσύνη καθώς η ίδια η πράξη έχει θίξει άτομα ή θεσμούς και η σημαντικότητα της δεν μπορεί να παραβλαπεί. Η αφανής παραβατικότητα αναφέρεται σε παραβατικές πράξεις που δεν καταγγέλλονται είτε γιατί είναι ασήμαντες είτε γιατί δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές.

3.3 Παράγοντες που επηρεάζουν την νεανική παραβατικότητα

Βιολογικοί παράγοντες

Η βιολογική υπόσταση του ατόμου αποτελεί ένα παράγοντα που μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά του ατόμου και να τον ωθήσει σε παραβατικές συμπεριφορές. Αν και η συγκεκριμένη θεωρία δεν αποδειχθεί με απόλυτη ακρίβεια, εντούτοις λαμβάνεται υπόψιν σε περιπτώσεις που έχουν να κάνουν με ανήλικους παραβάτες. Οι βιολογικοί παράγοντες που λαμβάνονται υπόψιν είναι :

- Η κληρονομικότητα μέσω των γονιδίων. Τα παιδιά μπορούν να κληρονομήσουν στοιχεία της προσωπικότητας των γονέων μέσω του γονιδιώματος. Εγκληματικές συμπεριφορές μπορούν να μεταφερθούν στα παιδιά μέσω των αντίστοιχων γονιδίων από τους γονείς. Μελέτες έχουν δείξει επίσης ότι υπάρχει αυξημένη πιθανότητα να υπάρξει παραβατική συμπεριφορά σε άτομα που έχουν μεγαλώσει σε οικογένεια με άλλα μέλη που έχουν καταδικαστεί στο παρελθόν για παραβατική συμπεριφορά.
- Το φύλο. Τα αγόρια παρουσιάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό παραβατικές συμπεριφορές που αυτές εκδηλώνονται με πράξεις βίας ή άλλων αντίστοιχων πράξεων. Τα τελευταία χρόνια, τα ποσοστά στο γυναικείο πληθυσμό είναι αυξητικά σε σχέση με το παρελθόν, χωρίς ωστόσο να πλησιάζουν τα ποσοστά που έχει ο ανδρικός πληθυσμός.
- Σωματικές και ψυχικές διαταραχές. Η σύνδεση μεταξύ σωματικών και ψυχικών διαταραχών και παραβατικής συμπεριφοράς δεν υιοθετείται πλήρως, ούτε έχει αποδειχθεί αλλά ερευνητικά έχουν βρεθεί ορισμένες συσχετίσεις που καταλήγουν σε αυτό το συμπέρασμα (Αυγουστάτος 2009).

Προσωπικότητα

Η προσωπικότητα και η διαμόρφωση της αποτελούν ένα κύριο παράγοντα στην εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών από ανήλικα άτομα. Αρκετές έρευνες έχουν δείξει ότι έφηβοι με χαμηλή αυτοεκτίμηση και κακή εικόνα για τον εαυτό τους έχουν αυξημένες πιθανότητες να οδηγηθούν σε παραβατικές πράξεις σε σχέση με έφηβους που έχουν μια πιο ολοκληρωμένη και ρεαλιστική εικόνα για τον εαυτό τους.

Συνήθως, οι έφηβοι έρχονται αντιμέτωποι με δύσκολες καταστάσεις που δεν ξέρουν πώς να διαχειριστούν από προσωπικής πλευράς. Η καταφυγή σε μια παραβατική συμπεριφορά είναι ουσιαστικά ένας τρόπος να αποδείξουν στον εαυτό τους ότι μπορούν να καταφέρουν κάτι παραπάνω από το μέσο όρο (Θεοδωροπούλου 2015).

Η ανθεκτικότητα των εφήβων σε δύσκολες καταστάσεις που βιώνουν είτε σε οικογενειακό είτε σε σχολικό – κοινωνικό περιβάλλον μπορεί να χτιστεί με ανάπτυξη του χαρακτήρα γύρω από την κοινωνικότητα, την έκφραση των συναισθημάτων του, την παρέα με άτομα που έχουν βιώσει αντίστοιχες καταστάσεις και με ενθάρρυνση για ανάπτυξη των θετικών στοιχείων του χαρακτήρα του.

Η εφηβική ηλικία χαρακτηρίζεται από παρορμητισμό, που μπορεί να προκαλέσει πράξεις που υπό διαφορετικές συνθήκες δεν θα λάμβαναν χώρα. Οι έφηβοι παραβάτες αδυνατούν να καταλάβουν ποιες είναι οι άμεσες και οι έμμεσες συνέπειες των γεγονότων που προκαλούν και για αυτό το λόγο, δεν βάζουν όρια στον εαυτό τους και που πρέπει να σταματήσουν όταν βρίσκονται σε τέτοια κατάσταση. Ο συνδυασμός της παρορμητικής φύσης του εφήβου με την επιθετικότητα που εμφανίζεται στην εφηβεία αποτελεί ένα οίονό ότι μπορεί να εμφανιστεί παραβατική συμπεριφορά στον έφηβο που εμφανίζει τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

Οικογένεια

Ο σημαντικότερος παράγοντας που επηρεάζει την συμπεριφορά του ανήλικου ατόμου είναι η οικογένεια και το περιβάλλον μέσα στο οποίο μεγαλώνει. Η εξέλιξη ενός ατόμου γίνεται μέσα από την οικογένεια του και διαμορφώνει τη προσωπικότητα του τόσο σε επίπεδο κοινωνικότητας όσο και σε θέματα ηθικών αξιών. Παράλληλα, τα παιδιά λαμβάνουν τα πρώτα πρότυπα κοινωνικότητας και συμπεριφοράς από τους γονείς του και από τα άτομα που μεγαλώνει μαζί τους.

Για αυτό το λόγο, νέοι που μεγαλώνουν με γονείς που εμφανίζουν παραβατική συμπεριφορά ή έχουν εμφανίσει στο παρελθόν έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να επηρεαστούν και να διαπράξουν παρόμοιες αξιόποινες πράξεις. Πάντως η συσχέτιση του οικογενειακού περιβάλλοντος με την παραβατική συμπεριφορά δεν είναι ακόμα απόλυτα αιτιολογημένες με τις σχετικές έρευνες που έχουν γίνει (Κατάκη κ.α. 2010).

Η σχέση του παιδιού με το γονιό είναι η σχέση που είναι η πιο καθοριστική για τη διαμόρφωση του χαρακτήρα του και της προσωπικότητας του. Η σχέση του γονιού με το παιδί, ειδικά τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού είναι καθοριστικά για το μελλοντικό χαρακτήρα του. Ένας δυνατός δεσμός μεταξύ γονιού και παιδιού μπορεί να προλάβει παραβατικές συμπεριφορές, καθώς το παιδί αναπτύσσει την αυτοπεποίθηση του και τον αυτοσεβασμό του. Αντίθετα, ένας δεσμός που ο γονιός αποφεύγει τη συστηματική σχέση με το παιδί του μπορεί να δημιουργήσει πολλά μελλοντικά θέματα. Ο έφηβος νιώθει ότι το κοντινό του περιβάλλον τον απορρίπτει και προσπαθεί να αλλάξει ώστε να γίνει αποδεκτός από αυτό. Η απόρριψη από το οικογενειακό περιβάλλον δημιουργεί θυμό στον έφηβο, την θέληση να γίνει ανυπάκουος καθώς και μηδενική διάθεση για να συνεργαστεί με την οικογένεια του. Η οικογένεια δημιουργεί ένα μικρό κόσμο μέσα στον οποίο το παιδί και μετέπειτα ο έφηβος ετοιμάζεται ώστε να βγει στην κοινωνία. Οι γονείς με τις πρακτικές που εφαρμόζουν, διαμορφώνουν και ασκούν επιρροή στα παιδιά. Πρακτικές όπως η αυταρχική διαχείριση του σπιτιού και η απουσία ελέγχου πάνω στις παιδικές συμπεριφορές

είναι προάγγελοι προβληματικών συμπεριφορών που με την σειρά τους μπορούν να οδηγήσουν σε παραβατικές συμπεριφορές κατά την εφηβική ηλικία.

Ένα ακόμα θέμα της οικογένειας που σχετίζεται με την ανήλικη παραβατικότητα είναι η ενδοοικογενειακή βία. Οι περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας δεν περιορίζονται μόνο στην άσκηση σωματικής βίας αλλά και στην ψυχολογική καταπίεση που ασκείται μέσω λεκτικών συμπεριφορών και απειλών. Η ενεργητική βία αποτελεί μια μορφή βίας που έχει άμεσο αντίκτυπο στην ψυχοσύνθεση του παιδιού και να τον στιγματίσει για όλη του τη ζωή. Η άλλη μορφή βίας είναι η παθητική. Στην παθητική βία, το παιδί δεν δέχεται επιθετικά ερεθίσματα από τους γονείς του. Αντίθετα σε αυτήν την περίπτωση, οι γονείς αδιαφορούν για τα παιδιά τους και τα παραμελούν, δημιουργώντας τους ψυχολογικά τραύματα και σύνδρομα εγκατάλειψης που οδηγούν σε έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους θεσμούς της οικογένειας και της κοινωνίας. Η παραβατική συμπεριφορά που προκύπτει μετά από τέτοιες οικογενειακές εμπειρίες γίνεται με σκοπό ο έφηβος να επανακτήσει την προσοχή που δεν έλαβε όσο ήταν σε μικρότερη ηλικία και να πάρει στα χέρια του τον έλεγχο που ένιωθε ότι δεν είχε ποτέ από την πρώιμη του ηλικία ((Βασιλοπούλου κ.α. 2015). Στην οικογένεια επίσης, είναι σύνηθες φαινόμενο να υπάρχουν συγκρούσεις μεταξύ των μεγαλύτερων μελών της οικογένειας. Οι γονείς μπορεί να είναι διαζευγμένοι, να ζουν σε διάσταση ή να παραμένουν παντρεμένοι και να βρίσκονται συνέχεια σε σύγκρουση και αντιπαλότητα. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε τέτοιες οικογένειες νιώθουν ανασφάλεια για την οικογενειακή τους στέγη και βρίσκονται σε αδιέξοδο αναφορικά με το πώς πρέπει να αντιδράσουν. Η απώλεια της οικογενειακής συνοχής είναι ένας παράγοντας που φαίνεται να επηρεάζει το παιδί στο να εμφανίσει μεγαλώνοντας παραβατική συμπεριφορά. Σε άλλες μελέτες, εμφανίζεται και η περίπτωση όπου παιδιά που μεγαλώνουν σε μονογονεϊκές οικογένειες και δεν έχουν ξεκάθαρο πρότυπο πατέρα ή μητέρα, τείνουν να παρουσιάσουν ένα παραβατικό χαρακτήρα στα χρόνια της εφηβείας.

Συνομήλικοι

Οι συνομήλικοι και οι παρέες που δημιουργεί ο έφηβος στα σχολικά του χρόνια μπορούν να τον καθορίσουν σαν άνθρωπο για το υπόλοιπο της ζωής του. Το κοινωνικό περιβάλλον που περικλείει μπορεί να παίξει το ρόλο του υποκατάστατου αν η σχέση με την οικογένεια δεν είναι σε καλή κατάσταση. Η παρέα μπορεί να αποτελέσει το κέντρο μιας σταθερής διαπροσωπικής σχέσης του εφήβου που νιώθει ότι μέσα εκεί νιώθει οικεία και μπορεί να δράσει με δική του πρωτοβουλία, χωρίς να ενδιαφέρεται αν κάποιος θα τον κρίνει αρνητικά. Αν βέβαια, η παρέα έχει παρόμοια ερεθίσματα, τότε μπορεί να αποτελέσει μια κακή επιρροή για το παιδί και να παρασυρθεί σε παραβατικές συμπεριφορές επειδή αυτό ορίζει η παρέα και η κοινωνική πίεση που ασκείται από αυτή (Ταμιχτσής 2016).

Οικονομική κατάσταση

Τα άτομα μικρής ηλικίας είναι ευαίσθητα σε καταστάσεις οικονομικής κρίσης που πλήττει κοινωνίες με μεταβατικές ή προβληματικές οικονομίες. Οι δυσκολίες που δημιουργούνται σε τέτοιες συνθήκες, ωθούν τους νέους σε παραβατικές συμπεριφορές χωρίς να υπολογίζουν συνέπειες από τις πράξεις τους. Τα κύρια χαρακτηριστικά που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης είναι η αύξηση του άνεργου πληθυσμού και η μείωση των εισοδημάτων οδηγούν νέους ανθρώπους σε επιτέλεση παραβατικών συμπεριφορών που έχουν ως στόχο να ξεφύγουν από την άσχημη κατάσταση που βρίσκονται οι ίδιοι αλλά και οι οικογένειες τους (Τσαλκάνης 2015).

Επίσης, η προέλευση ανήλικων παραβατών είναι από ομάδες που βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό ή ανήκουν σε κάποια μειονότητα που δεν συμμετέχει στα κοινά λόγω στερεοτύπων ή λόγω της κοινωνικής και της οικονομικής της θέσης. Παράλληλα, μαζί με την οικονομική κρίση, υπάρχει και κρίση ανθρωπίνων αξιών όπου οι άνθρωποι κοιτάζουν περισσότερο τον εαυτό τους και το δικό τους συμφέρον παρά το κοινωνικό καλό και το συμφέρον του συνόλου. Με αυτό τον τρόπο δεν υπάρχουν στερεά θεμέλια για την επίτευξη κοινωνικής συνοχής μέσα στην οποία τα νεαρά άτομα θα νιώθουν ασφάλεια για να μπορέσουν να δημιουργήσουν αυτά που θέλουν και να αποφύγουν το δρόμο της παραβατικότητας.

Μεσα Μαζικής Ενημέρωσης

Τα ΜΜΕ αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει τις συνειδήσεις και τις συμπεριφορές των εφήβων και των παιδιών. Οι εικόνες βίας που λαμβάνουν τα παιδιά από νεαρή ηλικία, τόσο μέσω των τηλεοπτικών εκπομπών όσο και μέσω των διαδικτυακών παιχνιδιών εντυπώνονται μέσα τους και τους δημιουργούν λανθασμένα πρότυπα αντίδρασης. Η απουσία ελέγχου σε ότι αφορά την παρουσίαση βίας σε τηλεοπτικό επίπεδο αποτελεί ένα θέμα, το οποίο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την εμφάνιση περιστατικών παραβατικής συμπεριφοράς από εφήβους που εμπνεύστηκαν από παρόμοιες σκηνές στην τηλεόραση.

Η παρακολούθηση σειρών και εκπομπών στα ΜΜΕ από παιδιά δεν αποτελεί παράδειγμα αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου καθώς περιορίζει την δημιουργικότητα τους και δεν τους ωθεί να πάρουν πρωτοβουλίες στο παιχνίδι τους αλλά να παραμείνουν παθητικοί δέκτες όλων όσων ακούν.

Η παρακολούθηση βίαιων σκηνών σε εικονικό περιβάλλον μπορεί να επηρεάσει τα παιδιά και να τα οδηγήσει στο να υιοθετήσουν παρόμοιες συμπεριφορές στο μέλλον. Με την κατ' επανάληψη παρακολούθηση βίαιων σκηνών, ο έφηβος αποκτά ανοχή στο φαινόμενο αυτό και πολλές φορές δεν μπορεί να το διαχωρίσει σε πραγματικές καταστάσεις μέσα στη ζωή του.

Ψυχολογία του εφήβου

Η ψυχολογία του εφήβου είναι ένας ευμετάβλητος παράγοντας που δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια σε ότι αφορά την συμπεριφορά του και αν θα εμφανίσει παραβατικά χαρακτηριστικά. Είναι σίγουρο πάντως ότι ο έφηβος χαρακτηρίζεται από αυθόρμητες και παρορμητικές αντιδράσεις, μια συνεχόμενη αβεβαιότητα για το μέλλον, άγχος για την μετάβαση από την παιδική ηλικία προς την ενηλικίωση και μια εσωτερική επιθυμία για αναγνώριση από το κοντινό του περιβάλλον.

Αν εξαιρέσουμε τις φυσιολογικές αντιδράσεις ενός εφήβου που οφείλονται στη ψυχολογία του, υπάρχουν και παθήσεις που σχετίζονται με ψυχιατρικά περιστατικά όπως δυσκολία προσαρμογής στο κοινωνικό περιβάλλον με αδυναμία κοινωνικής διαγωγής, απότομες αλλαγές στην διάθεση του εφήβου, εναλλαγές συναισθημάτων και τέλος, περιπτώσεις σχιζοφρένειας. Τα ψυχολογικά ερεθίσματα του εφήβου πολλές φορές διαμορφώνονται από το πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο μεγαλώνει ο έφηβος.

3.4 Χαρακτηριστικά του ανήλικου παραβάτη

Τα παρακάτω χαρακτηριστικά δεν είναι δεσμευτικά για το προφίλ του ανήλικου παραβάτη αλλά βοηθούν στο να κατανοήσουμε το πλαίσιο στο οποίο δρα και πως μπορούν να εξαχθούν τρόποι ώστε να υπάρξει σωστή αντιμετώπιση του φαινομένου.

Τα χαρακτηριστικά είναι :

- Καταγωγή από κοινωνικές τάξεις χαμηλού κοινωνικού, εκπαιδευτικού και οικονομικού επιπέδου
- Καταγωγή από οικογένειες που αντιμετωπίζουν χρόνια, σοβαρά οικονομικά προβλήματα
- Παρορμητικότητα, ακραίες συμπεριφορές, απουσία αυτοελέγχου, αγχώδης και νευρική συμπεριφορά
- Αγνόηση των κανόνων που επιβάλλονται για τους υπόλοιπους και παραβίαση, πολλές φορές με επιδεικτικό τρόπο
- Εσωτερική αναζήτηση για το ποιος είναι. Σε πολλές περιπτώσεις, οι νεαροί παραβάτες προσπαθούν να βρουν την ταυτότητα τους στο κοινωνικό τους περίγυρο για να αποδείξουν ποιοι είναι και τι είναι ικανοί να κάνουν. Η επιζήτηση προσοχής είναι ένα ακόμα θέμα που υπάρχει σε άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση που παρουσιάζουν παραβατική συμπεριφορά
- Ψυχικά και παθολογικά προβλήματα που έχουν να κάνουν με την μεταβατική φάση της εφηβείας και οδηγούν σε παραβατικές συμπεριφορές

Ο έφηβος και ο νέος που εμφανίζουν παραβατική συμπεριφορά ασφαλώς μπορεί να μην είναι από την φτωχή οικογένεια αλλά τα περισσότερα ψυχολογικά χαρακτηριστικά ισχύουν στις περισσότερες περιπτώσεις. Ιδιαίτερο παράδειγμα αποτελούν παιδιά πλουσίων οικογενειών που εμφανίζουν παραβατική συμπεριφορά γιατί έχουν μάθει ότι ο νόμος δεν μπορεί να τους σταματήσει και ότι η οικογένεια τους μπορεί να τους γλυτώσει λόγω της κοινωνικής της θέσης και της περιουσίας που μπορούν να διαθέσουν (Τζουραμάνη – Χριστοδούλου 2018).

Οι περιπτώσεις αυτές ωστόσο είναι πολύ λιγότερες και σπανίζουν σε χώρες όπως η Ελλάδα. Το φαινόμενο αυτό συναντάται σε χώρες όπου υπάρχει μεγάλη διαφορά και αρκετοί πλούσιοι άνθρωποι μπορούν να καθορίζουν αρκετά πράγματα στην κοινωνική καθημερινότητα.

Κεφάλαιο 4 : Τρόποι αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας

4.1 Το θεσμικό πλαίσιο

Η συγκέντρωση των ανθρώπων σε αστικά κέντρα τους οδήγησε να θεσπίσουν ένα σύστημα νόμων που θα τους επέτρεπε να συνυπάρχουν και να δημιουργούν μαζί. Η ιστορική διαδρομή του φαινομένου ξεκινά από πολύ παλιά, όπου θεσμοί όπως η εκκλησία, οι άρχοντες και άλλοι ιδιώτες επέβαλαν το πλαίσιο μέσα στο οποίο ήθελαν να λειτουργούν και το επέβαλαν στους ανθρώπους που βρίσκονταν από κάτω τους.

Η αντιμετώπιση της παραβατικότητας σε εκείνους τους καιρούς ήταν η άμεση και ωμή επιβολή δικαιοσύνης, πολλές φορές χωρίς να υπάρξουν προσπάθειες για συμμόρφωση του παραβάτη αλλά για παραδειγματισμό του υπολοίπου συνόλου που ζούσαν κάτω από τον ίδιο νομικό πλαίσιο.

Η κατάσταση άρχισε να αλλάζει τον 20^ο αιώνα όταν θεωρήθηκε ότι ο παραβάτης πρέπει να έχει μια δεύτερη ευκαιρία σε ότι αφορά την κοινωνική του ζωή και ότι πρέπει να εξετάζονται τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ώστε να μπορέσει να επανενταχθεί με ομαλό τρόπο στην κοινωνία.

Η νεανική παραβατικότητα εντάσσεται στο παραπάνω πλαίσιο, μέσα από το οποίο ο ανήλικος με τη βοήθεια της κοινωνίας και των ειδικών, μπορεί να αποφύγει μελλοντικές παραβατικές συμπεριφορές και να κατανοήσει ότι το συμφέρον του συμπίπτει με την νομοταγή συμπεριφορά προς το κράτος και τους υπόλοιπους πολίτες του.

Στο ελληνικό Σύνταγμα, ως παιδί ορίζεται το άτομο που είναι κάτω των 18 ετών. Το κύριο μέλημα του ελληνικού νόμου είναι η προστασία των παιδιών και στόχος είναι τα μέτρα που θα ληφθούν σε περίπτωση παραβατικής συμπεριφοράς να έχουν θεραπευτικό και κοινωνικοποιητικό χαρακτήρα ώστε να συμβάλουν στην ολοκληρωμένη επανένταξη του νέου στην κοινωνία. Η χειρότερη ποινή που μπορεί να επιβληθεί σε ανήλικο άτομο είναι η στέρηση της ελευθερίας (φυλάκιση) που επιβάλλεται σε ακραίες περιπτώσεις όταν το αδίκημα που έχει διαπράξει ο έφηβος είναι πολύ σοβαρό.

Το δίκαιο που αφορά την αντιμετώπιση της νεανικής παραβατικότητας δεν είναι κάτι νέο για τα ελληνικά δεδομένα καθώς οι πρώτες αναφορές γίνονται το 1834, σχεδόν αμέσως μετά την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Σε εκείνη την περίπτωση, υπήρχε διαχωρισμός για παραβάτες 10 με 14 ετών όπου αντιμετώπιζαν το μισό της καθορισμένης ποινής ενώ οι παραβάτες κάτω από 10 ετών δεν τιμωρούνταν καθόλου. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, δόθηκε έμφαση στην διαπαιδαγώγηση των νεαρών παραβατών και στη δημιουργία ενός πλαισίου προστασίας μέσα στο οποίο, ο παραβάτης θα μπορούσε να επανενταχθεί μελλοντικά στην κοινωνία. Μέχρι σήμερα, είναι σε ισχύ η τροποποίηση του Ποινικού Κώδικα του 1950, όπου καθορίστηκαν τα όρια των νεαρών παραβατών μεταξύ του 7^{ου} και του 18^{ου} έτους. Τα άτομα που διαπράττουν παραβάσεις και είναι κάτω των 7 ετών θεωρούνται νήπια και δεν λαμβάνονται υπόψιν από τον Ποινικό Κώδικα.

4.2 Συστήματα ελέγχου και απονομής δικαιοσύνης

Αστυνομία

Η αστυνομία αποτελεί το φορέα κοινωνικού ελέγχου που εφαρμόζει μια κοινωνία ώστε να διατηρείται η τάξη μέσα σε αυτήν. Πριν από την αστυνομία, προηγούνται σαν ανεπίσημοι φορείς κοινωνικού ελέγχου το σχολείο και η οικογένεια. Όταν όμως τελεστεί μια παραβατική πράξη, ο έφηβος έρχεται για πρώτη φορά αντιμέτωπος με την επίσημη μορφή του κοινωνικού ελέγχου, που είναι η αστυνομία.

Εκτός από το πρώτο ρόλο του κοινωνικού έλέγχου, η αστυνομία είναι και ο πρώτος φορέας που καλείται να εφαρμόσει τις επιταγές του νόμου. Οι έφηβοι έρχονται σε επαφή με την αστυνομία όχι μόνο αν τελέσουν μια αξιόποινη πράξη αλλά και σε άλλες φάσεις της ζωής τους λόγω των πολλών αρμοδιοτήτων που έχει. Τα καθήκοντα της αστυνομίας εκτείνονται σε ένα ευρύ φάσμα όπως :

- Τήρηση των νόμων
- Διατήρηση της τάξης

- Επιτήρηση των δρόμων για παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας
- Πρόληψη εγκλημάτων
- Πρόληψη για διακίνηση ναρκωτικών
- Καταστολή του παράνομου τζόγου
- Έκδοση ταυτοτήτων και διαβατηρίων
- Χορήγηση πιστοποιητικών για γνήσιο υπογραφής

Στο κομμάτι της ανήλικης παραβατικότητας, η αστυνομία έχει ένα ακόμα ρόλο. Να κρίνει αν ο ανήλικος έχει πράγματι διαπράξει κάποια παραβατική ενέργεια ώστε να οδηγηθεί στην δικαιοσύνη ή να αφεθεί ελεύθερος. Ο ρόλος της αστυνομίας είναι κατασταλτικός και προληπτικός σε θέματα παραβατικότητας (Μανιαδάκη 2015).

Δικαστικό σύστημα

Το επόμενο στάδιο μετά την εξέταση από την αστυνομία και την διαπίστωση της αξιόποινης πράξης υπάρχει η παραπομπή του ανήλικου παραβάτη στο δικαστήριο και στους επιμελητές ανηλίκων. Τα δικαστήρια ανηλίκων και οι επιμελητές ανηλίκων είναι δικαστικοί θεσμοί που έχουν εξειδίκευση πάνω στην αντιμετώπιση ανηλικών παραβατών.

Οι επιμελητές ανηλίκων αποτελούν έναν ειδικό θεσμό σε διεθνές επίπεδο που έχουν την δυνατότητα να κάνουν έρευνα πάνω στο περιβάλλον του ανήλικου παραβάτη, πως προήλθε η παραβατική συμπεριφορά, ποια μέτρα είναι κατάλληλα για την αντιμετώπιση τους και πως μπορεί να προστατευτεί ο ανήλικος από μελλοντικούς κινδύνους που συνοδεύουν αυτές τις συμπεριφορές.

Ο επιμελητής δεν έχει σαν σκοπό να ερμηνεύσει την παραβατική πράξη και τις συνέπειες της αλλά με τα ερεθίσματα που δέχθηκε από το περιβάλλον και τι τον οδήγησε ώστε να διαπράξει το αδίκημα. Η καταγραφή των ερεθισμάτων του ατόμου μπορεί να οδηγήσει στη διάγνωση του προβλήματος του ανηλίκου αλλά και στην εφαρμογή της σωστής θεραπείας για το πρόβλημα που προέκυψε.

Ο θεσμός του Επιμελητή Ανηλίκων βρίσκεται υπό την εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και λειτουργεί συμπληρωματικά με το Δικαστήριο Ανηλίκων (Τριανταφύλλου 2016). Οι ιδιότητες που έχουν οι Επιμελητές Ανηλίκων έχουν ένα ευρύ φάσμα που αποτελείται από :

- Κοινωνικούς λειτουργούς
- Ψυχολόγους
- Κοινωνιολόγους
- Νομικούς
- Ανθρωπολόγους

Το Δικαστήριο Ανηλίκων είναι το όργανο που είναι αρμόδιο για την επιβολή δικαιοσύνης στις περιπτώσεις όπου ο κατηγορούμενος είναι ανήλικο άτομο. Τα δικαστήρια ανηλίκων χωρίζονται σε 3 κατηγορίες :“

A) Μονομελές δικαστήριο ανηλίκων. Το μονομελές δικαστήριο εξετάζει παραβάσεις μικρότερης σημασίας όπως πταίσματα στα οποία εμπλέκονται ανήλικα άτομα ως κατηγορούμενοι. Επίσης εκδικάζονται και οι εφέσεις που γίνονται σε αποφάσεις που έχουν παρθεί από το κανονικό πρωτοδικείο. Οι ποινές που μπορεί να επιβάλει το μονομελές δικαστήριο είναι αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα για άτομα που δεν είναι άνω των 15 ετών.

B) Τριμελές δικαστήριο ανηλίκων. Το τριμελές δικαστήριο ανηλίκων εκδικάζει πολύ βαριές παραβατικές πράξεις που έχουν τελεστεί από ανήλικα άτομα. Το τριμελές του δικαστηρίου γίνεται με στόχο να υπάρξει καλύτερη αποσαφήνιση των αιτίων της υπόθεσης. Οι ποινές που μπορούν να επιβληθούν από τριμελές δικαστήριο είναι η πρόσκαιρη 20ετης κράτηση και η ισόβια κράτηση.

Γ) Εφετείο ανηλίκων. Στο εφετείο εκδικάζονται αποφάσεις από τα μονομελή και τα τριμελή δικαστήρια ανηλίκων.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι ανήλικοι παραβάτες που έχουν τελέσει σημαντικές αξιόποινες πράξεις, εγκλείονται σε σωφρονιστικά ιδρύματα και φυλακές. Το μοναδικό χαρακτηριστικό που εξετάζεται για τον εγκλεισμό ή όχι του ανηλίκου είναι η πνευματική του ικανότητα (Αντωνοπούλου 2016).

Ποινική διαδικασία και Ποινικός Κώδικας

Η ποινική διαδικασία για τους ανήλικους αποτελεί μια ξεχωριστή διαδικασία του δικαστικού συστήματος, με αρκετές διαφορές από τις τυπικές διαδικασίες που ακολουθούνται σε αντίστοιχες περιπτώσεις ενηλίκων παραβατών. Οι λόγοι είναι οι εξής :

- Οι ανήλικοι και έφηβοι παραβάτες αποτελούν μια ευαίσθητη κοινωνική ομάδα που χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση σε αυτά τα θέματα
- Δεν υπάρχει αυτοτέλεια του Ποινικού Κώδικα σε ότι αφορά την νεανική παραβατικότητα
- Η εκδίκαση της υπόθεσης ανήλικου παραβάτη δεν είναι ανοικτή στο κοινό, όπως συμβαίνει συνήθως για τον λόγο ότι πρέπει να προστατευτεί το ανήλικο άτομο από τον κόσμο που θα έρθει σε επαφή.
- Οι κακουργηματικές πράξεις που μπορεί να λάβουν χώρα υποβαθμίζονται στην κατηγορία των πλημμελημάτων λόγω του νεαρού της ηλικίας
- Δεν υπάρχει άμεση ενεργοποίηση της αυτόφωρης διαδικασίας
- Οι ποινές που επιβάλλονται έχουν σωφρονιστικό και θεραπευτικό χαρακτήρα και όχι καταδικαστικό.

Οι δικαστές ανηλίκων λαμβάνουν υπόψιν τους μερικές αρχές όταν πρόκειται να κρίνουν έναν ανήλικο παραβάτη ώστε να εξασφαλίσουν την μελλοντική του συμμόρφωση. Οι αρχές αυτές είναι :

- Αρχή συμφέροντος του ανηλίκου. Δίνεται η ευκαιρία ότι ο ανήλικος στο μέλλον θα συμμορφωθεί και θα ακολουθήσει μια κανονική πορεία σύμφωνα με τις επιταγές του νόμου.
- Αρχή της αγωγής. Πρωταρχικός στόχος της Δικαιοσύνης είναι η αποφυγή του εγκλεισμού του δράστη και αυτό να συμβεί όταν έχουν εξαντληθεί όλες οι πιθανές λύσεις.
- Αρχή τιμωρίας των δραστών. Εξέταση αν ο ανήλικος δράστης είναι το θύμα της παραβατικής ενέργειας.
- Αρχή της ελάχιστης παρέμβασης. Η εκδίκηση και η επιβολή της ποινής πρέπει να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να μην επιφέρει αντιδραστικά τα αντίθετα αποτελέσματα.
- Αρχή της εξατομικευμένης μεταχείρισης. Στην εκδίκηση πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν η προσωπικότητα του ανηλίκου και γενικότερα τα βιώματα που έχει και ο τρόπος που τα έχει αντιμετωπίσει έως τώρα.
- Αρχή συνύπαρξης προνοιακού προτύπου
- Αρχή εξειδίκευσης των επαγγελματιών. Οι ειδικοί που ασχολούνται με τους ανήλικους παραβάτες πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένοι ώστε να ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν τις καταστάσεις που θα βρεθούν αντιμέτωποι σε οποιαδήποτε φάση της δίκης.

4.2 Μέτρα αντιμετώπισης της παραβατικής συμπεριφοράς

Αναμορφωτικά μέτρα

Τα αναμορφωτικά μέτρα ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα στο άρθρο 122 ως εξής :

« α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του, γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, στ) η αποζημίωση του θύματος ή η κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο, ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής. »

Πιο αναλυτικά τα μέτρα έχουν βαθμιαία σοβαρότητα ως προς το βάρος της εγκληματικής πράξης που έχει τελεστεί. Οι κατηγορίες είναι οι εξής :

- 1) Η απλή επίπληξη είναι συνήθως η ηπιότερη τιμωρία που μπορεί να επιβάλλει ένα δικαστήριο ανηλίκων και γίνεται συνήθως με προφορικό τρόπο. Η πιο συνηθισμένη παράβαση που τιμωρείται με επίπληξη είναι παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, κατά την οποία γίνεται απλή σύσταση του δικαστή προς τον ανήλικο κατηγορούμενο να μην ξαναπροβεί σε αντίστοιχες ενέργειες στο μέλλον.
- 2) Το δεύτερο πιο σοβαρό μέτρο είναι η μεταφορά της ευθύνης στην οικογένεια του ανήλικου παραβάτη. Σε αυτή τη περίπτωση, γίνεται σύσταση στους γονείς του παραβάτη να προχωρήσουν σε καλύτερη διαπαιδαγώγηση του παιδιού. Οι

περιπτώσεις που συνήθως επιφέρουν την ανάμειξη της οικογένειας είναι σοβαρότερες παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και περιπτώσεις φθοράς περιουσιακών στοιχείων όπου συνήθως απαιτείται και η καταβολή αποζημίωσης προς τον παθόντα από την οικογένεια του δράστη.

- 3) Η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια γίνεται όταν το οικογενειακό περιβάλλον δεν κρίνεται κατάλληλο από τον Επιμελητή Ανηλίκων για την διαπαιδαγώγηση του παιδιού και την επαναφορά του στην κανονικότητα. Η οικογένεια που αναλαμβάνει να γίνει η ανάδοχος είναι συνήθως εθελόντρια ή επιδοτείται από τον κρατικό μηχανισμό.
- 4) Το πιο αποτελεσματικό μέτρο για την επαναφορά των ανήλικων παραβατών σε κανονικές συνθήκες ζωής είναι η ανάθεση τους σε προστατευτικές δομές που θα μπορέσουν να ασχοληθούν αποκλειστικά με τον έφηβο, την προσωπικότητα του και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που έχει και πιθανώς να τον ωθούν σε παραβατικές συμπεριφορές. Πριν γίνει η ανάθεση σε κάποια τέτοια δομή, γίνεται ενδελεχής έρευνα για το αν θα υπάρξουν ουσιαστικά αποτελέσματα από την παραμονή του ανηλίκου σε τέτοια δομή.
- 5) Η δυνατότητα για συνομιλίες σε εξωδικαστικό επίπεδο μεταξύ του θύματος και του ανηλίκου δράστη για έκφραση απολογίας και συγγνώμης. Ο θεσμός της εξωδικαστικής διαμεσολάβησης μπορεί να επιφέρει αποφυγή της δικαστικής οδού και αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ θύματος και δράστη μέσω αποζημιώσεων.
- 6) Η αποζημίωση που εκδικάζεται από το δικαστήριο είτε εξωδικαστικά συνήθως χρεώνεται στον ανήλικο παραβάτη ώστε να μπορέσει να συνειδητοποιήσει το βάρος των πράξεων και τις συνέπειες που θα έχει να αντιμετωπίσει.
- 7) Σαν εναλλακτικό μέτρο αποζημίωσης ή κράτησης, υπάρχει η κοινωνική εργασία. Ο θεσμός της κοινωνικής εργασίας απαιτεί τη συναίνεση και του δράστη καθώς δεν θα αμείβεται για το χρόνο που ξοδεύει σε αυτή. Ο στόχος της κοινωνικής εργασίας είναι η μαθητεία μέσα σε κάποια ΜΚΟ ή κάποιο διεθνή οργανισμό ώστε ο δράστης

να μπορέσει να προσφέρει, να μάθει νέα πράγματα και να μην εξαντληθεί σωματικά από τις απαιτήσεις της εργασίας.

- 8) Η μεταγωγή του ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής είναι το πιο βαρύ από τα αναμορφωτικά μέτρα καθώς περιλαμβάνει την στέρηση της ελευθερίας του παραβάτη και δείχνει ότι τα προηγούμενα μέτρα δεν είχαν το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Θεραπευτικά μέτρα

Τα θεραπευτικά μέτρα ορίζονται από τον Ποινικό Κώδικα στο άρθρο 123 ως εξής :

α) η επίπληξη του ανηλίκου, β) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου στους γονείς ή στους επιτρόπους του, γ) η ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανηλίκου σε ανάδοχη οικογένεια, δ) η ανάθεση της επιμέλειας του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε ιδρύματα ανηλίκων ή σε επιμελητές ανηλίκων, ε) η συνδιαλλαγή μεταξύ ανήλικου δράστη και θύματος για έκφραση συγγνώμης και εν γένει για εξώδικη διευθέτηση των συνεπειών της πράξης, στ) η αποζημίωση του θύματος ή η κατ' άλλον τρόπο άρση ή μείωση των συνεπειών της πράξης από τον ανήλικο, ζ) η παροχή κοινωφελούς εργασίας από τον ανήλικο, η) η παρακολούθηση από τον ανήλικο κοινωνικών και ψυχολογικών προγραμμάτων σε κρατικούς, δημοτικούς, κοινοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, θ) η φοίτηση του ανηλίκου σε σχολές επαγγελματικής ή άλλης εκπαίδευσης ή κατάρτισης, ι) η παρακολούθηση από τον ανήλικο ειδικών προγραμμάτων κυκλοφοριακής αγωγής, ια) η ανάθεση της εντατικής επιμέλειας και επιτήρησης του ανηλίκου σε προστατευτικές εταιρείες ή σε επιμελητές ανηλίκων και ιβ) η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή ιδιωτικό ίδρυμα αγωγής.

Εγκλεισμός σε σωφρονιστικό ίδρυμα

Το έσχατο μέτρο που επιβάλλεται σε περίπτωση αξιόποινης πράξης είναι η κράτηση του δράστη σε σωφρονιστικό ίδρυμα. Το μέτρο εφαρμόζεται σε άτομα άνω των 15 ετών που έχουν κριθεί ένοχα για τις πράξεις που δικάζονται. Το μέτρο εφαρμόζεται στους έφηβους

που είναι μεταξύ των ενηλίκων που είναι πλήρως υπεύθυνοι για τις πράξεις τους και για τα παιδιά που δεν φέρουν καμία ευθύνη για αυτά που κάνουν.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι σε περίπτωση εγκλεισμού, ορίζεται από πριν η μέγιστη διάρκεια της ποινής. Η διαμόρφωση της προσωπικότητας του εφήβου μέσα στο σωφρονιστικό ίδρυμα θα δώσει την τελική απόφαση για τη διάρκεια της κράτησης και αν αυτή θα εκτελεστεί πλήρως ή θα μικρύνει.

4.3 Μέτρα πρόληψης της παραβατικής συμπεριφοράς

Η πρόληψη της παραβατικής συμπεριφοράς γίνεται από τους επίσημους φορείς του κράτους, ξεκινώντας από την αστυνομία. Οι τακτικοί έλεγχοι που γίνονται σε μέρη που θεωρούνται ύποπτα για παράνομες δραστηριότητες λειτουργούν αποτρεπτικά για νέους που σκέφτονται να οδηγηθούν σε κάποια παραβατική συμπεριφορά. Οι παράνομες δραστηριότητες βρίσκονται στο πεδίο του τζόγου, των παράνομων ηλεκτρονικών παιχνιδιών, του αλκοόλ και τους χώρους που κανονικά οι ανήλικοι δεν έχουν πρόσβαση.

Η συνεργασία της αστυνομίας με σχολεία και δομές που έχουν τακτική επαφή με παιδιά και εφήβους αναβαθμίζεται συνέχεια ώστε να υπάρχει ενημέρωση των παιδιών και των γονέων τους για τους κινδύνους που υπάρχουν και σε ποιες μορφές παραβατικότητας μπορούν να οδηγήσουν.

Ως προληπτικά μέτρα μπορούν να θεωρηθούν οι ξενώνες που φιλοξενούν παιδιά, τα οποία είτε έχουν εγκαταλειφθεί από τις οικογένειες τους είτε έχουν τα ίδια απομακρυνθεί από το οικογενειακό τους περιβάλλον λόγω των συνθηκών που αντιμετωπίζουν εκεί μέσα. Οι δομές φιλοξενίας που υπάρχουν, λειτουργούν σαν προληπτικοί παράγοντες της παραβατικότητας καθώς δημιουργούν ένα ασφαλές περιβάλλον μέσα στο οποίο το παιδί να νιώσει οικεία και να μην χρειάζεται να καταφύγει σε παράνομες ενέργειες σαν διέξοδο από τα προβλήματα που αντιμετωπίζει (Σκανδάμη κ.α. 2016).

Πέρα όμως από το φορέα της αστυνομίας υπάρχουν πιο δυνατοί φορείς που μπορούν να προλάβουν παραβατικές συμπεριφορές με πιο αποτελεσματικό τρόπο.

Η οικογένεια διαδραματίζει το πιο σοβαρό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού και του εφήβου καθώς η δομή της και ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί καθορίζει σε μεγάλο βαθμό αν το παιδί θα εμφανίσει στο μέλλον παραβατική συμπεριφορά. Ένα παιδί έχει αυξημένες πιθανότητες να εμφανίσει παραβατική συμπεριφορά αν έχει βιώσει ενδοοικογενειακή βία μέσα στο στενό του περιβάλλον, η οικογένεια του δεν είναι κοινωνικά αναγνωρίσιμη και αν οι γονείς του έχουν παρελθόν παραβατικότητας. Η ενίσχυση του οικογενειακού θεσμού μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά σε φαινόμενα παραβατικότητας από νεαρά άτομα.

Το σχολείο αποτελεί το δεύτερο φορέα κοινωνικοποίησης του ατόμου και συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του. Η αξιοποίηση των σχολικών ωρών για εκπαίδευση των παιδιών ώστε να διαμορφώσουν μια ολοκληρωμένη προσωπικότητα που δεν θα είναι επιρρεπής σε ερεθίσματα που να τα ωθούν σε παραβατικές συμπεριφορές. Η ωριμότητα που μπορούν να αναπτύξουν μέσα στο σχολείο μπορεί να τους δώσει τη δυνατότητα να διαχειρίζονται δύσκολες καταστάσεις και μην ξεφεύγουν από αυτές.

Η κοινωνία μπορεί να έχει κοινωνικές οργανώσεις που να βοηθούν τα νέα μέλη να ενταχθούν ομαλά σε αυτήν. Είναι κοινή ευρωπαϊκή πρακτική να οργανώνονται προγράμματα που στόχο έχουν να γνωριστούν οι νέοι μεταξύ τους και να αναπτύξουν σχέσεις που θα τους κάνουν να αποκτήσουν κοινωνική συνείδηση. Η απόκτηση τέτοιων προσόντων αυξάνουν την συνοχή μιας κοινωνίας και δίνουν την δυνατότητα στους νέους να αποφύγουν παραβατικές συμπεριφορές.

4.4 Προγράμματα δια βίου μάθησης και κοινωνικής ανάπτυξης

Τα προγράμματα δια βίου μάθησης και κοινωνικής ανάπτυξης βασίζονται στην πρόληψη που θέλει να πετύχει η πολιτεία σε σχέση με την πρόληψη των παραβατικών συμπεριφορών που εμφανίζονται σε ανήλικα άτομα. Τα προγράμματα έχουν πολλαπλές στοχεύσεις και μπορούν να διακριθούν σε κατηγορίες ανάλογα με τον τελικό τους στόχο.

Οι κατηγορίες είναι οι εξής :

Οικογενειακά προγράμματα

Βασικός στόχος για τα οικογενειακά προγράμματα είναι η έγκαιρη παρέμβαση της Πολιτείας σε περιπτώσεις που είναι πιθανόν να εκδηλωθούν παραβατικές συμπεριφορές λόγω της οικογένειας. Η σωστή διάρθρωση αυτών των προγραμμάτων έχει σαν σκοπό να επανεντάξει ολόκληρη την οικογένεια στον κοινωνικό ιστό καθώς σε πολλές περιπτώσεις έχουν παρατηρηθεί φαινόμενα, όπου ο κοινωνικός αποκλεισμός της οικογένειας οδηγεί το παιδί σε παράνομη συμπεριφορά (Θάνος 2009).

Οι οικογένειες που συμμετέχουν σε τέτοια προγράμματα είναι και υγιείς (για προληπτικούς λόγους) και προβληματικές, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα στην αρχή του. Τα προγράμματα αποσκοπούν στην εκπαίδευση των γονιών σχετικά με το πώς θα πρέπει να συμπεριφέρονται ως γονείς. Το πρόβλημα αυτό παρατηρείται σε χώρες όπου υπάρχει χαμηλό βιοτικό επίπεδο, μεγάλος διαχωρισμός μεταξύ των τάξεων και δεν είναι εύκολο για μια οικογένεια να μεταπηδήσει μεταξύ κοινωνικών και οικονομικών στρωμάτων.

Η συνεργασία πολλών επιστημονικών ειδικοτήτων στο πρόγραμμα κάνει σίγουρη την επιτυχία των προγραμμάτων, που συνήθως τρέχουν από κοινωνικές υπηρεσίες του κράτους. Σε αυτά τα πλαίσια υπάρχουν και περιπτώσεις, όπου γίνονται επισκέψεις στο σπίτι του κοινωνικού λειτουργού ώστε να διαπιστώσει ο ίδιος το μέγεθος του προβλήματος, να νιώσει τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η οικογένεια και να προτείνει τις βέλτιστες λύσεις που υπάρχουν για αυτό.

Οι οικογένειες που χρειάζονται βοήθεια είναι σε συνεχή επικοινωνία με τον επαγγελματία που τους έχει αναλάβει και φροντίζει ώστε να υπάρχει πρόοδος και εξέλιξη στο θέμα τους .

Σχολικά προγράμματα

Το σχολείο πρέπει να είναι ενήμερο για τα θέματα που υπάρχουν ανάμεσα στους μαθητές του και τι τους απασχολεί. Παράλληλα, σαν φορέας κοινωνικοποίησης των παιδιών, τους δίνει τα ερεθίσματα ώστε να διαμορφώσουν την προσωπικότητα τους και το χαρακτήρα τους.

Ορισμένα στοιχεία που καλούνται να αναπτύξουν τα παιδιά στο σχολείο είναι η αυτοκυριαρχία τους, η κοινωνική αντίληψη, η συνεισφορά στο συνάνθρωπο, η ομαδικότητα αλλά στοιχεία του ατομικού τους χαρακτήρα που θα τα βοηθήσει στη μελλοντική τους επαγγελματική και προσωπική ζωή (Ταμιχτσής 2016).

Το σχολείο για να μπορέσει να προσελκύσει τους μαθητές και να είναι φορέας διαπαιδαγώγησης πρέπει να πληροί ορισμένα κριτήρια που είναι απαραίτητα για αυτή τη διαδικασία.

Τα στοιχεία είναι :

- 1) Η δομή του σχολείου και ο τρόπος διδασκαλίας να είναι ελκυστικός προς το μαθητή ώστε να θέλει να μαθητεύσει
- 2) Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ενημερωμένοι για τα κοινωνικά θέματα που απασχολούν τους μαθητές και να είναι σε θέση να δώσουν βοήθεια σε περιπτώσεις που χρειάζεται
- 3) Το σχολείο πρέπει να λειτουργεί σαν υποδοχέας των μαθητών και των γονιών σε όλα τα θέματα που έχουν να κάνουν με την ανάπτυξη του μαθητή σε όλα τα επίπεδα που δραστηριοποιείται.

Προγράμματα που εφαρμόζονται σε σχολεία είναι τα ειδικά μαθήματα που έχουν σαν σκοπό το παιδί να ανακαλύψει πράγματα για τον εαυτό του που ποτέ δεν ήξερε ότι έχει, επειδή απλώς δεν του είχε δοθεί αυτή η δυνατότητα νωρίτερα στη ζωή του. Τα προγράμματα αυτά μπορεί να αφορούν εκμάθηση ξένων γλωσσών, δεξιοτήτων, κατασκευών, μουσικών οργάνων, αθλημάτων και άλλων δραστηριοτήτων που γίνεται να υλοποιηθούν στα πλαίσια του σχολείου.

Επίσης, υπάρχουν οργανωμένες δράσεις για την ενημέρωση των παιδιών σχετικά με την νεανική παραβατικότητα που έχουν στόχο να δείξουν στα παιδιά πως οι πράξεις τους μπορεί να έχουν συνέπειες τόσο για αυτούς όσο και για το κοντινό τους περιβάλλον. Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, τα παιδιά και οι έφηβοι χαρακτηρίζονται

από ένα πνεύμα αυθορμητισμού που τα παρασέρνει να κάνουν πράξεις που αργότερα μπορεί να μετανιώσουν, χωρίς να έχουν σκεφτεί τις συνέπειες για όλα αυτά.

Μαζί με τα παραπάνω, υπάρχουν και προγράμματα συμβουλευτικής για γονείς και παιδιά που διοργανώνονται από σχολικές μονάδες και έχουν σκοπό να αφυπνίσουν τους γονείς σχετικά με το πώς θα μπορέσουν να συμπεριφέρονται και να διαχειρίζονται τα παιδιά τους ώστε να αποφύγουν στο μέλλον την εμφάνιση παραβατικών συμπεριφορών. Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται σε αρκετές περιπτώσεις στο εξωτερικό όπου το σχολείο συγκεντρώνει ομάδες ή μεμονωμένες περιπτώσεις παιδιών που είναι επιρρεπής σε παραβατικές συμπεριφορές και τους παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη τόσο σε αυτούς όσο και στους γονείς τους για να μπορέσουν να τα αποφύγουν.

Κοινωνικά προγράμματα

Το κοινωνικό περιβάλλον που περικλείει το παιδί ή τον έφηβο παίζει μεγάλο ρόλο στο αν θα ακολουθήσει κάποιου είδους παραβατική συμπεριφορά και τι μορφές ελέγχου θα συναντήσει στην πορεία προς αυτή.

Η δημιουργία κοινωνικών δεσμών μπορεί να επιτύχει ένα ασφαλές πλαίσιο μέσα στο οποίο δεν θα μπορούν να αναπτυχθούν εύκολα παραβατικά φαινόμενα ενώ θα δημιουργηθεί και μια βάση ώστε τα νέα παιδιά να μπορέσουν να μεγαλώσουν σε ένα υγιές περιβάλλον με ελάχιστα αρνητικά ερεθίσματα σχετικά με το θέμα της παρανομίας (Αποστολάκη 2018).

Οι δράσεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο κοινότητας είναι οι παρακάτω :

- Συνεργασία των πολιτών και της αστυνομίας ώστε να υπάρχουν περιπολίες πολιτών για τον εντοπισμό φαινομένων παρανομίας. Η συγκεκριμένη πρακτική είναι αρκετά συνηθισμένη στο εξωτερικό και ειδικότερα στις ΗΠΑ, όπου αντίστοιχα προγράμματα έδειξαν μείωση στα εγκλήματα που σημειώνονταν στις συγκεκριμένες περιοχές.
- Προγράμματα mentoring, στα οποία εθελοντές ενήλικες αναλαμβάνουν παιδιά από φτωχές και αποκλεισμένες κοινωνικά περιοχές και φροντίζουν να τους μεταλαμπαδεύσουν θετικά πρότυπα και θετικές ιδέες σχετικά με την προσωπικότητα τους.
- Προγράμματα εκπαίδευσης και αθλητισμού, στα οποία οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν σε προγράμματα εκμάθησης αθλητικών δραστηριοτήτων και εκπαιδευτικών δεξιοτήτων με στόχο να αποτραπούν από παραβατικές συμπεριφορές και να βρουν ένα καλύτερο νόημα στη ζωή τους.

Προγράμματα απασχόλησης

Οι κύριοι λόγοι που υπάρχει νεανική παραβατικότητα σε αρκετές κοινωνίες είναι η αυξανόμενη ανεργία και οι μειωμένες θέσεις εργασίας. Τα προγράμματα που στοχεύουν στην απασχόληση έχουν στόχο την απορρόφηση άνεργου πληθυσμού και κάλυψη θέσεων εργασίας. Οι νέοι μεταξύ 16 και 18 ετών που δεν έχουν την απαραίτητη επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να μπορέσουν είτε να συνεχίσουν τις σπουδές τους ώστε να διεκδικήσουν κάποια καλύτερη θέση εργασίας είτε να βγουν στην αγορά εργασίας (Τσιώλης 2014).

4.5 Η πρόληψη της παραβατικότητας στην Ελλάδα

Η εγκληματικότητα και η παραβατικότητα στην Ελλάδα είναι έννοιες συνυφασμένες στη συνείδηση του πολίτη με την αστυνομία. Πριν φτάσουμε στο σημείο καταστολής τους πρέπει να αναρωτηθούμε τι πρέπει να κάνουμε για να προληφθούν τέτοιες παραβατικές συμπεριφορές και μάλιστα ξεκινώντας από το τοπικό επίπεδο.

Στην Ελλάδα, η μόνη δομή που ασχολείται με την πρόληψη της παραβατικότητας είναι τα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης Παραβατικότητας. Ο ρόλος των Συμβουλίων αυτών είναι :

- Η ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την νεανική παραβατικότητα
- Η ανταλλαγή πληροφοριών με οργανισμούς που ασχολούνται με παρόμοια θέματα και έχουν υλικό που τους ενδιαφέρει
- Η προσέγγιση πολιτικών φορέων ώστε να συνδράμουν στον αγώνα ενάντια στην νεανική παραβατικότητα
- Οι επισκέψεις σε σχολεία για την ενημέρωση των παιδιών σχετικά με τα θέματα που τους αφορούν
- Δημιουργία δικτύου εθελοντών που θα βοηθούν σε αντίστοιχες δράσεις και θα αναλαμβάνουν να τρέξουν τις καμπάνιες για την προώθηση αυτών των ιδεών

Τα τοπικά συμβούλια πρόληψης παραβατικότητας εστιάζουν τη δράση τους στην πρόληψη του εγκλήματος και της παραβατικότητας. Έχουν προληπτικό, συμβουλευτικό και ενημερωτικό χαρακτήρα που αποσκοπεί στην μείωση του φόβου των πολιτών αλλά και στη μείωση των ευκαιριών που ευνοούν τη δράση του παραβάτη.

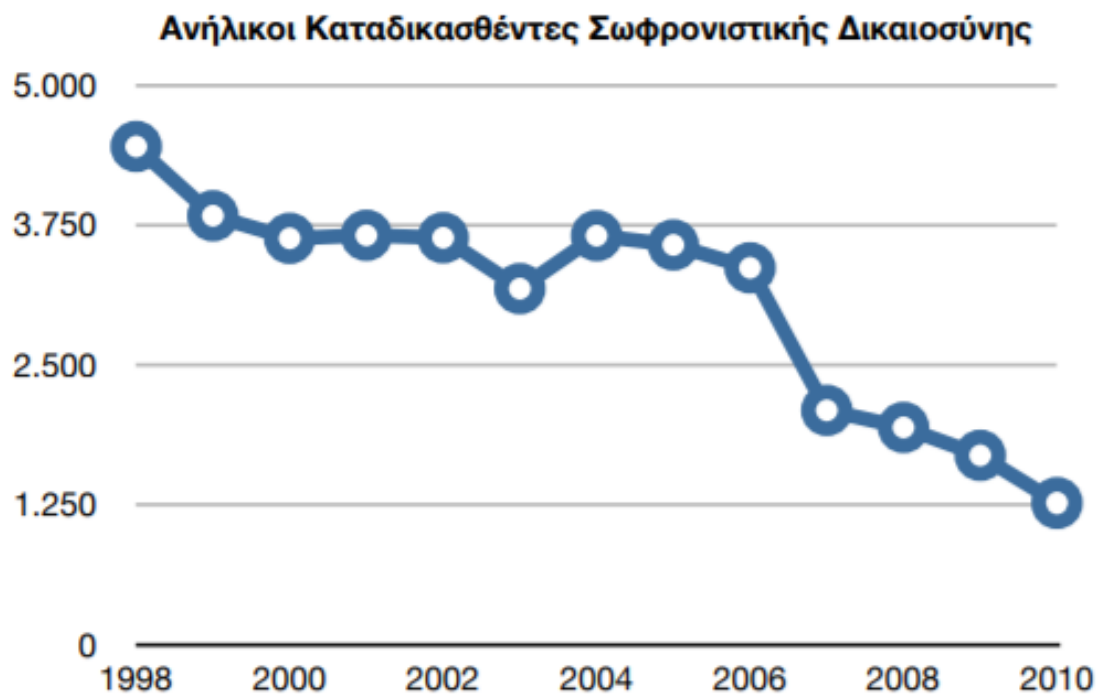
Ο νέος Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων με το άρθρο 84 ορίζει τη λειτουργία των ανωτέρω Συμβουλίων σύμφωνα με τον Ν.2713/1999.

Η προσπάθεια για τη σύσταση και λειτουργία των παραπάνω Συμβουλίων για την πρόληψη της παραβατικότητας ξεκίνησε τον Απρίλιο του 1999 με το Ν.2713/1999 και το άρθρο 16 .

Η ευαισθητοποίηση των πολιτών αποτελεί προτεραιότητα των Συμβουλίων.

Κεφάλαιο 5 : Μελέτη περίπτωσης στο Δήμο Θεσσαλονίκης

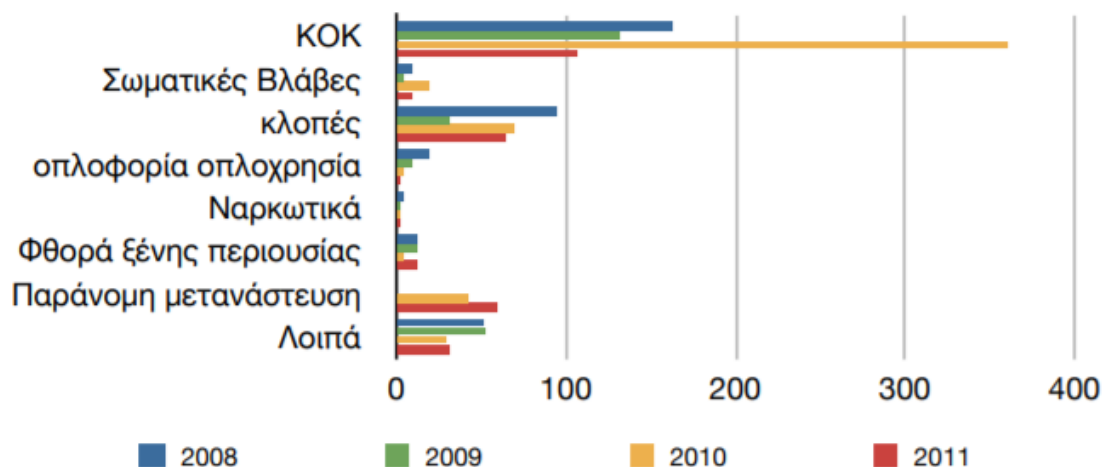
Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται στοιχεία που βρέθηκαν από την ΕΛΣΤΑΤ για το διάστημα 2000 με 2012 για το δήμο Θεσσαλονίκης.

Εικόνα 14.Ανήλικοι Καταδικασθέντες ΣΔ

Το πρώτο στοιχείο μας δείχνει ότι οι καταδικασθέντες που ήταν ανήλικοι μειώθηκαν από 4.500 το 1998 σε 1.250 το 2010, μια μείωση που φτάνει το 70%.

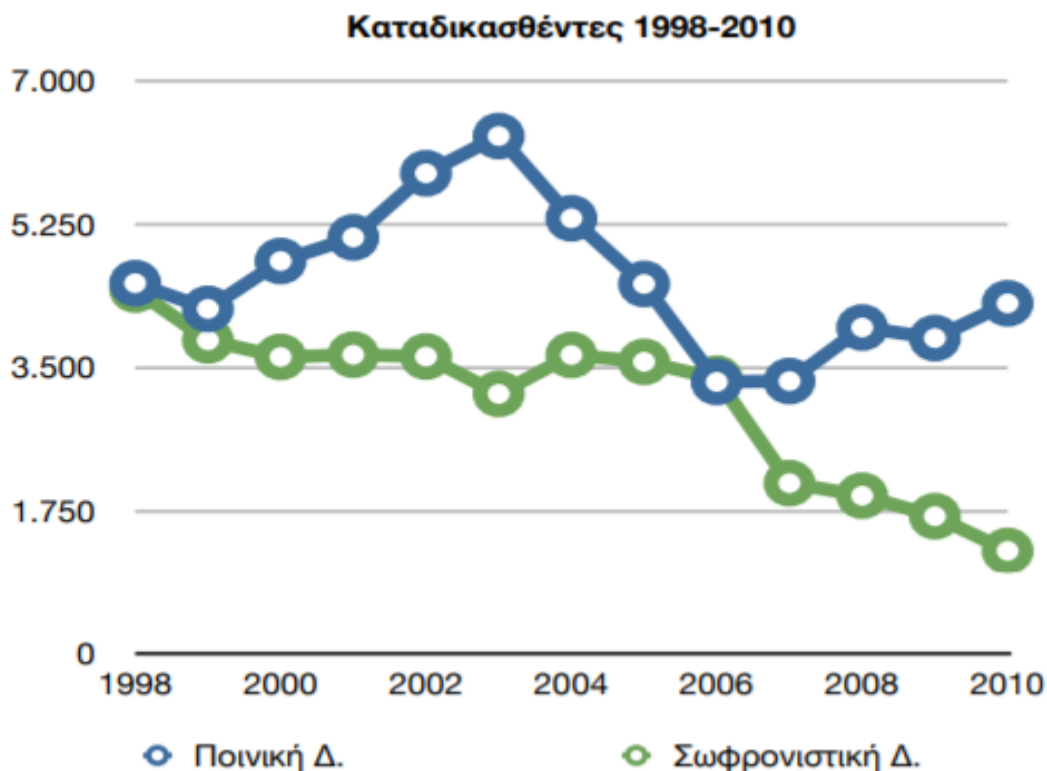
Το νούμερο είναι εντυπωσιακό καθώς εκείνη τη περίοδο βρέθηκαν αρκετά κονδύλια που στόχευαν στην ενημέρωση των νέων πάνω στην παραβατικότητα και την οδική συμπεριφορά.

Εικόνα 15..Κατηγορίες παραβάσεων

Οι περισσότερες παραβάσεις έγιναν από τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας. Στη συνέχεια είναι οι κλοπές, η παράνομη μετανάστευση και μετά η οπλοχρησία και τα ναρκωτικά.

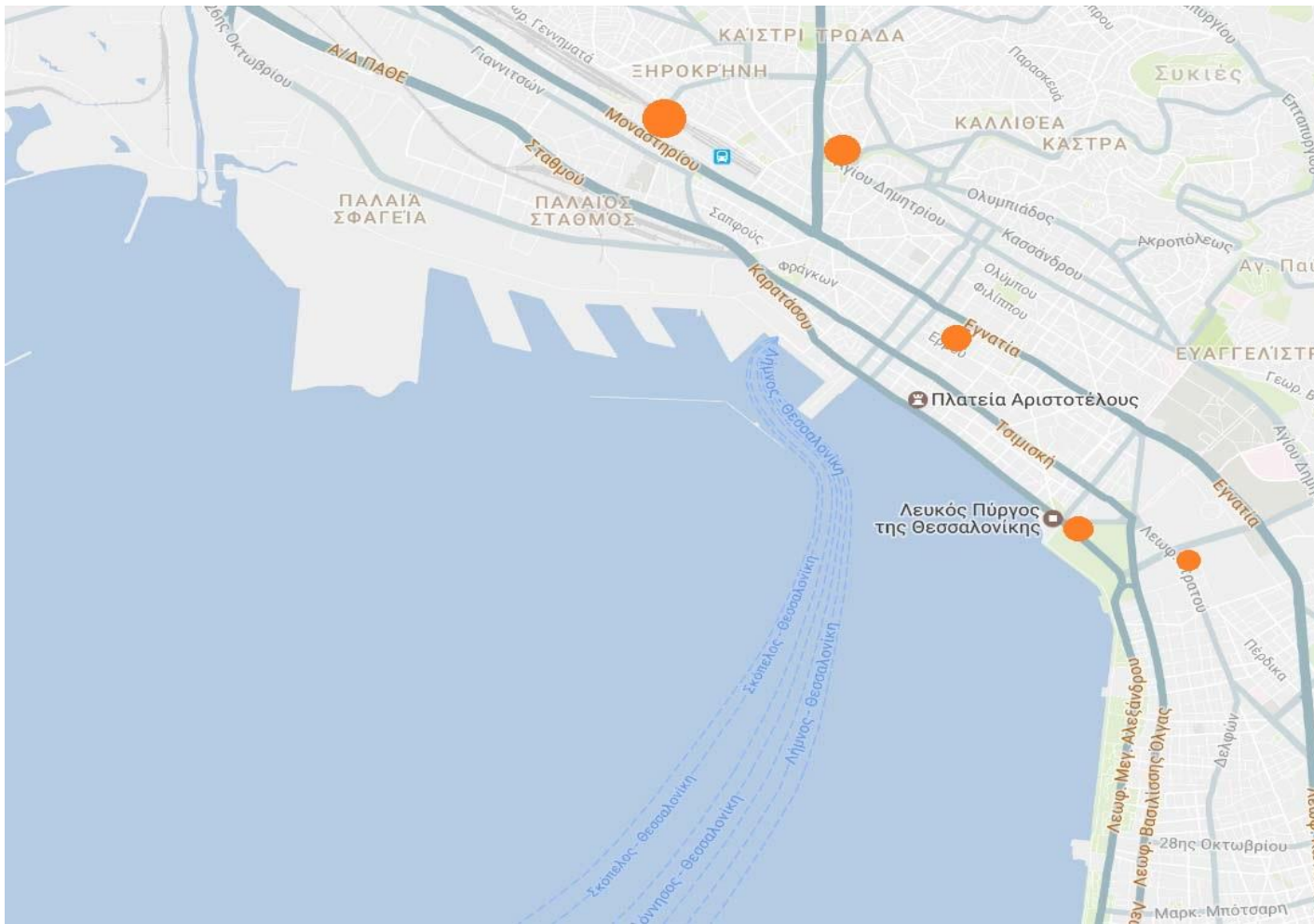
Το δεύτερο στοιχείο μας δείχνει σε τι αδικήματα εστίασαν οι ανήλικοι παραβάτες όταν πιάστηκαν.

Εικόνα 16: Καταδικασθέντες ΠΔ και ΣΔ

Το τρίτο στοιχείο είναι οι καταδικασθέντες και η αντιμετώπιση που έλαβαν, αν δηλαδή δικάστηκαν (ποινική) ή αν κατέληξαν σε κάποιο σωφρονιστικό ίδρυμα (σωφρονιστική). Η τάση για τις σωφρονιστικές δίκες είναι αισθητά μειωμένη ενώ οι ποινικές δίκες άρχισαν να αυξάνονται ξανά φτάνοντας τα αρχικά επίπεδα.

Εικόνα 17: Χάρτης της Θεσσαλονίκης με τις ζώνες ατυχημάτων

Στο χάρτη φαίνονται τα σημεία στα οποία γίνονται τα περισσότερα τροχαία ατυχήματα και καταγράφονται επίσης και οι αντίστοιχες παραβάσεις για τον ΚΟΚ. Η πλειάδα βέβαια των παραπτώματων του ΚΟΚ γίνεται μέσα στο αστικό κέντρο του Θεσσαλονίκης κατά τις βραδινές ώρες.

Στο παρακάτω πίνακα φαίνονται τα όρια ηλικίας που επιτρέπεται να έχει δίπλωμα οδήγησης για κάθε όχημα. Στο δήμο Θεσσαλονίκης, η πιο συχνή παραβίαση του ΚΟΚ είναι η μη κατοχή διπλώματος αυτοκινήτου.

Αποτελεί συχνό φαινόμενο, παιδιά από αγροτικές οικογένειες να οδηγούν από μικρή ηλικία χωρίς να έχουν δίπλωμα οδήγησης

Ηλικιακά Όρια Διπλωμάτων Οδήγησης		
Τύπος οχήματος	Τύπος διπλώματος	Ηλικία
μηχανή ισχύος έως 4kW	AM	>16
μηχανή ισχύος έως 11kW	A1	>18
μηχανή ισχύος έως 35kW	A2	>20
μηχανή απεριόριστης ισχύος	A	>22 έχει δίπλωμα
		>24 Πρώτο δίπλωμα
αυτοκίνητο ή φορτηγό (έως 3500 kgr)	B	>18
φορτηγό (έως 7500 kgr)	C1	>18
φορτηγό (χωρίς όριο)	C	>21
Λεωφορείο	D	>24

Πίνακας 4: Ηλικιακά όρια οδήγησης

Η 2^η πιο συχνή αιτία παραβίασης του ΚΟΚ είναι η κατανάλωση αλκοόλ και η οδήγηση υπό την επήρεια του.

Οδήγηση υπο την επίδραση αλκοόλ, συγκέντρωση : στο αίμα : 0.50 g/l έως 0.80 g/l στον εκπνεόμενο αέρα : 0.25 mg/l έως 0.40 mg/l	200 €	5	Επιπλέον ακινητοποίηση οχήματος
Οδήγηση υπο την επίδραση αλκοόλ, συγκέντρωση : στο αίμα : 0.80 g/l έως 1.10 g/l στον εκπνεόμενο αέρα : 0.40 mg/l έως 0.60 mg/l	700 €	9	αφαίρεση 90 ημερ. ΑΟ-επιπλέον - Επιπλέον ακινητοποίηση οχήματος
Οδήγηση υπο την επίδραση αλκοόλ, συγκέντρωση : στο αίμα : άνω του 1.10 g/l στον εκπνεόμενο αέρα : >0.60 mg/l	1.200 €	-	αφαίρεση 180 ημερ. ΑΟ & ΣΚ 10 ημ. Εως 6 μήνες (επιβάλλεται από δικαστήριο). Εκτός των κατηγοριών οχημάτων του άρθρου 103, παρ.4, περ.α' και β' - Φυλάκιση τουλάχιστον 2 μηνών και ακινητοποίηση οχήματος
εντός 2 ετών από προηγούμενη παράβαση για αλκοολ. Οδήγηση υπο την επίδραση αλκοόλ, συγκέντρωση : στο αίμα : άνω του 1.10 g/l στον εκπνεόμενο αέρα : >0.60 mg/l	2.000 €	-	αφαίρεση 5 ετών ΑΟ (αρχομένων κάθε φορά από την λήξη του χρόνου της προηγούμενης αφαίρεσης) & ΣΚ 10 ημ. έως 6 μήνες (επιβάλλεται από δικαστήριο). Εκτός των κατηγοριών οχημάτων του άρθρου 103, παρ.4, περ.α' και β' - Φυλάκιση τουλάχιστον 6 μηνών και ακινητοποίηση οχήματος

Πίνακας 5: Όρια αλκοόλ στην οδήγηση

Οι υποθέσεις του ΚΟΚ που εκδικάζονται έχουν μειωθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια καθώς υπάρχει η κατάλληλη ενημέρωση στο κόσμο για τις συνέπειες της επικίνδυνης οδήγησης και τι προβλήματα μπορεί να αφήσει.

Εικόνα 18.: Υποθέσεις ΚΟΚ

Η αντιμετώπιση των νεαρών παραβατών, αναφορικά με τις ποινές, είναι η επιβολή προστίμου αν πρόκειται για κάποιο πλημμέλημα (όπως στην περίπτωση της παράβασης του ΚΟΚ) ή η παρακολούθηση από επιμελητή ανηλίκων σε περίπτωση που το περιστατικό έχει λάβει σοβαρότερες διαστάσεις και επιφέρει πιο βαριές ποινικές διαδικασίες, όπως φυλάκιση ή κοινωνική εργασία.

Το θεσμικό πλαίσιο που υπάρχει στην Ελλάδα για την δια βίου μάθηση είναι επαρκές ώστε να καλύψει τις ανάγκες για τη συνεχόμενη εκπαίδευση ανηλίκων και ενηλίκων, παρ' όλα αυτά είναι απαραίτητο να αναβαθμιστεί η χρήση του και να συνδεθεί με περισσότερες περιπτώσεις ανήλικων παραβατών.

Οι ελλείψεις σε τέτοιες δομές εμφανίζονται κυρίως σε περιφερειακά κέντρα της Ελλάδας, όπου παρατηρείται μείωση των νεανικών πληθυσμών και αναντιστοιχία των υποδομών ως προς τα άτομα που πρέπει να εξυπηρετηθούν. Παράλληλα, υπάρχει μεγάλο φάσμα στις υποθέσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν και είναι δυσκολότερο σε πιο απομακρυσμένες περιοχές να βρεθεί το κατάλληλο άτομο με την αντίστοιχη ειδικότητα, που θα του επιτρέψει να είναι αποτελεσματικό με την εκάστοτε περίπτωση.

Μεγάλο θέμα στην Θεσσαλονίκη είναι η οπλοκατοχή και η οπλοχρησία. Οι περιπτώσεις που αντιμετωπίζονται είναι κυρίως από αλλοδαπούς και Ρομά, οι οποίοι δεν έχουν γονικούς περιορισμούς σε ότι αφορά το θέμα των όπλων. Πολλές φορές, υπάρχουν παιδιά που βλέπουν χειρισμό όπλων σε καθημερινή βάση και αυτό τα εξοικειώνει με την ιδέα των όπλων και τη χρήση τους.

Τα ποσοστά βέβαια έχουν μειωθεί αρκετά καθώς οι νεότεροι μαθαίνουν τις συνέπειες και τη σοβαρότητα να έχεις στην κατοχή του κάποιος ένα όπλο. Στο παρακάτω πίνακα φαίνονται οι υποθέσεις οπλοκατοχής που εμφανίστηκαν την τελευταία 10ετία.

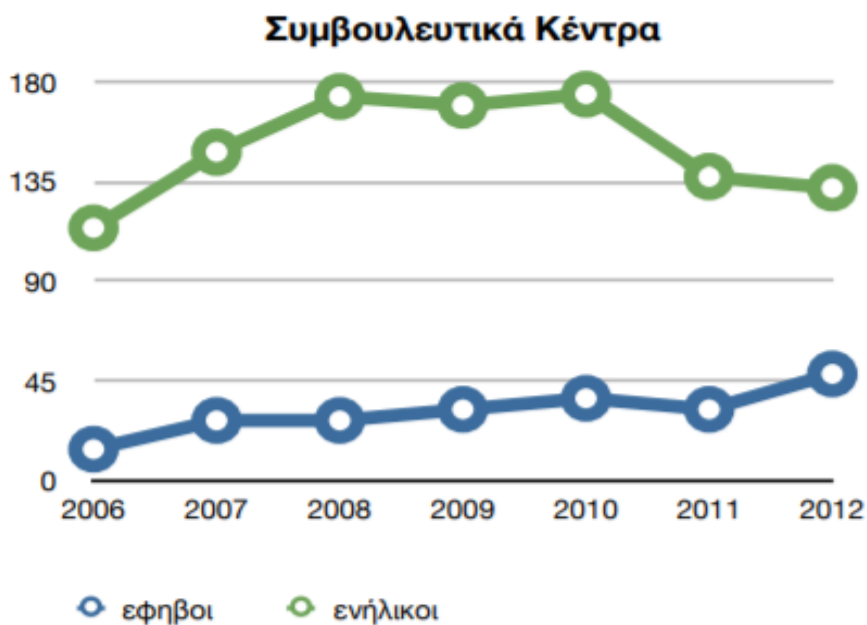
Εικόνα 19: Περιπτώσεις οπλοκατοχής και οπλοχρησίας

Το αμέσως επόμενο θέμα στην νεανική παραβατικότητα είναι η διακίνηση και η χρήση ναρκωτικών. Η γκάμα των ναρκωτικών κυμαίνεται από τα ελαφριά ναρκωτικά (μαριχουάνα) μέχρι τα πιο βαριά (ηρωίνη).

Η αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών έγινε από τα συμβουλευτικά κέντρα που άνοιξαν στην Θεσσαλονίκη και άρχισαν να δέχονται ενήλικες και εφήβους. Στο παρακάτω πίνακα μπορείτε να δείτε τη πορεία τους μέσα στα προηγούμενα χρόνια.

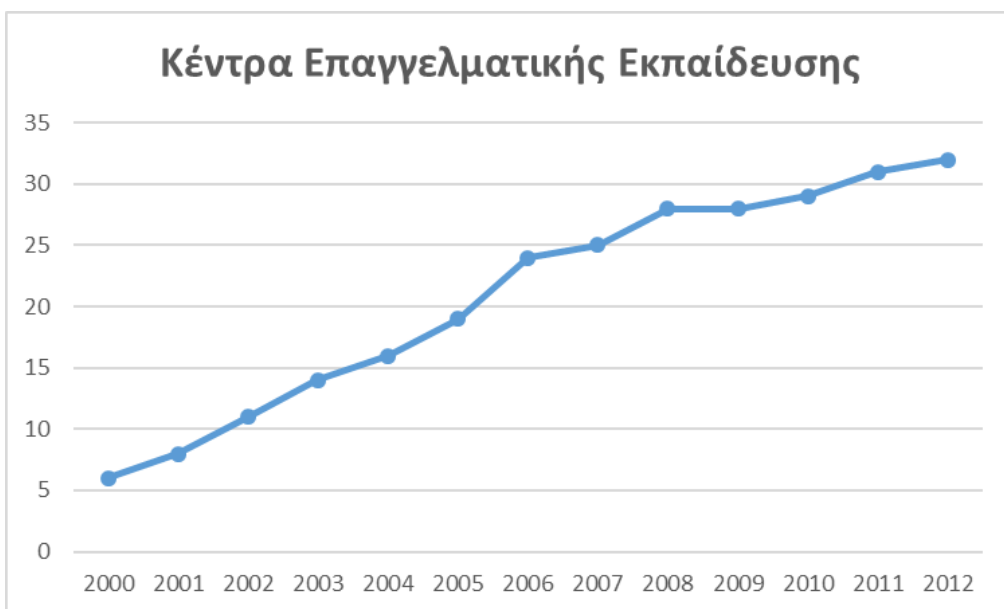
Από τα στοιχεία που παρατέθηκαν παραπάνω, είναι ξεκάθαρη η πτώση που υπήρξε σε παραβατικά περιστατικά με πρωταγωνιστές ανήλικους. Η γκάμα των περιστατικών εκτείνονταν από μικρές παραβάσεις του ΚΟΚ έως πολύ σοβαρότερες όπως η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών και η χρήση όπλων για παράνομες δραστηριότητες.

Η άνοδος συμβουλευτικών δομών και θεσμικών οργάνων μπόρεσαν να είναι αποδοτικές ως προς το σκοπό τους και να δώσουν το έναυσμα ότι η πολιτική της συνεχόμενης εκπαίδευσης τόσο των ανήλικων ατόμων όσο και των ενήλικων, μπορεί να έχει ευεργετικά αποτελέσματα για το σύνολο της κοινωνίας.

Εικόνα 20: Συμμετέχοντες σε συμβουλευτικά κέντρα

Το άνοιγμα νέων Κέντρων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης λειτούργησε συμπληρωματικά με την άνοδο των συμβουλευτικών κέντρων, έχοντας επίδραση στην μόρφωση των ενήλικων αλλά και στις μελλοντικές επαγγελματικές φιλοδοξίες των εφήβων στις περιοχές που αναπτύχθηκαν

. Αντίστοιχη επίδραση υπήρξε από το άνοιγμα των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, που ξεκίνησαν πιλοτικά από το τέλος της δεκαετίας του 1990 και στη συνέχεια εξελίχθηκαν γρήγορα.

Τα συγκεκριμένα σχολεία μπόρεσαν να εντάξουν παραβατικά στοιχεία της κοινωνικής τάξης που δεν είχαν καταφέρει να ολοκληρώσουν τις εγκύκλιες σπουδές τους και οδηγήθηκαν σε αντικοινωνικές συμπεριφορές. Η επάρκεια των δομών του κράτους αυξάνεται με σωστούς ρυθμούς ώστε να μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες που υπάρχουν στην επικράτεια, βλέποντας το παράδειγμα του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Πολλές από αυτές τις υποθέσεις αντιμετωπίστηκαν με εξαιρετική σοβαρότητα και κατέληξαν σε τριμελές δικαστήριο ανηλίκων. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η πορεία που ακολούθησαν τα τελευταία χρόνια.

Εικόνα 21: Σοβαρές υποθέσεις κατοχής ναρκωτικών

Η πολιτική που ακολουθήθηκε στο δήμο της Θεσσαλονίκης, τόσο με πρωτοβουλία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όσο και με ιδιωτικές προσπάθειες, έδειξε ότι υπάρχει αποτέλεσμα όταν υπάρξει σωστός συντονισμός και προγραμματισμός.

Η ορθή εφαρμογή των πρακτικών της δια βίου μάθησης μπορεί να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα και να δημιουργήσει προϋποθέσεις για καλύτερο περιβάλλον τόσο στην εκπαιδευτική όσο και στην επαγγελματική εξέλιξη των νέων ανθρώπων.

Το άνοιγμα όλων αυτών των υποστηρικτικών δομών μπόρεσε να δώσει διέξοδο σε άτομα που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα είχαν ευκαιρίες να μορφωθούν και να έχουν επαγγελματική κατάρτιση και διεξόδους για να μπορέσουν να αυτονομηθούν σαν άτομα και να μπορέσουν να είναι χρήσιμα μέλη της κοινωνίας.

Το θέμα της παράνομης μετανάστευσης δεν θα εξεταστεί στη παρούσα εργασία καθώς δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με τα εργαλεία της δια βίου μάθησης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Υπόλοιπα θέματα που χρήζουν περαιτέρω ανάλυσης είναι η επιρροή των γονέων στην οικογένεια, ανάλογα με το παρελθόν της οικογένειας τους αλλά και την καταγωγή τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κεφάλαιο 6 : Συμπεράσματα – Προτάσεις

Η παρούσα εργασία, αφού εξέτασε τις έννοιες της δια βίου μάθησης, της επαγγελματικής κατάρτισης, της νεανικής παραβατικότητας, τους τρόπους αντιμετώπισης και πρόληψης για αυτήν αλλά και βλέποντας πραγματικά στοιχεία από τη προαναφερθείσα μελέτη περίπτωσης, μπόρεσε να καταλήξει στα παρακάτω συμπεράσματα:

- Η δια βίου μάθηση μπορεί να συγκροτήσει με επιτυχία ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο το παιδί και ο έφηβος μπορούν να αλληλοεπιδράσουν με όλα τα στοιχεία που τους περικλείουν και να βγουν κερδισμένοι από αυτά.
- Η οικογένεια παίζει πρωταρχικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα του αλλά πολλές φορές μπορεί να κριθεί ανεπαρκής.
- Το σχολείο και οι εκπαιδευτικές μονάδες μπορούν να βοηθήσουν σε μεγάλο βαθμό τα παιδιά να αποφύγουν τις παραβατικές πράξεις, ωθώντας τους σε νέα πράγματα και δίνοντας τους έμπνευση για να προχωρήσουν στη ζωή τους
- Η κοινωνία μπορεί να ενσωματώσει τα άτομα που μπαίνουν σε αυτή με τον καλύτερο τρόπο αν αυτά έχουν μάθει ποιες είναι οι κοινωνικές επιταγές όπως αυτές διαμορφώνονται από το κοινωνικό περίγυρο

-

Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η UNESCO θέτουν ως στόχο της διά βίου μάθησης όχι μόνο την επαγγελματική κατάρτιση και τη σύνδεσή της με την απασχόληση, αλλά και την ανάπτυξη της ιδιότητας του ενεργού πολίτη, την προσωπική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή (Γασπαρινάτου 2015).

Η δια βίου μάθηση και η επαγγελματική κατάρτιση αποτελούν τα κύρια εργαλεία μέσα από τα οποία μπορούν να κρατήσουν με επαρκή τρόπο το επίπεδο της κοινωνίας υψηλό και να μειώσουν φαινόμενα που αποτελούν απουσίες κοινωνικής συνείδησης.

Σε ότι αφορά την περίπτωση της Ελλάδας, δεν υπάρχουν όλες οι δομές που εμφανίζονται στο εξωτερικό, εντούτοις υπάρχουν αποτελέσματα που δείχνουν ότι η αυξανόμενη μόρφωση στο πληθυσμό και η συνεχής εκπαίδευση μέσω προγραμμάτων και ενημερώσεων έχουν οδηγήσει στην μείωση των περιστατικών όπου δράστες είναι ανήλικοι.

Η αντιμετώπιση των ανήλικων παραβατών γίνεται με τρόπο ώστε να μην σημαδευτεί ο ανήλικος παραβάτης. Αν η παράβαση έχει ασήμαντο χαρακτήρα που δεν επιβαρύνει στο μέλλον την κοινωνία, τότε η απλή επίπληξη είναι αρκετή ώστε να συνειδητοποιήσει ο νέος και να συνεχίσει τη ζωή του χωρίς να παρανομήσει. Σε περίπτωση που υπάρξουν σημαντικότερες παραβάσεις, τότε το σωφρονιστικό και το δικαστικό σύστημα της χώρας διαμορφώνουν ένα κοινό πρόγραμμα που να εστιάζει ξεχωριστά σε κάθε περίπτωση παραβατικότητας και έχει σαν στόχο την κοινωνική επανένταξη τόσο του νέου όσο και της οικογένειας και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο μεγαλώνει.

Τα βήματα που μπορεί να εφαρμόσει η Ελλάδα για να αντιμετωπίσει τα ελλείμματα που έχει σαν χώρα είναι τα εξής :

- Ισόρροπη ανάπτυξη της συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης
με στόχο την απασχόληση και της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων για την
υποστήριξη της κοινωνικής συνοχής, της συμμετοχής στα κοινά και την
προσωπική ολοκλήρωση.

- Την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών ενηλίκων στις αρχές της διά βίου μάθησης , στις σύγχρονες τεχνικές και στη χρήση της τεχνολογίας με στόχο την εφαρμογή σε όλο το εκπαιδευτικό σύστημα .
- Δράσεις διά βίου μάθησης που απευθύνονται σε εργάτες ,αγρότες ,βιοτέχνες σε οικονομικά μη ενεργούς πολίτες άτομα με αναπηρία φυλακισμένους ,μετανάστες και πρόσφυγες.
- Πιο ισορροπημένη κατάσταση μεταξύ επαγγελματικής κατάρτισης και αγοράς εργασίας ώστε να υπάρχει η κατάλληλη απορρόφηση και οι νέοι άνθρωποι να έχουν λόγο ώστε να προχωρούν τη ζωή τους στην Ελλάδα
- Λεπτομερέστατη εξέταση των κοινωνικών, οικονομικών, δημογραφικών και εκπαιδευτικών χαρακτηριστικών που έχει κάθε άτομο ώστε να μπορέσει το σύστημα να τον εντάξει με ομαλότητα στο κοινωνικό και επαγγελματικό ιστό.
- Αλληλοστήριξη μεταξύ επίσημης και ανεπίσημης εκπαίδευσης ώστε οι απόφοιτοι των σχολών να έχουν ολοκληρωμένη εικόνα για τις δεξιότητες και τις ικανότητες που έχουν σαν άτομα.
- Ανάπτυξη στοχευμένων δράσεων για μειονοτικές ομάδες ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν στη κοινωνία και να αποκτήσουν δικαιώματα και πρόσβαση σε υπηρεσίες που μέχρι τώρα δεν μπορούσαν να βρεθούν.
- Η επέκταση και η αναβάθμιση των θεσμών της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, Κέντρα Δια Βίου Μάθησης, εσπερινά Γυμνάσια και Λύκεια κ.ά.). Ο εμπλουτισμός του περιεχομένου των προγραμμάτων τους, ιδίως με θέματα που σχετίζονται με τις οριζόντιες ικανότητες. Η διεύρυνση του περιεχομένου των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης με θέματα κοινωνικά

Σαν τελικό στάδιο της παρούσας εργασίας, μπορεί να χαρακτηριστεί η περίπτωση του Δήμου της Θεσσαλονίκης, όπου η συνεχής ανάπτυξη των προγραμμάτων δια βίου μάθησης και συνεχιζόμενης εκπαίδευσης μπόρεσαν να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα και μείωση της νεανικής παραβατικής συμπεριφοράς. Οι καρποί που υπήρξαν από τα έργα που σημειώθηκαν στην περιοχή της Θεσσαλονίκης ήταν η δραματική μείωση περιστατικών

παραβατικής συμπεριφοράς σε ότι αφορά μικρά και μεγάλα αδικήματα από όλες τις περιπτώσεις. Η συνεργασία που υπήρξε από την πλευρά της Πολιτείας με τους φορείς εκπαίδευσης της τοπικής κοινωνίας μπόρεσε να επιφέρει τα θετικά αποτελέσματα που αναμενόταν και να αναδείξει το ρόλο της παιδείας και της εκπαιδευτικής πολιτικής στην αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών και στο μέλλον.

Συμβολή στην διαδικασία της δια βίου μάθησης έχουν και οι οικογένειες των παιδιών που επιθυμούν να συμμετέχουν στα παραπάνω προγράμματα και έχουν την στήριξη της οικογένειάς τους, που τους παροτρύνει ώστε να έχουν τα παιδιά ένα καλύτερο μέλλον και να μπορέσουν να αυτονομηθούν από το πυρήνα της οικογένειας. Ο ρόλος της οικογένειας στον επηρεασμό των βλέψεων και των φιλοδοξιών ενός νεαρού ατόμου είναι πολύ σημαντικός καθώς καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τα όρια που έχει ένα άτομο για το τι μπορεί να επιδιώξει στην ζωή του και πως θα το κυνηγήσει.

Ξεχωριστή μνεία πρέπει να γίνει όχι μόνο στο έργο του Δήμου αλλά και στις Τοπικές Αρχές της Αστυνομίας και της Πυροσβεστικής, οι οποίες με τις ενημερώσεις τους σε σχολεία και εκπαιδευτικούς φορείς, σε θέματα Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας και Πολιτικής Προστασίας, έχουν βοηθήσει στη διάδοση της γνώσης που είναι απαραίτητη για την πρόληψη τέτοιων συμπεριφορών.

Επίλογος

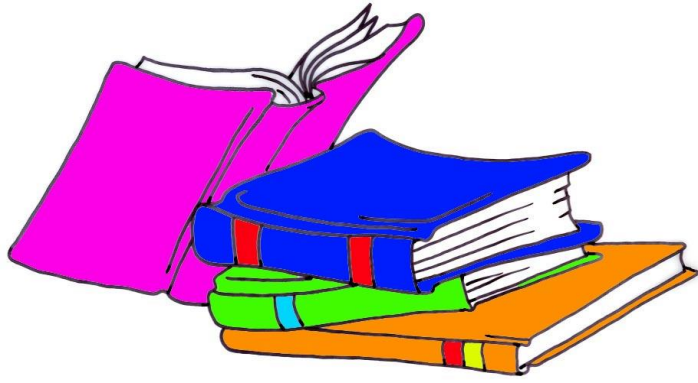
Στην σημερινή εποχή είναι απαραίτητη η συνεχής κατάρτιση των ατόμων για την επαγγελματική τους ανέλιξη ή για την προσωπική τους ανάπτυξη. Η Δια Βίου Μάθηση και η επαγγελματική κατάρτιση συμβάλλει καταλυτικά και αποτελεί σημαντικό εργαλείο στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Οι σύγχρονες συνθήκες που επικρατούν στην αγορά έχουν οδηγήσει στην απαλλοτρίωση του φυσικού κόσμου του ανθρώπου. Η δια βίου μάθηση περιλαμβάνει όλες τις μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια της ζωής του ατόμου, που αποσκοπούν στην απόκτηση ή την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη. Η δια βίου μάθηση περιλαμβάνει τη τυπική εκπαίδευση, τη μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση.

Τα οφέλη της μπορούν να γίνουν φανερά σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων του ανθρώπου και ιδιαίτερα κατά την νεανική του ηλικία. Η συνεχόμενη ανάπτυξη του κόσμου δημιουργεί συνεχώς νέες ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν από νέες δεξιότητες και νέα άτομα. Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση μπορεί να αποτελέσει ένα εφελκυστικό ώστε τα νέα άτομα να μπορούν να εξασφαλίσουν μια σίγουρη επαγγελματική στέγη και να φύγουν από το περιθώριο της αβεβαιότητας.

Η συμμετοχή στη δια βίου μάθηση και στην συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση είναι η λύση ώστε οι νέοι να αποφύγουν την δεινή κοινωνικο-οικονομική τους θέση και να διεκδικήσουν μια καλύτερη ζωή, χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγουν στην παρανομία είτε γιατί νιώθουν ότι κάνουν κάτι σημαντικό στη ζωή τους είτε γιατί χρειάζονται τα χρήματα για το βιοπορισμό τους.

Σε κάθε περίπτωση, η διεκδίκηση μιας καλύτερης ζωής μέσα από τη συνεχή εκπαίδευση και καλυτέρευση των συνθηκών μπορεί να αποτρέψει τους νέους από το να παρανομήσουν και να καταλάβουν ότι η παρανομία έχει τις συνέπειες που μπορεί να τους σημαδέψει για ολόκληρη τη ζωή τους χωρίς να το καταλάβουν.

Βιβλιογραφία

- Πιπεράς, Δ. & Μπατζιόπουλος, Ν. (2008). Παραπτωματικότητα ανηλίκων. Πρόληψη και αντιμετώπιση του.
- Βουτσάς, Κ., & Μητριτσάκη, Ε. (2014). Οι απόψεις γονέων για την νεανική παραβατικότητα και για τις προσφερόμενες υποστηρικτικές κοινωνικές υπηρεσίες.
- Αντωνοπούλου, Α. Α., & Δημητροπούλου, Μ. Α. Μ. (2016). Νεανική παραβατικότητα. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στις υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων.
- Αποστολάκη, Ν. (2018). Παραβατικότητα ανηλίκων.
- Βασιλοπούλου, Α. Ε. Α., Μαλεβίτη, Α. Α., & Τσιαμασφύρη, Α. Α. (2015). Ενδοοικογενειακή βία και αντιμετώπιση απο το κράτος πρόνοιας.
- Γασπαρινάτου, Μ. (2015). Επικινδυνότητα και νεανική παραβατικότητα: διαστάσεις και επανορθωτικές στην κοινωνία της διακινδύνευσης (Doctoral dissertation, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Νομικής. Τομέας Ποινικών Επιστημών).
- Γεωργούδη, Α. (2005). Ενέργειες καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού από την αγορά εργασίας: συγχρηματοδοτούμενες από το ευρωπαϊκό ταμείο (ΕΚΤ) Β'ΚΠΣ, 1994-1999.
- Γιαννοπούλου Ι., & Τσομπάνογλου ,Γ. Νεανική Παραβατικότητα στην Ελλάδα.

- Δημακόπουλος, Γ. (2008). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα και η αποτελεσματικότητά της: εμπειρική έρευνα με βάση τις απόψεις των επιμορφωτών (Doctoral dissertation).
- Δημητρούλη, Κ., Θεμελή, Ό., & Ρηγούτσου, Ε. (2010). Η Εκπαίδευση Ενηλίκων στις Φυλακές. Το αποτέλεσμα μιας προσπάθειας στη χώρα μας.
- Δουράνου, Α. (2007). Οι απόψεις του ΟΟΣΑ για το νέο ρόλο του εκπαιδευτικού. *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 6, 42, 48.
- Θάνος, Θ. Β. (2009). Οικογένεια και σχολική παραβατικότητα: μια κοινωνιολογική προσέγγιση.
- Θεοδωροπούλου, Ό. (2015). Ψυχολογικά προβλήματα παιδιών και εφήβων.
- Κανελλοπούλου, Ν., & Λιώλη, Χ. (2017). Ψυχική υγεία εφήβων στα σύγχρονα αστικά κέντρα.
- Καραλής, Θ. Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενηλίκων στη διά βίου εκπαίδευση.
- Κατάκη, Κ., Kataki, K., Κατσιαδάκη, Ε., Παπαϊωάννου, Β., &. (2010). Το προφίλ των γονέων των παραβατικών ανηλίκων στην Κρήτη.
- Κουνδουράκη, Σ., Μαλαδένης, Π., Λυκάκη Κ., Μαυροζούμη, Σ., & Lykaki, K. (2008). Συγκριτική μελέτη της παραβατικής συμπεριφοράς των ανηλίκων 10-15 ετών στην ορεινή και αστική Κρήτη.
- Μανιαδάκη, Κ. (2015). Σύγχρονα δεδομένα για τη νεανική παραβατικότητα στην Ελλάδα.
- Μαυρογιώργος, Γ. (1999). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και επιμορφωτική πολιτική στην Ελλάδα, στο Αθανασούλα-Ρέππα Αν, Ανθόπουλου Σ, Κατσουλάκη Σ. Διοίκηση Εκπαιδευτικών Μονάδων τ. Β' σελ, 142-143.
- Μπούρικα, Τ., & Βαγενά, Γ. (2015). Η αντιμετώπιση της μονογονεϊκής οικογένειας στο πλαίσιο της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας.

- Πλιάτσικα, Α. (2018). Εγκληματολογία: παραβατικότητα ανηλίκων.
- Πουλιοπούλου, Ε., Ρουλιόπουλου, Ε., Τριπολιτσιώτη, Ν., Δεδε, Χ., & Τριπολιτσιώτη, Ν. (2013). Συγκριτική μελέτη των διαπροσωπικών σχέσεων ανηλίκων με παραβατική και μη παραβατική συμπεριφορά, σε δείγμα ανηλίκων Αθηνών και Κρήτης.
- Σκανδάμη, Π., Βετούλη, Μ., Κερασιώτη, Ε., Καφετζόπουλος, Ε., & Μαλλιώρη, Μ. (2016). Έγκαιρη παρέμβαση σε νεαρούς χρήστες παράνομων ψυχοδραστικών ουσιών με παραβατική συμπεριφορά. Archives of Hellenic Medicine/Artheia Ellenikes Iatrikes, 33(1).
- Σόντη, Ο. (2017). Νεανική εγκληματικότητα & παραβατικότητα.
- Σταμέλος, Γ., & Δακοπούλου, Α. Α.Επαγγελματικά Μεταπτυχιακά και δια βίου Εκπαίδευση :Η Κατάσταση των Πραγμάτων στην Ευρώπη και ειδικότερα στην Ελλάδα.
- Τσαούσης, Δ. Γ. (2007). Η εκπαιδευτική πολιτική των διεθνών οργανισμών: παγκόσμιες και ευρωπαϊκές διαστάσεις.
- Ταμιχτσής, Ι. (2016). Νεανική παραβατικότητα και σχολείο: μορφές παραβατικής συμπεριφοράς και κοινωνικός έλεγχος μαθητών-μαθητριών γυμνασίων και λυκείων της Αθήνας: ο ρόλος του σχολείου (Doctoral dissertation, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών & Ψυχολογίας. Τμήμα Κοινωνιολογίας. Τομέας Εγκληματολογίας).
- Τριανταφύλλου, Ε., Βουδούρη, Α., & Κοντοσώρου, Α. (2016). Διερευνώντας την παραβατικότητα των μαθητών/τριών από τη σκοπιά των γονέων. Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης, 2015(2), 1412-1420.
- Τσαλκάνης, Α., Γεωργούλας, Σ., & Μανουδάκη, Θ. (2015). Αντεγκληματική πολιτική και στρατηγικές προλήψεις για τη νεανική παραβατικότητα.
- Τσαλκάνης, Α., Γεωργούλας, Σ., & Μανουδάκη, Θ. (2015). Η προβληματική της νεανικής παραβατικότητας στην Ελλάδα.
- Τσιμπουκλή, Α., & Νίκη, Φ. (2011). Εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων πρόγραμμα εκπαίδευσης από απόσταση διάρκειας 100 ωρών: Οδηγός χρήσης εκπαιδευτικού υλικού εκπαιδευόμενου. Οδηγός χρήσης εκπαιδευτικού υλικού εκπαιδευτή.

- Τσιόγκας, Κ. (2016). Κίνητρα Συμμετοχής σε Προγράμματα Διά Βίου Μάθησης των Ενηλίκων Εκπαιδευόμενων : Η περίπτωση του Κέντρου Δια Βίου Μάθησης του δήμου Παύλου Μελά.
- Τσιώλης, Γ. Η διά βίου εκπαίδευση υπό το πρίσμα της βιογραφικής προσέγγισης: κριτικές επισημάνσεις. Εκπαίδευση Ενηλίκων. Τετραμηνία Έκδοση της Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων, 12-19.
- Τζουραμάνη, Σ., & Χριστοδούλου Μ. Ε. (2018). Η χρήση ουσιών κατά την εφηβική ηλικία και η νεανική παραβατικότητα.
- Χίμος, Κ. Δ. (2014). Διαχείριση, αξιολόγηση και ενίσχυση εφαρμογών ηλεκτρονικής μάθησης με τη χρήση τεχνικών διαχείρισης έργου και εκπαιδευτικού σχεδιασμού.
- Δημήτρης Βεργίδης ,Θανάσης Καραλής ,Γιώργος Καλαουζίδης (2010) Έκθεση για τη διά βίου μάθηση στην Ελλάδα.
- Drigas, A. S., Kouremenos, D., Kouremenos, S., & Vrettaros, J. (2005, July). An e-Learning System for the deaf people. In Information Technology Based Higher Education and Training, 2005. ITHET 2005. 6th International Conference on (pp. T2C-17). IEEE.